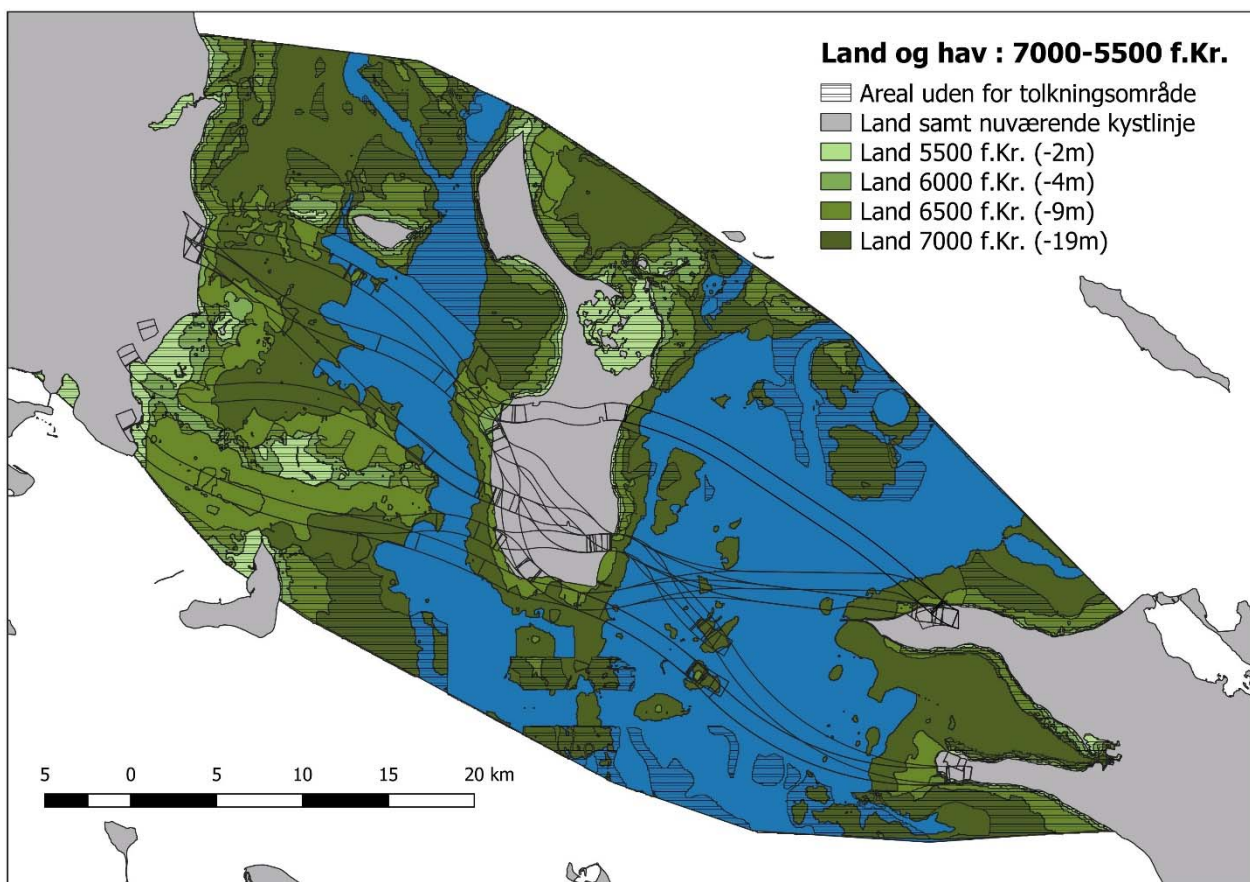

Kattegatforbindelsen - udvidet Arkivalsk Kontrol

VIR j.nr. 2925, FHM j.nr. 6176

SLKS j.nr. 19/10741

Af Peter Moe Astrup, Ole Bennike og Mikkel H. Thomsen

Figur 1. Kort over land- og havfordelingen i tiden fra ca. 7000-5000 f.Kr. Kortet er udarbejdet til denne rapport.

Indhold

Oversigt over bilag.....	3
Anvendte forkortelser	3
Indledning:	4
Kilder og datagrundlag.....	5
Registrerede kulturhistoriske interesser	6
Fund & Fortidsminder:	6
Vragguiden:	6
Farvandsvæsenet:	7
Skov- og Naturstyrelsen:	7
Sammenfatning:.....	7
Frednings- og beskyttelseslinjer omkring fortidsminder og kirker på land:	8
Kulturarvsarealer på land:	8
Topografisk potentiale for Ældre Stenalders bosættelses- og aktivitetsspor	8
Bevaring	10
Videnshuller	11
Den historiske kystforskydning.....	12
Fastlæggelse af vandstanden - Indsamling af data	12
Fastlæggelse af vandstanden – udarbejdelse af en kystforskydningskurve.....	13
Resultatet af kystforskydningskurven.....	16
Fastlæggelse af kystlinjens horisontale placering og forskydning	17
Prioriterede interesseområder	22
Udpegning af områder med sedimentakkumulation.....	24
Udpegning af områder med betydelig erosion/erosionflader	25
Udpegning af områder med ferskvandsaflejringer/tørv.....	25
Samlet vurdering af projektområdet	26
Udpegede interesseområder.....	27
Kildekritiske forhold.....	28
Andre kulturtopografiske nedslag af potentiel maritim betydning	29
Litteratur.....	30

Oversigt over bilag

Bilag 1: Registreringer i Fund og Fortidsminder

Bilag 2: Øvrige registreringer (Vragguiden samt Skov- og Naturstyrelsen)

Bilag 3: Kort – Potentielle kulturhistoriske objekter

Bilag 4: Kort – Hold/undervandshindringer

Bilag 5: Registrerede stenalderbopladser/fund i Samsøkorridoren og tilstødende områder

Bilag 6: Liste med daterede prøver som indgår i kystforskydningskurven

Anvendte forkortelser

BC   *Before Christ*; før vor tidsregning

FF   Det kulturhistoriske centralregister *Fund & Fortidsminder*

FHM   Forhistorisk Museum Moesgård; nuv. Moesgård Museum

f.Kr.   Før Kristi fødsel; før vor tidsregning

GEUS   De Nationale Geologiske Undersøgelser For Danmark og Grønland

GIS   Geografisk informationssystem

MBSL   *Metres below sea level*; meter under havoverfladen

SLIP   *Sea level index point*; kronologisk og geografisk fikspunkt; dateret og stedfæstet prøve

UHRS   *Ultra high resolution seismic*; højopløste seismiske data

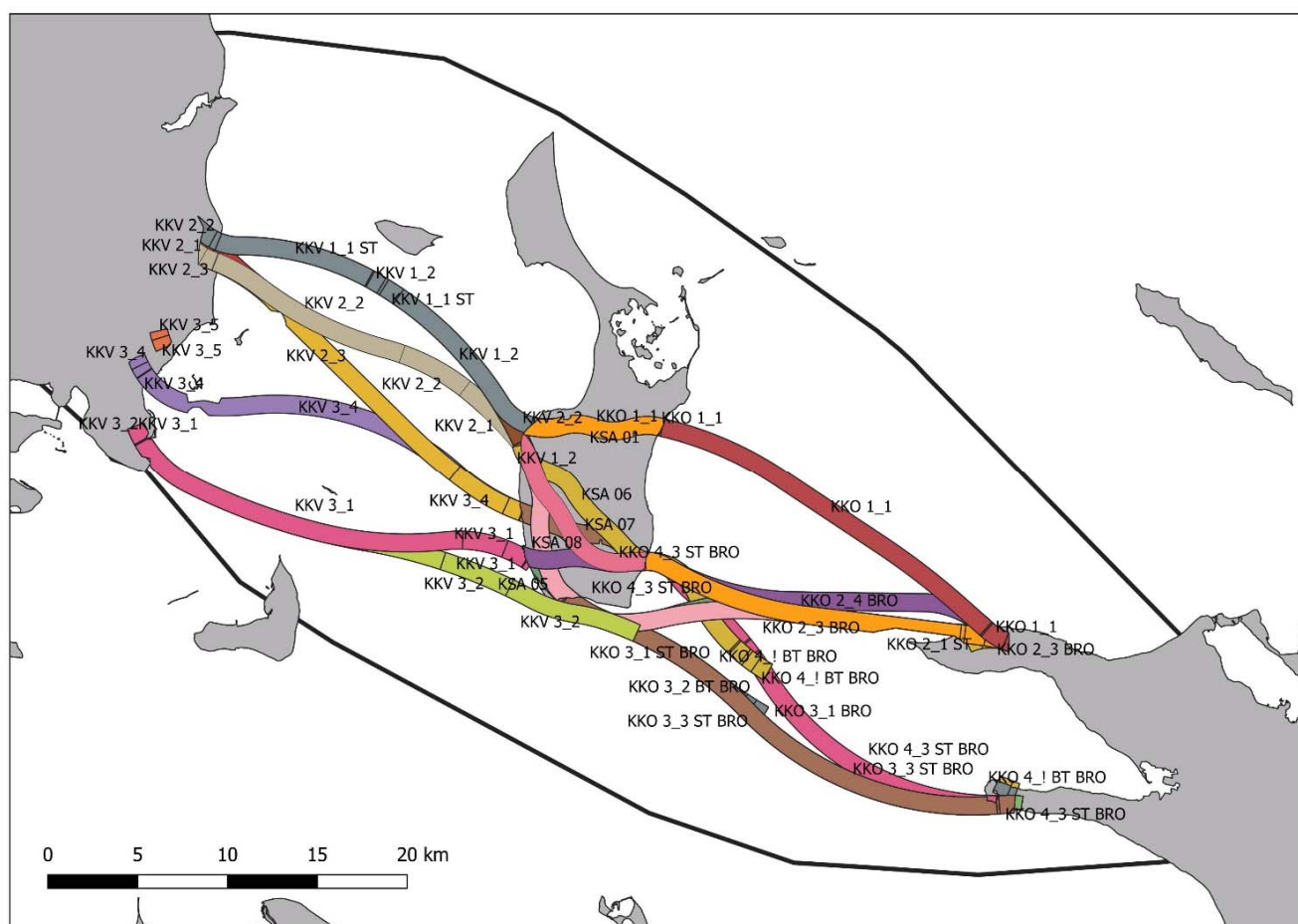
UTM   *Universal transverse Mercator* (kortprojektion)

VIR   Viingeskibsmuseet i Roskilde

Indledning:

Sund & Bælt har anmodet Vikingeskibsmuseet og Moesgård Museum om i fællesskab at udarbejde nærværende udvidede arkivalske kontrol for en brutto-korridor til en eventuel kommende Kattegatforbindelse, kaldet Samsø-løsningen (se Figur. 2). Det er aftalt, at Langelands Museum, hvis ansvarsområde brutto-korridoren tangerer, alene holdes orienteret om projektets fremdrift i denne fase. Der forventes en lignende kontrol af en Sjællands Odde-løsning på et senere tidspunkt. Vikingeskibsmuseet har forestået databaseudtræk samt analyse af vrug, vrugdele m.v.; Moesgård Museum har, i samarbejde med GEUS, forestået den geoarkæologiske analyse af potentialet for fortidsminder fra Ældre Stenalder på nu druknet terræn, som udgør langt den vægtigste del af nærværende rapport.

En arkivalsk kontrol redegør for dels kendte forekomster af fortidsminder, dels begrundet formodning om forekomst heraf; blandt andet baseret på en analyse af palæo-landskabet. Af samme grund indeholder denne udvidede arkivalske kontrol en tentativ geoarkæologisk analyse baseret på data leveret af GEUS.

Figur 2. Forskellige bud på korridorer som løber over Samsø. I skrivende stund (den 15. december 2020) er samtlige viste forbindelser i spil.

Formålet med den udvidede arkivalske kontrol er at vise, hvor vi ud fra det nuværende datagrundlag mener, at sandsynligheden er størst for at anlægsprojektet kommer til at berøre områder, som er beskyttede af museumslovens §28. Den udvidede arkivalske kontrol må ikke forveksles med den egentlige arkæologiske undersøgelse af områderne, som udføres på et langt bedre datagrundlag senere i forløbet, når/hvis anlægsprojektet/Kattegatforbindelsen bliver en realitet.

Kilder og datagrundlag

Der er benyttet følgende kilder:

- Fund & Fortidsminder (national online fortidsmindedatabase) – primært vrug/forlis, men også faktisk påviste fund/fortidsminder af anden karakter.
- Vragguiden.dk (online sportsdykker-site med vragpositioner og -beskrivelser) – skibsvrag.
- Farvandsvæsenets vragregistreringer – skibsvrag.
- Museernes egne arkiver - opkvalificering af de centrale registre; herunder materiale fra det daværende Skov- og Naturstyrelsen.
- Søkort og bathymetriske kort - skibsvrag, topografi.
- Arkæologiske, maringeologiske og kulturtopografiske værker (se litteraturlisten).

I rapporten fremlægges en ny kystforskydningskurve for området. Som et led i udarbejdelsen af kurven er der udført 13 nye kulstof-14 dateringer af prøver fra området. Herudover har GEUS leveret forskellige typer geofysiske data, som ses beskrevet herunder:

- **Bathymetri_50m.tif** er nutidens bathymetri i et 50 x 50 m grid.
- **Mudthickness_m.tif** er et 20 x 20 m grid, der beskriver fordelingen og tykkelsen (m) af dynd. Tykkelseskortet er dannet på baggrund af arkivdata og nyindsamlede UHRS og Innomar data.
- **SandThickness_m.tif** er et 20 x 20 m grid, der beskriver fordelingen og tykkelsen (m) af sandlag over glacialfladen. Tykkelsen af dette lag er kortlagt på baggrund af arkivdata og nyindsamlede UHRS og Innomar data.
- **Transgressionsflade_MBSL_komposit.tif**. Transgressionsfladen er dannet på baggrund af seismiske tolkninger, og digitalisering af arkivdata over fordelingen af sand og dynd i området. Disse tolkninger er lagt over nutidens bathymetri. Der er foretaget en tids-dybde konvertering med konstant hastighed for vandsøjlen og sedimenterne på 1500 m/s. (Denne model antager, at der hverken har været erosion eller aflejring i områder uden for

tolkningen). Den angivne dybde i filen er angivet i meter under havniveau - i et 50 x 50 m grid.

- **Tolkningsomrids** er en vektorfil, som viser de geofysiske datas dækning.

Der foreligger også en GIS-fil med angivelse af koten for ”Top Glacial”. Det var håbet, at denne GIS-fil kunne bruges til at kortlægge erosionsfladerne. Men ved nærmere eftersyn blev det klart, at den ikke er præcis nok til at afgøre, om der er tale om erosionsflader eller om den glaciale flade er dækket af et tyndt lag sediment, svarende til muldrag som det f.eks. ofte er tilfældet på landjorden. Det er derfor ikke muligt vha. de geofysiske data at udpege og udelukke erosionsflader, hvor eventuelle bopladser er borte-roderet. Men det bør måske undersøges, om det er muligt at forbedre dette datagrundlag, hvis anlægsarbejdet bliver en realitet i fremtiden.

Registrerede kulturhistoriske interesser

Fund & Fortidsminder:

Der findes i bruttoområdet 253 registreringer af fortidsminder og skibsforslis. Heraf 40 overtallige dubletter (vurderet på fartøjsnavn og forlisår; der kan meget vel være yderligere dubletter blandt ukendte vrage).

Efter fjernelse af overtallige dubletter, (fuldstændigt) bjærgede vrage/genstande, fejlpositionerede objekter samt registreringer af historiske havne er der 188 lokaliteter tilbage. Af disse er 108 i skrivende stund (2020) omfattet af Museumslovens beskyttelse, eller må anses at være det, indtil deres alder kan afklares (Bilag 1, kort Bilag 3), men en betydelig del af de øvrige kandidater til beskyttelse i.h.t. Museumslovens §29g Stk.3, som bemyndiger Kulturministeren til at udstrække lovens beskyttelse også til vrage yngre end 100 år. Dette farvand var vidne til en del vigtige begivenheder under Anden Verdenskrig, og vrage fra disse begivenheder, som også ofte vil være krigsgrave, er netop eksempler på de fortidsminder, som denne paragraf i loven sigter på. Endelig skal det erindres, at dubletter ikke nødvendigvis repræsenterer ”fejl”: Et skibsforslis eller flyvrage kan meget vel være splittet ad i flere dele, som rent faktisk befinder sig på forskellige, afvigende positioner. Eller den formodede identitet kan være resultatet af, at finderens efterretning er ud fra viden om et nærliggende, kendt fund; så to faktisk forskellige vrage fremstår i arkiverne som dubletter.

Vragguiden:

8 registreringer vedrører overtallige objekter; dvs. reelle objekter, som ikke er dubletter (på samme eller afvigende position) af registreringer i Fund & Fortidsminder. De er alle mulige kulturhistoriske objekter; dvs. potentielt beskyttede af Museumsloven (Bilag 2, kort Bilag 3). Af disse er imidlertid

kun 3 på ”sikker” eller ”bekræftet” position, og en af disse kan ikke udelukkes at være en dublet med Ukendt vrag 401410-65.

Farvandsvæsenet:

2 registreringer vedrører overtallige objekter; dvs. reelle objekter, som ikke er dubletter (på samme eller afvigende position) af registreringer i Fund & Fortidsminder. De bliver først kulturhistoriske objekter i hhv. 2113 og 2114.

Skov- og Naturstyrelsen:

7 registreringer vedrører overtallige objekter; dvs. reelle objekter, som ikke er dubletter (på samme eller afvigende position) af registreringer i Fund & Fortidsminder. 2 af disse bliver kulturhistoriske objekter i hhv. 2038 og 2045. De øvrige 5 er principielt udaterede og må anses som beskyttede indtil det modsatte er bevist (Bilag 2, kort Bilag 3).

Desuden er der registreret 132 hold/undervandshindringer, som ikke er dubletter (på samme eller afvigende position) af registreringer i Fund & Fortidsminder (kort Bilag 4). Alle disse kan principielt repræsentere kulturhistoriske objekter, men medgår ikke i de følgende optællinger.

Sammenfatning:

Et retvisende antal af registrerede vrag og fortidsminder - steder, arealer, som, hvad end deres nærmere placering og afgrænsning måtte være, kræver arkæologisk bevågenhed i projekteringen - er (pr. 2020) således: $108+8+5=121$.

Den kronologiske fordeling er: 25 stenalder, 1 bronzealder, 1 jernalder, 1 vikingetid, 1 uspec. oldtid, 1 middelalder; øvrige er nyere tid og udaterede (dog formodet ældre end 1920).

Typerne fordeler sig som følger: 3 Ankre (formodet ikke bjærgede), 1 såkaldt ”bolværk” og 1 skibsbrog (begge Houget, Kalundborg), 25 stenalderlokaliteter af forskellig beskaffenhed, 11 løs- og enkeltfund af anden datering; de resterende 80 er vrag og vragdele (inkl. luftfartøjer).

Der er en klar overrepræsentation af vrag fra nyere og nyeste tid, hvilket delvist afspejler den historiske trafikintensitet, men også vragenes fysiske bevaringstilstand og dermed deres ”synlighed” for de metoder, hvormed de tilsigtet eller utilsigtet opdages; samt ikke mindst intensiteten af de aktiviteter, hvorunder vragene i vor tid opdages. Benytter man Øresundstolden som indikator for søtransportens volumen i ældre tider (under den antagelse, at den internationale og indenrigske trafik har været nogenlunde lige konjunkturfælgende) og de faktiske registreringer (som må antages at være komplette) for de yngste tider, kan man som en forsigtig tommelfingerregel sige, at man totalt set fra de ældste tider frem til 1920 må forvente, at der i et givet område totalt kan findes ca. 150% af de kendte, registrerede vrag og forlis. I vort tilfælde således $80*1,5=120$, hvortil atter

skal lægges de øvrige fortidsmindetyper (41), så det totale, statistisk forventede, antal kommer op på 161 kulturhistoriske lokaliteter (pr. 2020). Til dette skal yderligere lægges endnu ikke fundne stenalderlokaliteter, som ikke på samme måde kan gøres til genstand for et statistisk skøn.

Mange ældre skibsforslis registreres i mangel af bedre stedsangivelse på såkaldte ”administrative områdepunkter” d.v.s. centroider af Farvandsvæsenets navngivne farvandsområder; således at et vrags faktiske position kan være markant anderledes end den i databasen kortlagte, og der således vil være både falske positive og falske negative i optællingen inden for et givet område. I dette område er overraskende få registreret på de ni, i området beliggende, administrative områdepunkter, hvorfor der næppe er nogen stor overrepræsentation. Der skal snarere, i lyset af beliggenheden af de 12 relevante tilgrænsende administrative områdepunkter, forventes en underrepræsentation i optællingen (se kort Bilag 3).

Frednings- og beskyttelseslinjer omkring fortidsminder og kirker på land:

- er ikke optalt i den marine arkivalske kontrol (der er dog to tilfælde, hvor selve fortidsmindet er med i optællingen ovenfor), men der gøres opmærksom på, at mange af disse strækker sig ud over marint område.

Kulturarvsarealer på land:

Foruden Kanhavekanalen på Samsø, som er repræsenteret ved sin kernelokalitet og derfor med i optællingen ovenfor, tangerer to kulturarvsarealer af national betydning bruttoområdet; begge på Asnæs. Af disse har Asnæs Vesterskov (030110-418) den mest direkte maritime relevans, idet en af de aktiviteter, som kulturarvsarealet afspejler: flintudnyttelse, formentlig kan udstrækkes bagud i tid, hvis man bevæger sig ud på nu marint område.

Topografisk potentiale for Ældre Stenalderens bosættelses- og aktivitetsspor

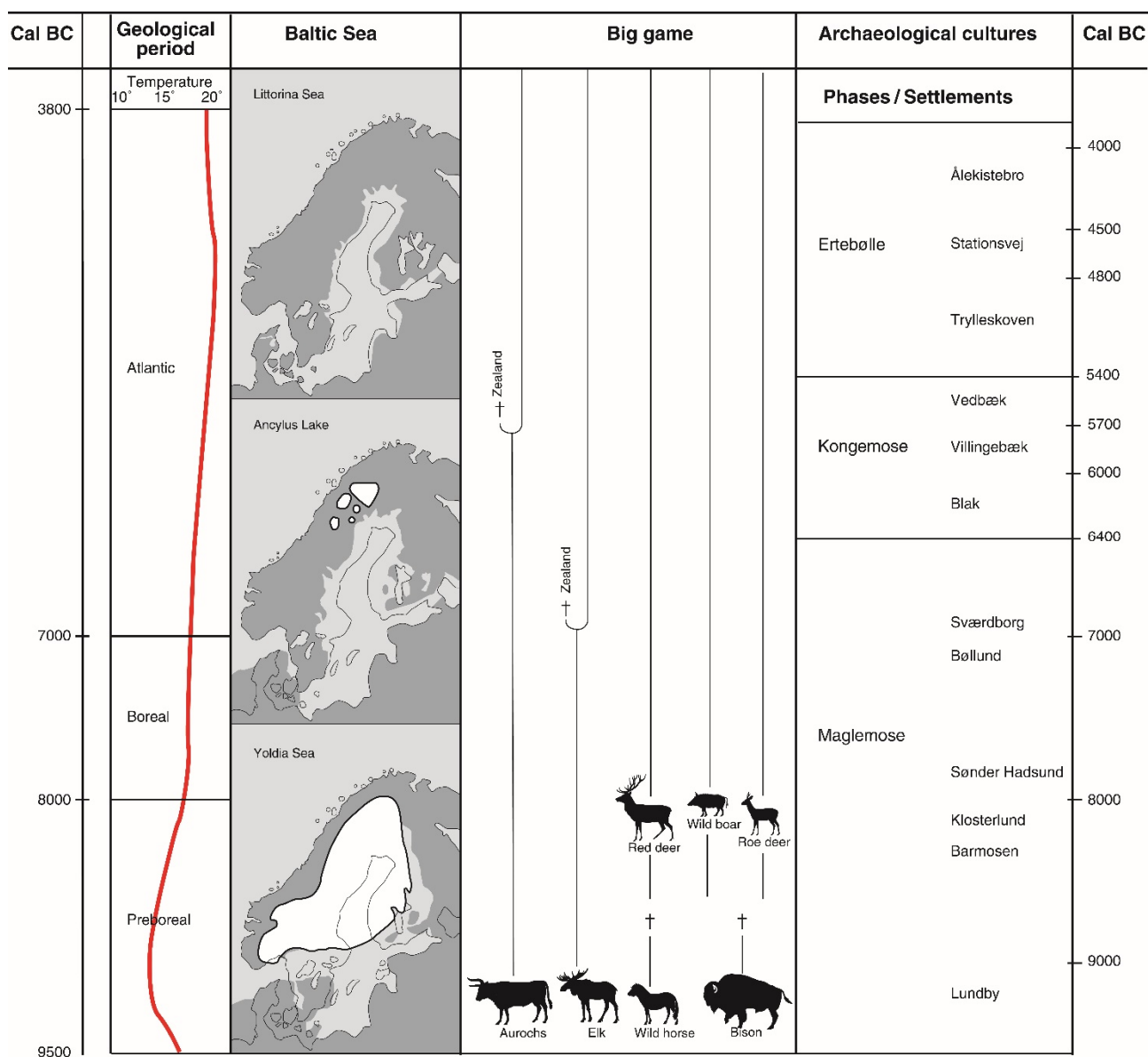
Store dele af Danmark var under sidste istid dækket af et tykt lag af is. Men for ca. 20.000 år siden begyndte isen at trække sig tilbage, dels fordi den smeltede på grund af stigende temperaturer, dels fordi den kælvede i havet. I tiden indtil jægerstenalderens afslutning for ca. 6000 år siden blev enorme mængder smeltevand derfor ledt ud i verdenshavene. Studier har vist, at den totale globale havstigning siden sidste istids maksimum for ca. 20.000 år siden har været ca. 130 m (Fairbanks 1989; Lambeck et al. 2014).

I Samsøkorridoren er der mange arkæologiske og geologiske vidnesbyrd om, at vandstanden har været lavere i stenalderen end nu. Det arkæologiske kildemateriale som er blevet påvist omkring Samsø, stammer fortrinsvist fra de lavvandede områder tæt på nutidens kyster (se gennemgang af kildematerialet i Bilag 5). En central problemstilling er derfor at få klarhed over det arkæologiske

potentiale i de dybeste og mest udforskede dele af anlægsområdet, som i dag befinder sig på store dybder længst borte fra nutidens kyster.

Stenalderbopladerne som kendes fra projektområdet, hører primært til perioden som i fagsprog kaldes Mesolitikum (mellemstenalderen). Den Mesolitiske periode varede i det danske område fra ca. 9500 til 4000 f.Kr og rummer tre overordnede perioder/kulturer. Den ældste af disse perioder/kulturer er Maglemosekulturen (ca. 9500-6400 f.Kr). Herefter fulgte Kongemosekulturen (ca. 6400-5400 f.Kr) og Ertebøllekulturen (ca. 5400-4000 f.Kr.).

Figur 3. Skema over kultur- og naturudviklingen i Sydsandinavien i kalibrerede år f.Kr./ BC. Fra Astrup (2018).

Arkæologiske undersøgelser har igennem mange år vist, at jægerstenalderens mennesker ikke bosatte sig tilfældigt i landskabet. I stedet placeredes bosættelserne ud fra en række parametre, som skulle sikre menneskene adgang til nødvendige ressourcer samt opretholdelsen af sociale netværk og demografiske forhold. Ved at rekonstruere de nu oversvømmede kulturlandskaber, som de tog sig ud på forskellige tidspunkter, er det derfor muligt at udpege områder, som vurderes at have været optimale til at opretholde livsbetingelserne. Et detaljeret billede af det forhistoriske landskab udgør derfor en vigtig brik i forhold til at forstå, hvor et kommende anlægsarbejde risikerer at ødelægge potentielle arkæologiske interesseområder. Vurderinger af et områdes potentiale i forhold til at rumme stenalderbosættelser baseres typisk på variable såsom beliggenheden af søer, kyster og åer. Men omvendt vil det også være meget forskelligt, hvilken betydning disse variable havde i f.eks. Ertebøllekulturen og Maglemosekulturen. Mens hovedparten af kildematerialet fra Kongemose- og Ertebøllekulturen er fremkommet på tidens Kystbopladser, er det i skrivende stund usikkert, i hvilket omfang bopladserne placeredes i kystområderne i Maglemosekulturen. Derimod antyder det arkæologiske kildemateriale, at søerne ikke var så vigtigere i løbet af Kongemose- og Ertebøllekulturene som i Maglemosekulturen.

Det er både vanskeligt og dyrt at søge efter stenalderbopladser på havbunden. Men de seneste mange års undersøgelser på søterritoriet har vist, at det netop er her man har mulighed for at gøre nogle af de helt store videnskabelige landvindinger. Det skyldes primært to faktorer:

Bevaring

Bevaringsforholdene på de submarine bopladser er kendetegnet ved at være ekstremt gode for organisk materiale såsom træ. Dette skyldes, at kystbopladserne blev oversvømmet på grund af den vedvarende havstigning. I denne proces blev bopladslagene/fundene indkapslet i iltfattige omgivelser, som er forblevet til nutiden. På grund af det specielle miljø som findes i bopladslagene, har der ikke været tilstrækkeligt med ilt til at igangsætte en forrådnelse, og dermed er der opstået en form for tidslomme. Undersøgelser som tidligere er foretaget på oversvømmede stenalderbopladser fra Kongemose- og Ertebøllekulturene har således kunnet give et helt nyt indblik i, hvilke træredskaber man benyttede i jægerstenalderen. Dette ses blandt andet ved fund, som er fremkommet få kilometer fra korridoren ved Hjarnø i Horsens Fjord (Skriver et al. 2018).

Figur 4. Ca. 7000 år gammel bue af træ fra Hjarnø Sund bopladsen i Horsens Fjord.

Videnshuller

De oversvømmede stenalderlandskaber udgør i dag nogle af de sidste uudforskede områder i det arkæologiske landskab. Og netop derfor rummer de også svarene på nogle af de helt store videnshuller, som er forblevet ubesvarede indenfor den arkæologiske forskning siden erkendelsen af de forskellige perioder/faser i jægerstenalderen. Det vides f.eks. fortsat ikke, hvilken rolle, kystlinjen spillede i Maglemosekulturen, idet opfattelsen af periodens subsistensøkonomi næsten udelukkende har været baseret på et materiale, som er fremkommet på indlandsbopladser – der blev anlagt langt fra tidens kyster. I et forsøg på at påvise kystudnyttelse har Moesgaard Museums marinarkæologer forsøgt at lokalisere kystnære bopladser fra Maglemosekulturen i Aarhus Bugt. Aarhus Bugt er et interessant område, fordi den ligger i et beskyttet farvand, og fordi Maglemosekulturens potentielle kystbopladser her vil kunne findes på lavere vanddybder end i de sydligere dele af Danmark. I 2017 blev der således lavet afsøgninger på 23 positioner i bugten. Dykkerbesigtigelserne viste, at bunden som udgangspunkt er dækket af sand/dynd når vanddybden overstiger 5-6 m. Et sted fandtes dog på ca. 6 m dybde spredte flintafslag/flækker. At dømme ud fra dybden måtte området være blevet overskyllet i den tidligste del af Kongemosekulturen, og det var derfor muligt at flinten stammede fra en Maglemoseboplads. På baggrund af dette blev der derfor to måneder senere lavet en opfølgende udgravning for at afgøre, om dette muligvis kunne være resterne af en kystboplads. Undersøgelserne viste, at der umiddelbart under havbunden fandtes en marin *in situ* aflejring med bearbejdet flint og organisk materiale som vi kulstof-14 analyser og diagnostiske mikrolitter kan dateres til den yngste del af Maglemosekulturen. Målttede dykkerundersøgelser i datidens kystområder er således en forudsætning for at afgøre vigtige problemstillinger såsom:

1: Hvor udbredte var kystbosættelserne i Maglemosekulturen? (Dvs. at undersøge hvor stor en procentdel af bosættelserne, som blev anlagt ved kysterne).

2: At få afgjort i hvor stort et omfang, man ernærede sig af føde fra havet, og hvilke metoder man benyttede for at udnytte denne ressource.

3: At få afgjort om bosættelserne på kysterne havde en længere varighed end bosættelserne i indlandet. Var det de samme mennesker, der flyttede mellem kyst og indland eller var der forskellige grupperinger, som bosatte sig i kyst- og indlandet?

Ovenstående punkter skulle gerne illustrere, at der fortsat er meget, som vi ikke ved om livet i kystområderne i Maglemosekulturen. Og at det derfor ikke er en nem opgave at afgøre, hvor datidens befolkning bosatte sig i landskabet. Det ændrer imidlertid ikke ved, at det er helt afgørende at have så detaljeret en forståelse af de fysiske rammer som muligt, eftersom de dannede livsgrundlaget for menneskene i projektområdet. Det næste skridt i rapporten har derfor til sigte, trin for trin, at skabe et mere detaljeret billede af det nu oversvømmede kulturlandskab. Målet er, at dette skal gøre det muligt at vurdere, hvor sandsynligheden er størst for at eventuelle bosættelser blev anlagt, og hvor de i dag må forventes at være bevarede eller borteroerede. Konkret gøres dette ved at udarbejde en model over havniveauet, indtegne kystlinjer svarende til forskellige tidsrum samt på baggrund af geofysiske data at vurdere bevaringsgraden i de forskellige områder.

Den historiske kystforskydning

Fastlæggelse af vandstanden - Indsamling af data

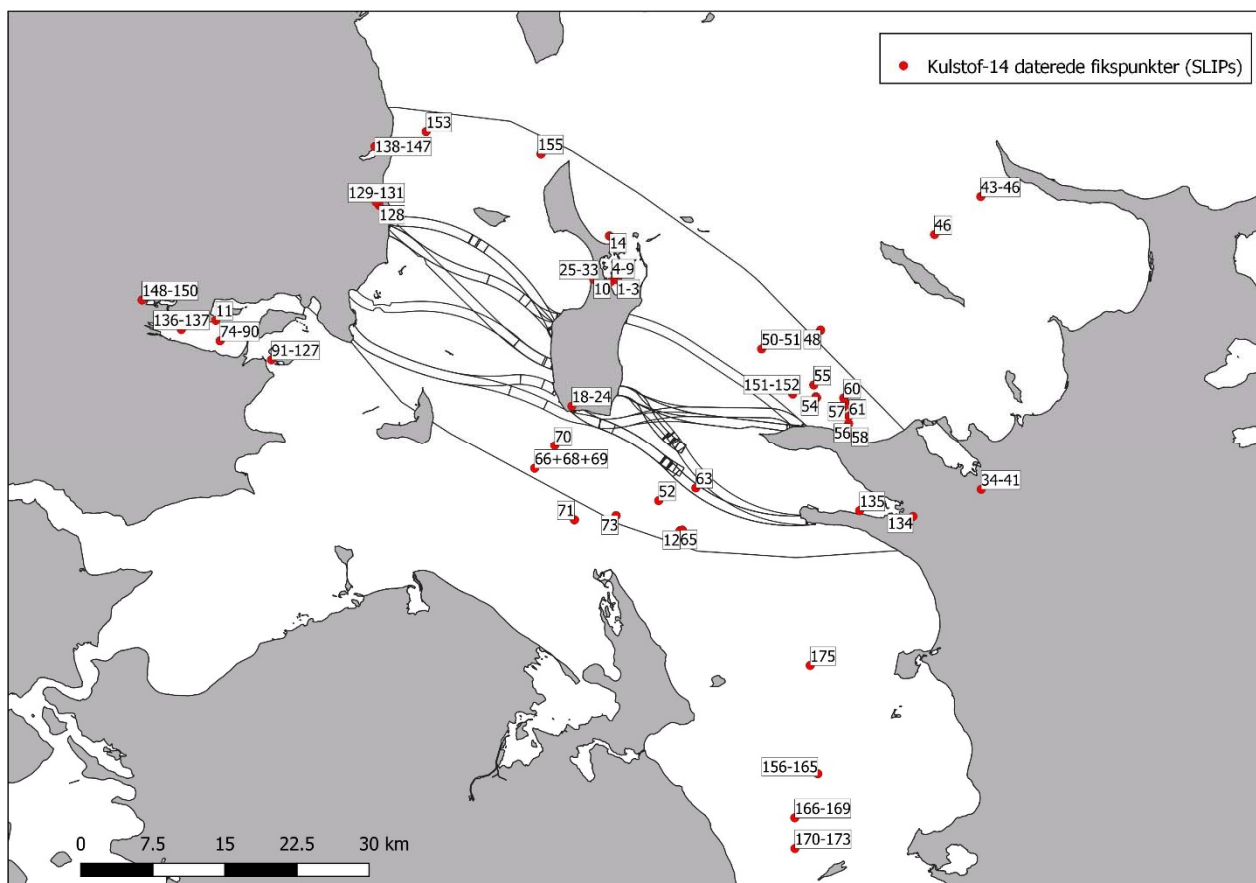
Som nævnt i indledningen var store dele af Danmark under sidste istid dækket af et tykt lag af is. Efter istiden har landet hævet sig. Kombinationen af landhævning og havniveaustigning kaldes relativ havniveauændring. For at fastlægge vandstanden i forhistorien er det af stor betydning at have adgang til et veldateret materiale, som danner grundlag for at rekonstruere kystlinjen i fortiden. Vi har derfor kompileret en oversigt over daterede prøver fra anlægsområdet. Det drejer sig om prøver, der i den Mesolitiske periode befandt sig umiddelbart over eller under havoverfladen, og som dermed kan bruges til at indskrænke havniveauet og kystlinjen på forskellige tidspunkter. Flere andre studier har tidligere haft til formål at fastlægge vandstandsændringerne i den sydvestlige del af Kattegat (F.eks. Sander et al. 2015; Hede et al. 2015, Havbundsundersøgelser – Samsø Sydøst mfl.). Men det gælder for disse, at de typisk er baseret på et mindre udpluk af data, som er indsamlet i relation til en specifik undersøgelse – i stedet for at inddrage data fra en større del af projektområdet. Således er nogle dybdeintervaller og områder bedre fastlagte end andre. Fra nogle dybdeintervaller findes der kun få fikspunkter, som kan bruges til at fastlægge vandstanden. Ved et indledende Skype-møde mellem Sund og Bælt, Moesgaard Museum og GEUS blev det derfor aftalt, at der kunne indsendes op til 10 nye prøver fra eksisterende borekerner til kulstof-14 dateringer med henblik på at sikre, at dårligt fastlagte tidsrum kunne fastlægges med større

præcision. Resultatet af dateringerne ses af Bilag 6, hvor boringernes navn, position og top-kote er angivet.

Fastlæggelse af vandstanden – udarbejdelse af en kystforskydningskurve

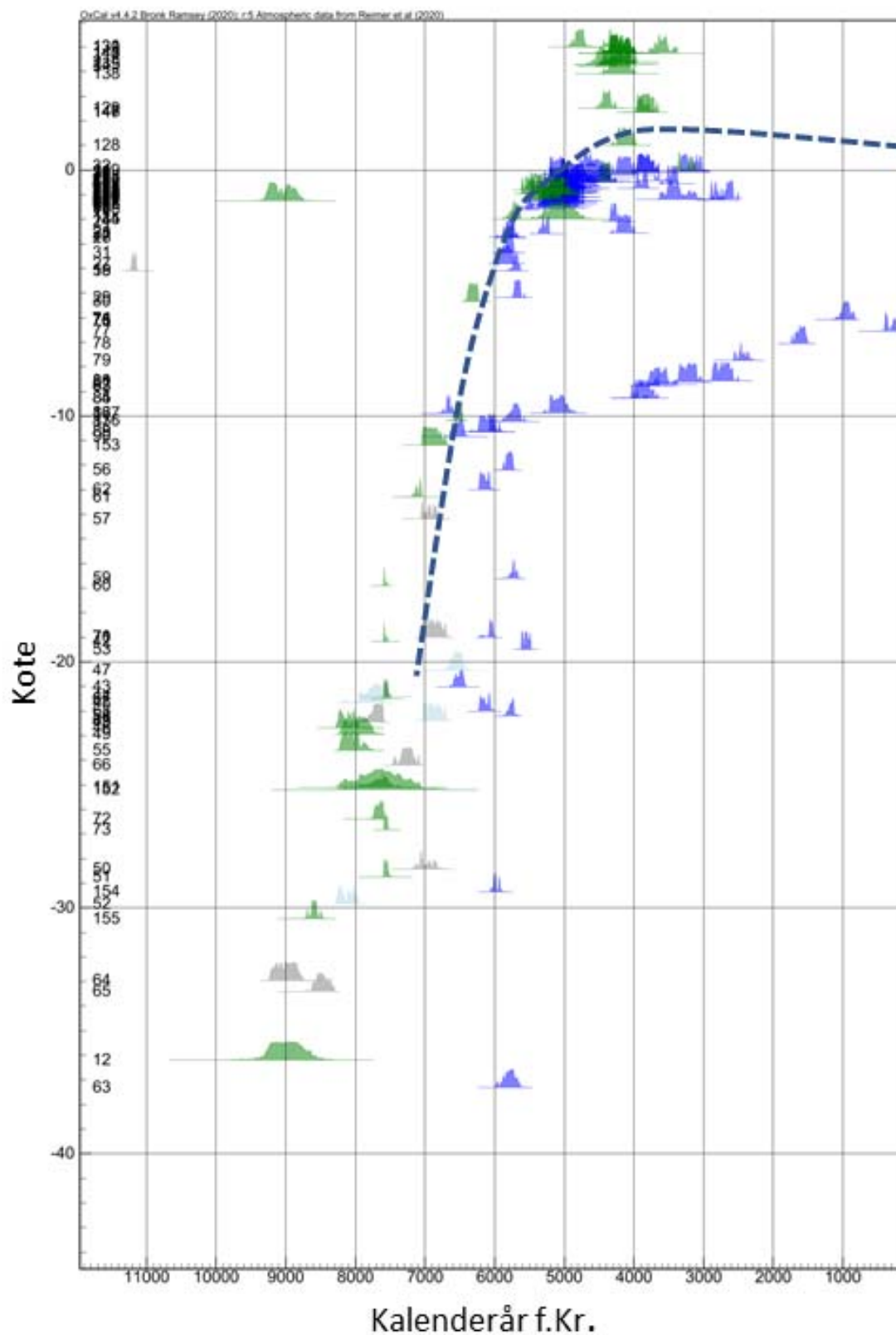
En kystforskydningskurve viser den relative vandstand på forskellige tidspunkter i forhold til nutidens vandstand. Kystforskydningskurven som er udarbejdet under dette projekt er hovedsageligt baseret på data, som er fremkommet ved geologiske og arkæologiske undersøgelser i projektområdet. Indsamlingen og tolkningen af data er foregået i samarbejde mellem Peter Astrup (Moesgård Museum) og Ole Bennike (GEUS). For at prøverne kunne indgå i analysen, har det været et kriterie at de 1) siger noget om vandstanden, 2) er fundet i en sikker kontekst (*in situ*), 3) at der foreligger en kote på prøven og 4) at prøverne er absolut daterede (f.eks. ved kulstof-14 datering). Til at fremstille kystforskydningskurven er der både gjort brug af gamle og nye kulstof-14 dateringer fra projektområdet. (se Bilag 6). Kystforskydningskurven er fremstillet ved at indtaste data i et Excel-ark, hvorefter Excel-arket er blevet importeret i computerprogrammet OxCal V.3. I OxCal er dateringerne blevet modelleret vha. ”dybdemodells”-funktionen efter deres alder og kote. Kulstof-14 værdierne er kalibrerede således, at de angives med 95,4% sandsynlighed. De gamle dateringer, som er udført på laboratoriet i København på marine prøver, har en indbygget korrektion for marin reservoireffekt, hvilket betyder, at der ikke er korrigeret yderligere for dette i nærværende undersøgelse. De marine prøver, som er daterede på AMS-laboratoriet i Aarhus og andre AMS laboratorier er derimod korrigerede for en reservoiralder på 400 år. Samtlige dateringer er kalibrerede efter den nye IntCal 20 kurve (Reimer et al. 2020).

På kystforskydningskurven i Figur 6 er prøver, som oprindeligt blev aflejret i havet, vist med blå farve (f.eks. skaller af marine muslinger). Med grøn farve ses prøver, som antages at være dannet over datidens havniveau (f.eks. træstubbe, tørvelag, køkkenmøddinger etc.). Med grå farve vises prøver, som stammer fra ferskvandsbassiner, hvor det ikke med sikkerhed kan afgøres, om prøven stammer fra en lokal sø, der befandt sig over havniveau eller fra søer, der fandtes i området inden havet trængte ind i området. Samtlige fikspunkter i kurven har fået tildelt et nummer, som også fremgår af Bilag 6, (kolonnen ”id”), således at det er muligt at se, hvad de enkelte fikspunkter dækker over.

Figur. 5. Kortlægning af fikspunkter som fremgår af Bilag 2. Det er hovedsageligt fikspunkterne indenfor projektområdet, som er anvendt i kystforskydningskurven.

I takt med at isen begyndte at trække sig tilbage for ca. 20.000 år siden blev landmasserne befriet for en kolossal vægt, og derfor har landet hævet sig siden. I begyndelsen gik det hurtigt, men efterhånden klingede landhævnningen af. Generelt gælder det, at landmasserne mod nordøst har hævet sig mere end landmasserne mod sydvest proportionalt med deres afstand til isens massecenter. På grund af landhævningsforskellene er det problematisk at inddrage fikspunkter fra et stort geografisk område i samme kurve, da fikspunkterne ikke vil være ligeligt påvirket af landhævnningen. Med kendskab til det overordnede landhævningsmønster i området antages det, som eksempel, at fikspunkterne i området nordøst for Samsø har hævet sig mere end fikspunkterne sydvest for Samsø. Da det er uvist, præcist hvor meget landhævningsforskellene i området beløber sig til, er der ikke korrigeret for dette i kurven. Dog skal det bemærkes, at dateringerne fra Horsens Fjord fremstår en smule lavere på Figur 6 end hvis de havde været placeret ved Samsø. Det vurderes, at landhævningsforskellene i området maksimalt beløber sig til 2 m, og at usikkerheden ved at sammenligne koten på prøver som stammer fra forskellige dele af projektområdet forøges

Figur 6. Kystforskydningskurve for projektområdet. Den stiplede kurve viser den relative vandstand i området. Mørkeblå farve angiver marint aflejrede prøver mens lyseblå prøver markerer brakvandsaflejringer. Med grøn farve ses prøver, som er aflejret på landjorden og med grå farve prøver fra ferskvandsbassiner. Til venstre er prøvens id-nummer angivet (se også kortet Figur 5).

desto længere tilbage man kommer tilbage i tiden. Muligheden for at indsamle en tilstrækkelig stor mængde data til at producere en kurve hvor koterne er direkte sammenlignelige, vil derfor være bedre i slutningen af jægerstenalderen end i starten.

Resultatet af kystforskydningskurven

I figur 6 har vi plottet koten af daterede prøver mod alder. Ud fra tidligere undersøgelser i regionen ser det ud til, at havet begyndte at trænge ind i området omkring 7000 til 6500 år f.Kr. (Bennike et al. 2004; Rasmussen et al. 2020). De ældste daterede marine muslinger i projektområdet ; udtaget fra kote -21 m til -23 m dateres til tiden omkring 6500 f.Kr, men inden havet var salt nok til at marine muslinger kunne leve i området, var der en periode med svagt brak vand. De ældste pålidelige dateringer af brakvandsaflejringer fra Sejerø Bugt er omkring 7000 til 6500 år f.Kr. Inden havet begyndte at trænge ind i området fandtes store, langstrakte søer og floder. Den ældste prøve fra området, et stykke ved fra et tørvelag, gav en alder på omkring 9450-8470 år f.Kr. (95,4% sandsynlighed). Prøven viser, at vandstanden i søerne på dette tidspunkt stod lavere end kote -36,3 m. Kystforskydningskurven indikerer en kraftig havstigning i tiden svarende til Maglemose- og Kongemosekulturen (ca. 9500-5400 f.Kr). Særligt i tiden fra 7000 f.Kr. til 6000 f.Kr. forandredes landskabet totalt i projektområdet eftersom havniveauet igennem denne 1000 år lange periode steg omkring 15 m fra kote -19 m til -4 m. Havstigningen har stor betydning for, hvor det arkæologiske kildemateriale i dag befinder sig. Og med hensyn til Maglemose- og Kongemosekulturens kystbopladser vil det ikke have været muligt at benytte disse i lang tid, før de måtte vige for det stigende havniveau. Dette forhold må antages at have givet mere kronologisk rene enheder/bopladser end det f.eks. er tilfældet i Ertebøllekulturen hvor de samme områder var beboelige i længere tidsrum, og derfor vil udvise et kronologisk mere blandet fundmateriale.

Maglemosekulturens kystlinjer og potentielle kystbopladser vil som udgangspunkt skulle findes dybere end kote -8 m i projektområdet, og kan følges til minimum kote -19 m (svarende til tiden omkring 7000 f.Kr.). Det kan ikke udelukkes, at der også er kystbopladser på større havdybder, men i skrivende stund kan kurven kun føres ned til -23 m. Som det ses af kurven, vil

Kongemosekulturens potentielle kystbopladser i dag befinde sig langs de fossile kystlinjer, som i dag befinder sig fra kote -9 m til -1,5 m, mens Ertebøllekulturens strandlinjer bør ligge en smule højere i terrænet (formentlig i kote -1,5 til + 3 m). Der vil formentlig have været en række mindre udsving i havniveauet (de såkaldte Littorina transgressioner og regressioner), som dog ikke ses i det nuværende datagrundlag). Højeste vandstand i området synes at være opnået i løbet af Ertebøllekulturen, hvorefter det faldt en smule i løbet af Neolitikum og Bronzealderen.

4000 f.Kr.	2
4500 f.Kr.	0,5
5000 f.Kr.	-1
5500 f.Kr.	-2
6000 f.Kr.	-4
6500 f.Kr.	-9 m
7000 f.Kr.	-19 m
7200 f.Kr.	-23 m

Tabel 1. Dybdeintervaller som benyttes til udarbejdelsen af kystlinjemodellerne.

Det er næppe muligt at fastlægge vandstanden mere præcist end $\pm 2-3$ m i tidsrummet fra 8000 til 7000 f.Kr. Dette skyldes i særdeleshed usikkerhederne med kulstof-14-dateringerne, samt at der stadig er store områder og dybdeintervaller/tidsrum, som er dårligt fastlagte. Men fra tiden efter 6500 f.Kr er der flere og mere præcise fikspunkter fra arkæologiske lokaliteter, som er i stand til at fastlægge havniveauet mere præcist end for tidligere perioder. Ved at sammenligne kurveforløbet med en kurve der viser det eustatiske (globale) havniveau (Lambeck et al. 2014) fremgår det, at kurven fra projektområdet befinder sig betragteligt over denne. For den tidligste del af kurven (ca. 7000 år f.Kr.) ses det, at kurven befinder sig ca. 7 m over den globale/eustatiske kurve. Dette viser en begrænset landhævning på ca. 7 m siden 7000 f.Kr. For kurveforløbet der svarer til Ertebøllekulturen ses det at de to kurver ligger tættere på hinanden (ca. 2 m mellemrum) hvilket antyder, at landhævningsen på dette tidspunkt var stilnet af. Således må det forventes, at aflejringerne i området har hævet sig ca. 2 m siden 4000 år f.Kr.

Fastlæggelse af kystlinjens horisontale placering og forskydning

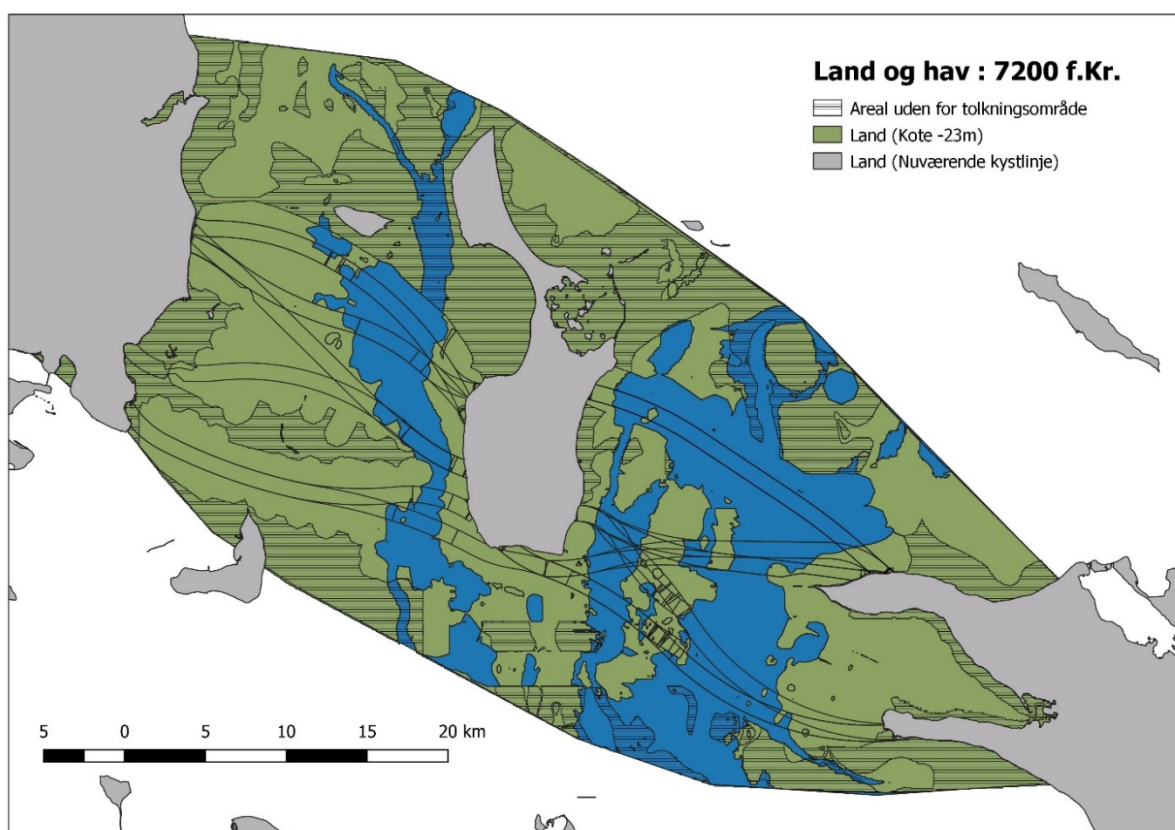
Til at vise kystlinjens placering i landskabet på forskellige tidspunkter er der gjort brug af en digital højdemodel samt de mål for vandstanden, som kan aflæses i kystforskydningskurven (Tabel 1). Højdemodellen som er benyttet til at indtegne den estimerede kystlinje er fremstillet af GEUS. Denne har fået navnet **Transgressionsflade_MBSL_komposit.tif** og er dannet på baggrund af seismiske tolkninger samt digitalisering af arkivdata over fordelingen af sand og dynd i området.

Transgressionsfladen dækker ikke hele området. På kystlinjemodellerne i Figur 7-13 er kystlinjens position derfor fastlagt på baggrund af den moderne bathymetri. Det må antages, at den moderne overflade på grund af sedimenttransport og erosion, ikke udgør en perfekt analogi/repræsentation af datidens. I praksis betyder dette, at områderne som ikke er kortlagt i transgressionsflade-modellen kun er repræsentative i de områder, hvor der hverken har været erosion eller sedimentakkumulation. Og at fejlangivelsen bestemmes af, hvor meget der er eroderet bort eller aflejret i et givent område.

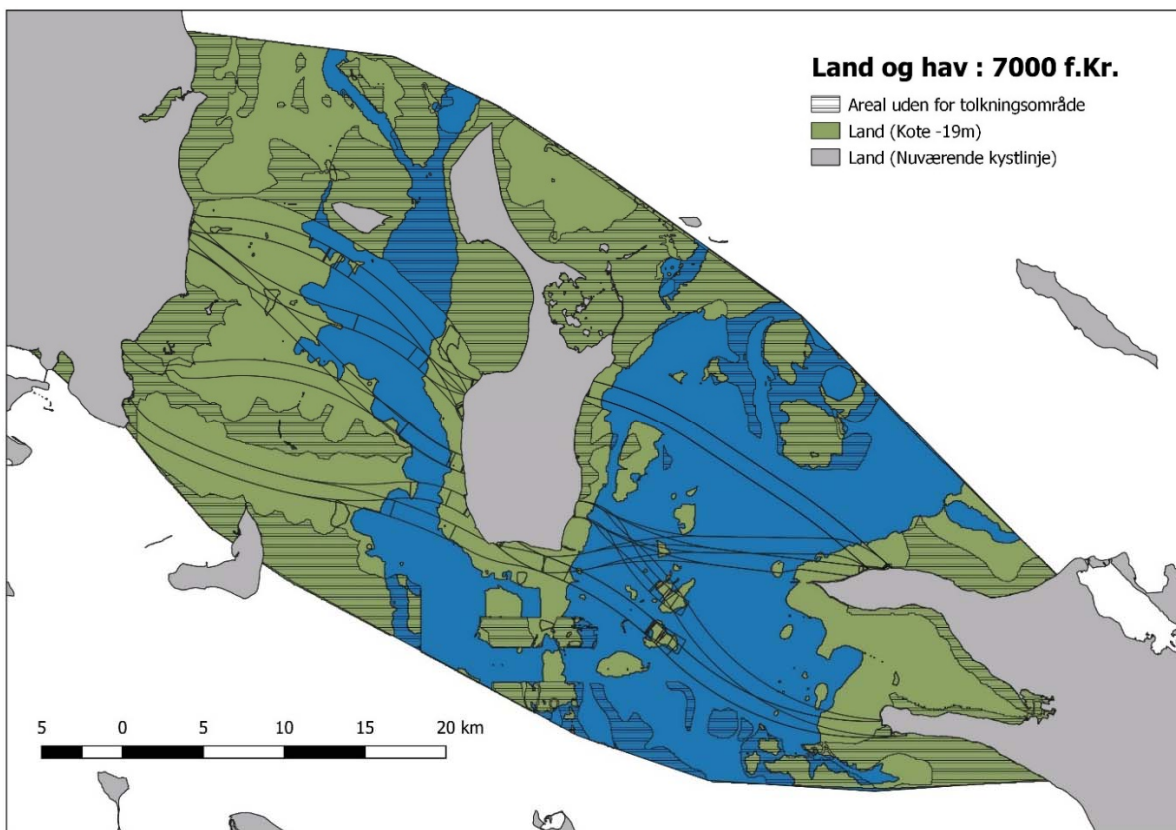
Generelt gælder det for områderne, hvor der er har været megen sedimentakkumulation at de fejlagtigt risikerer at komme til at fremstå som land, mens områder, hvor der har været megen erosion risikerer at komme til at fremstå som hav. Det må ligeledes antages, at niveauforskellene var større i stenalderen, eftersom sedimenter fra de højeste punkter med tiden vil være blevet deponeret i lavninger i forbindelse med transgressionen. De laveste/dybeste områder på højdemodellen er således interessante, fordi de kan tænkes at repræsentere gamle søbassiner, som er blevet fyldte med sediment. Materialet, som er aflejret over datidens søbassiner og tørvelag mm., beskytter således på den ene side de arkæologiske lokaliteter, mens de samtidigt gør det vanskeligt at identificere og udforske dem.

Der er ikke anden mulighed for at korrigere for sedimentakkumulation og erosion i området, hvor transgressionsfladen ikke kunne tolkes. Dette skyldes, at sedimentakkumulation/erosion kan variere indenfor meget små afstande, og at man ikke kan interpolere sig ud af denne problemstilling. Det er således vigtigt at huske på, at de viste kystlinjer vil være mest retvisende i områder, hvor der ikke har været nævneværdig sedimentakkumulation eller erosion.

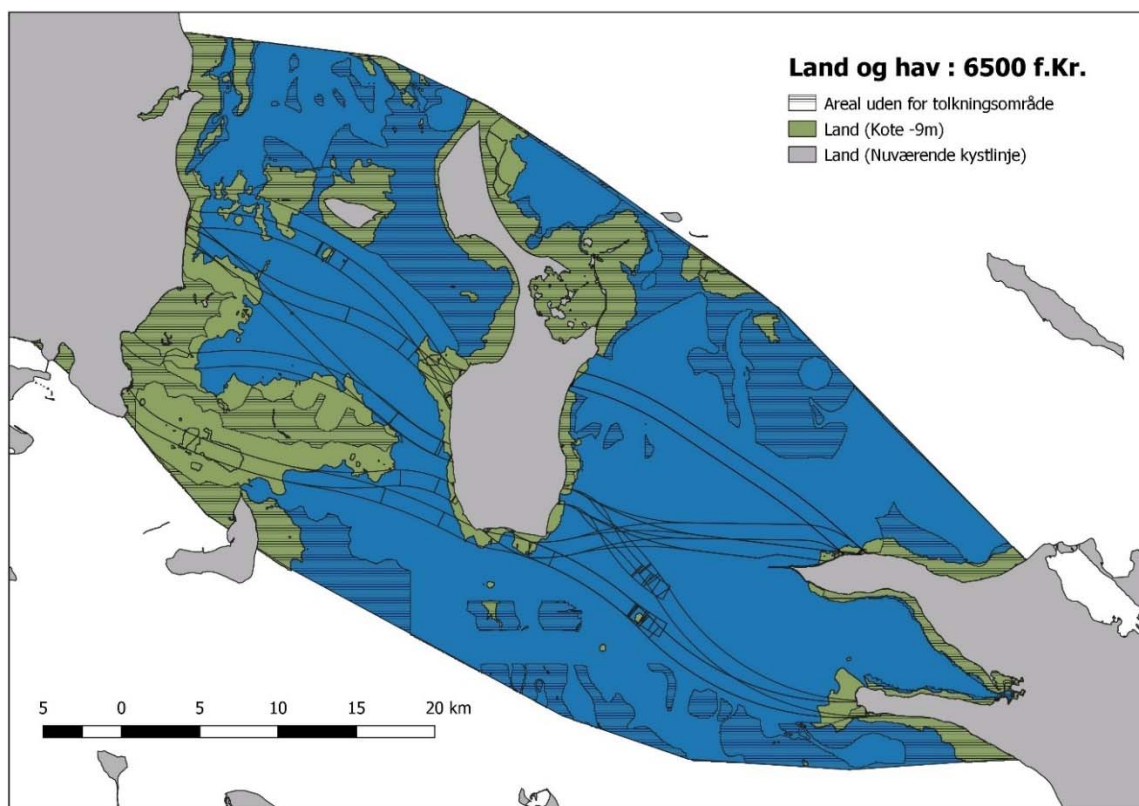
De følgende figurer viser en række øjebliksbilleder (svarende til de i Tabel 1 viste tidssnit).

Figur 7. Land- og havfordelingen omkring 7200 f.Kr

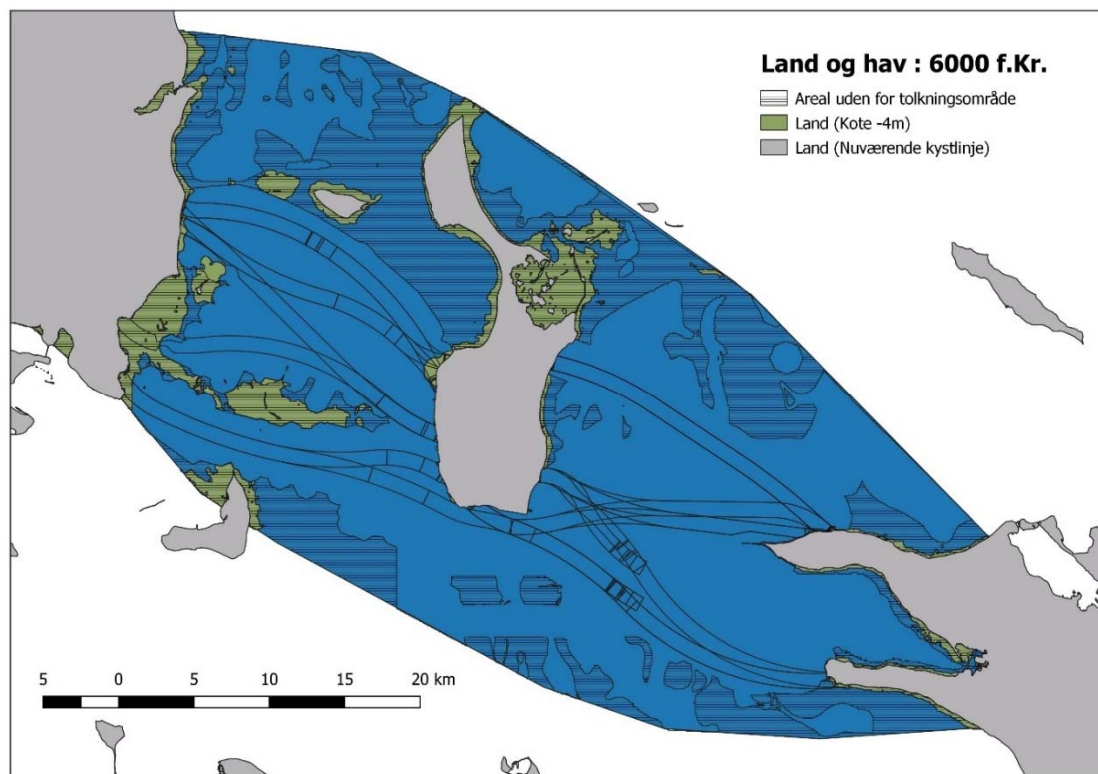

Figur 8. Land- og havfordelingen omkring 7000 f.Kr

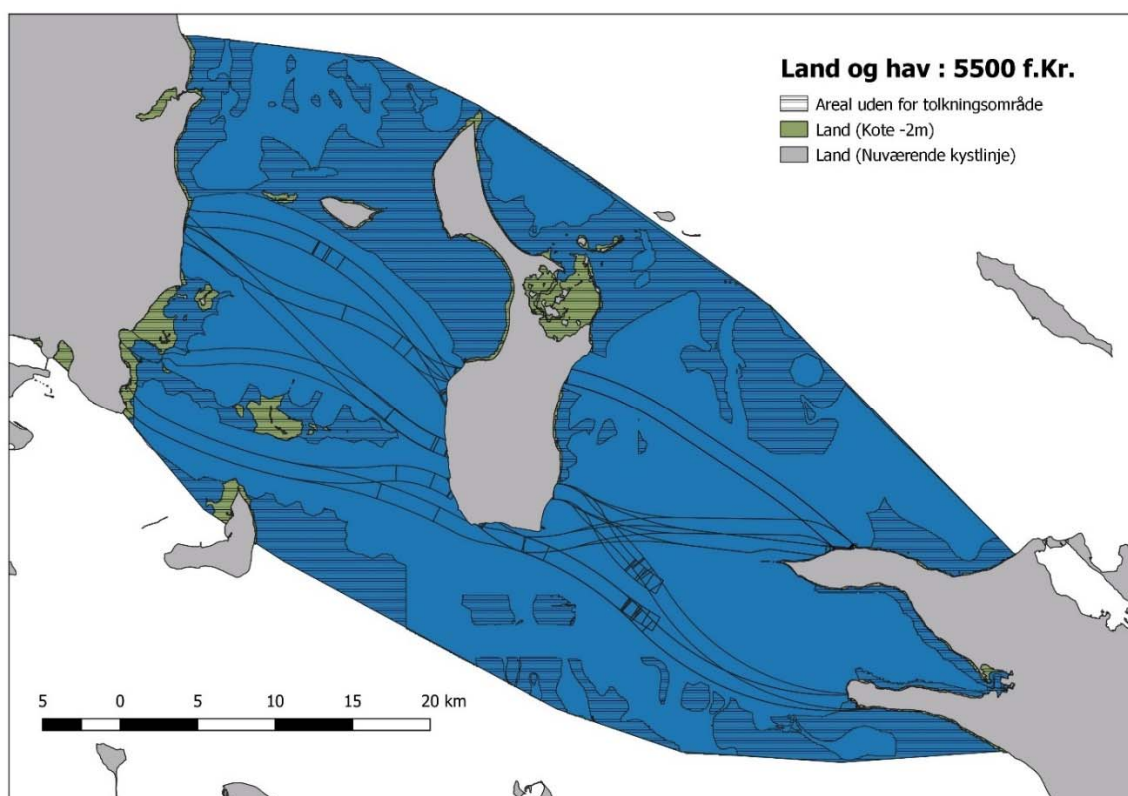

Figur 9. Land- og havfordelingen omkring 6500 f.Kr.

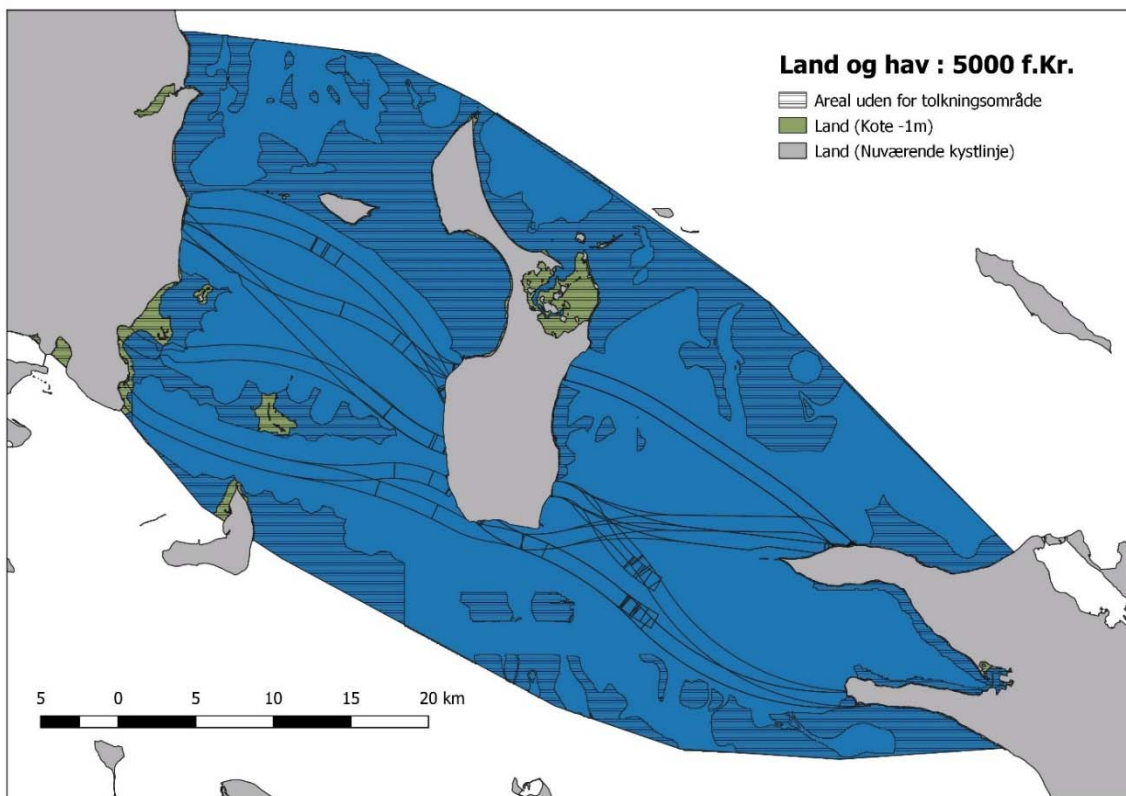

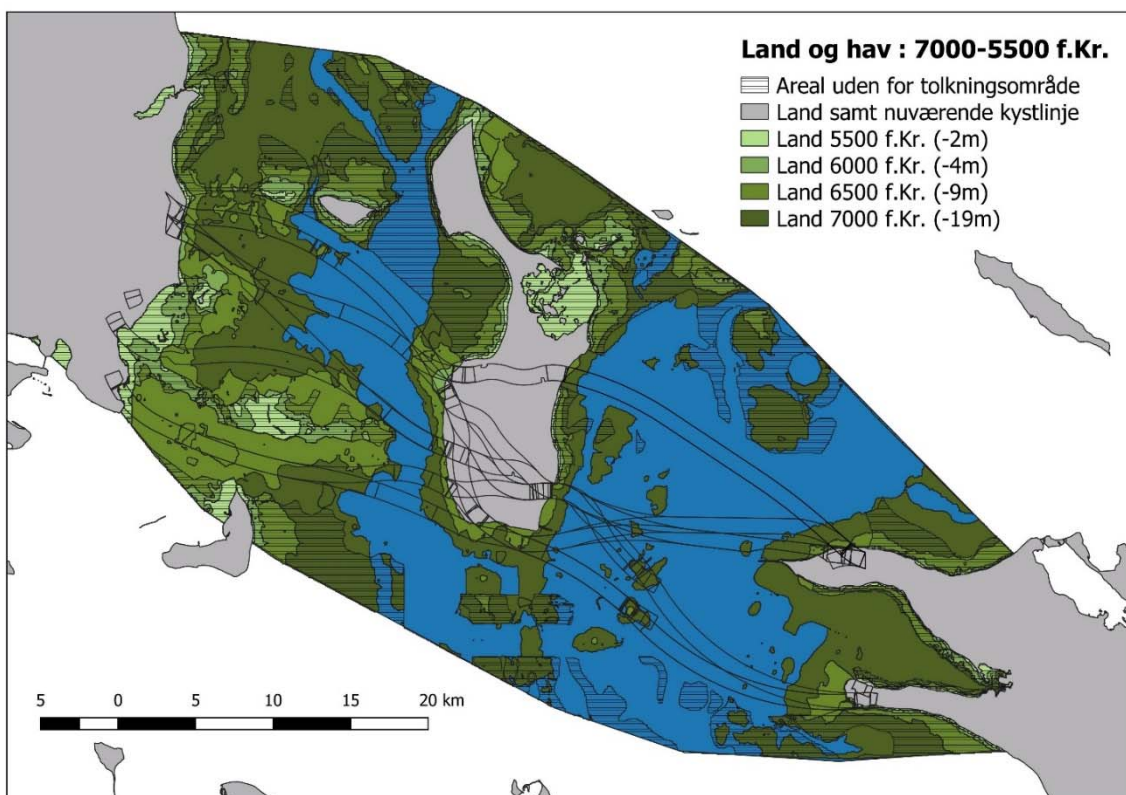
Figur 10. Land- og havfordelingen omkring 6500 f.Kr

Figur 11. Land- og havfordelingen omkring 5000 f.Kr.

Figur 12. Land- og havfordelingen omkring 5000 f.Kr.

Figur 13. Land- og havfordelingen mellem 7000 og 5000 f.Kr.

Prioriterede interesseområder

Målet med den arkivalske kontrol er at vurdere, om det indenfor projektområdet er muligt at tillægge nogle områder større arkæologisk potentiale end andre - og måske ligefrem at afskrive områder. Udpegningen af områder er sket under hensyntagen til kystlinjens placering og kendskabet til bosættelsesmønstret i de forskellige perioder (topografiske modeller). Herudover har et input været de geologiske kortlægninger af sand- og dyndtykkelserne i området.

Nogle områder vurderes at have et meget begrænset arkæologisk potentiale, fordi de blev oversvømmet af havet på et tidligt tidspunkt. For Ertebøllekulturens vedkommende vides det fra andre områder, at hovedparten (måske 90-95%) af bopladserne var placeret langs kysterne og typisk direkte ved strandbredden. Et lignende billede gør sig gældende i Kongemosekulturen, hvor størstedelen af bopladserne også synes at være orienteret imod kysterne. For Maglemosekulturens vedkommende er det mere vanskeligt at udlede, hvor stor en andel af bopladserne der blev anlagt ved kystområderne. Det er dog kendt, at kystbosættelse forekom i yngre Maglemosekultur. Desuden lå mange bopladser tilsyneladende ved de ferske vandes bredder. Dette er årsagen til, at den kulturtopografiske udpegningsmodel alligevel er i stand til at lokalisere i hvert fald denne type af periodens bopladser. Man ved, at man i perioden udnyttede de marine ressourcer, men det vides i hvilket omfang. På Bornholm og i Vendsyssel er der blevet argumenteret for, at der i Maglemosekulturen er en overvægt af lokaliteter, som blev anlagt et stykke fra kysterne, men dog i en afstand så man stadig havde adgang til disse (dvs. op til et par kilometer inde i landet) (Astrup 2018). Dette står i skærende kontrast til situationen i Kongemose og Ertebøllekulturen, hvor bopladserne næsten udelukkende blev anlagt direkte ved kysterne. Således synes der at kunne spores et skifte i bosættelsesmønstret, selvom det endnu ikke kan afgøres, i hvilket omfang man benyttede sig af egentlige kystbosættelser i Maglemosekulturen. I forhold til at udpege de mest lovende områder i Maglemosetidens landskab vides det derfor ikke præcist, hvor stor en procentdel af materialet, som vi skal forvente at finde i datidens kystnære områder.

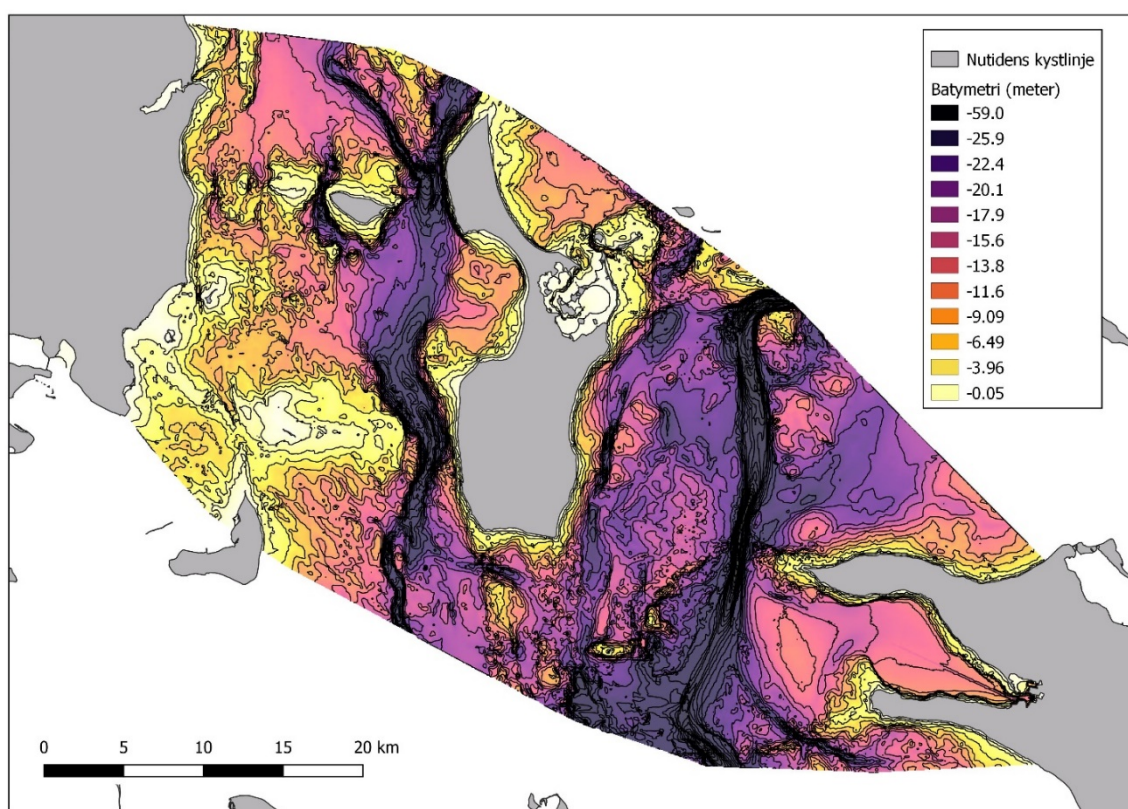
Normalt vil man i en arkæologisk analyse på baggrund af det rekonstruerede landskab anvende topografiske modeller (f.eks. fiskepladsmodellen) til at udpege de områder, hvor man mener, at der er særlig stort potentiale for, at der har været bosat mennesker. Den såkaldte fiskepladsmodel (f.eks. Fischer 1993, 1997; Sørensen 1996) går kort fortalt ud på, at kystbopladserne lå placeret i områder, som egnede sig til rusefiskeri. Modellen vurderes at være anvendelig i forhold til at lokalisere kystbosættelser fra hhv. Kongemose og Ertebøllekulturen, velvidende at der i disse perioder også fandtes bosættelser, som blev placeret ud fra andre parametre; det gælder f.eks. indlandsbopladser, jagtstationer etc.

Generelt gælder det, at de tidligmesolitiske kystlinjer i sagens natur har været eksponerede for sedimenttransport/erosion mm. længere end de senmesolitiske. Derfor må det også forventes, at de er mindre velegnede til at lokalisere eventuelle bopladser. På baggrund af gennemgangen af de seismiske data vurderes det ikke formålstjenligt at forsøge at udlede områder vha.

fiskepladsmodellen. Årsagen hertil er, at havbunden er blevet udjævnet i et sådant omfang, at udtalelser om disse forhold skal foretages på baggrund af en dybdemodel, som er blevet korrigeret for tykkelsen af de Holocæne lag – med andre ord på baggrund af en fornyet geofysisk undersøgelseskampagne. Dertil kommer, at det er uvist om fiskepladsmodellen virker i praksis for de tidligmesolitiske kystområder. Og hvilke typer bopladser man *ikke* finder ved ensidigt at målrette undersøgelserne i de mesolitiske kystområder.

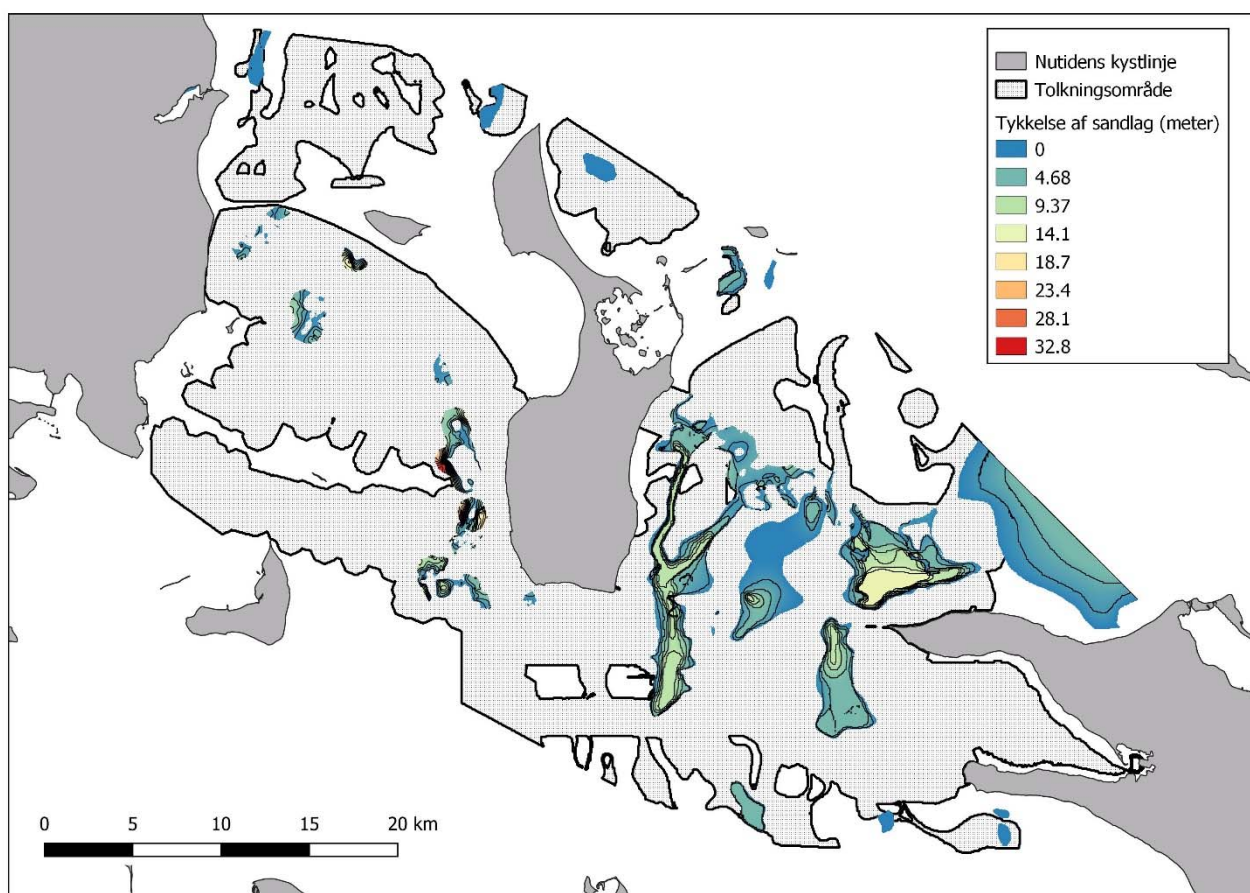
Fiskepladsmodellen anvendes i til at udpege områder, hvor man yndede at bosætte sig i Kongemose og Ertebøllekulturen. For Maglemosekulturen kan man desuden med rimelighed antage, at der vil være en forøget sandsynlighed for at træffe bopladser langs datidens ferskvandsbassiner, ligesom at det ikke kan udelukkes at kystlinjerne udgjorde vigtige bosættelsesområder. Et område hvis potentiale er ubekendt er langs den tidligere såkaldte Dana Elv, som blandede sit ferske vand med havets i netop det berørte område, da havniveau stod ca. 20 m lavere end i nutiden.

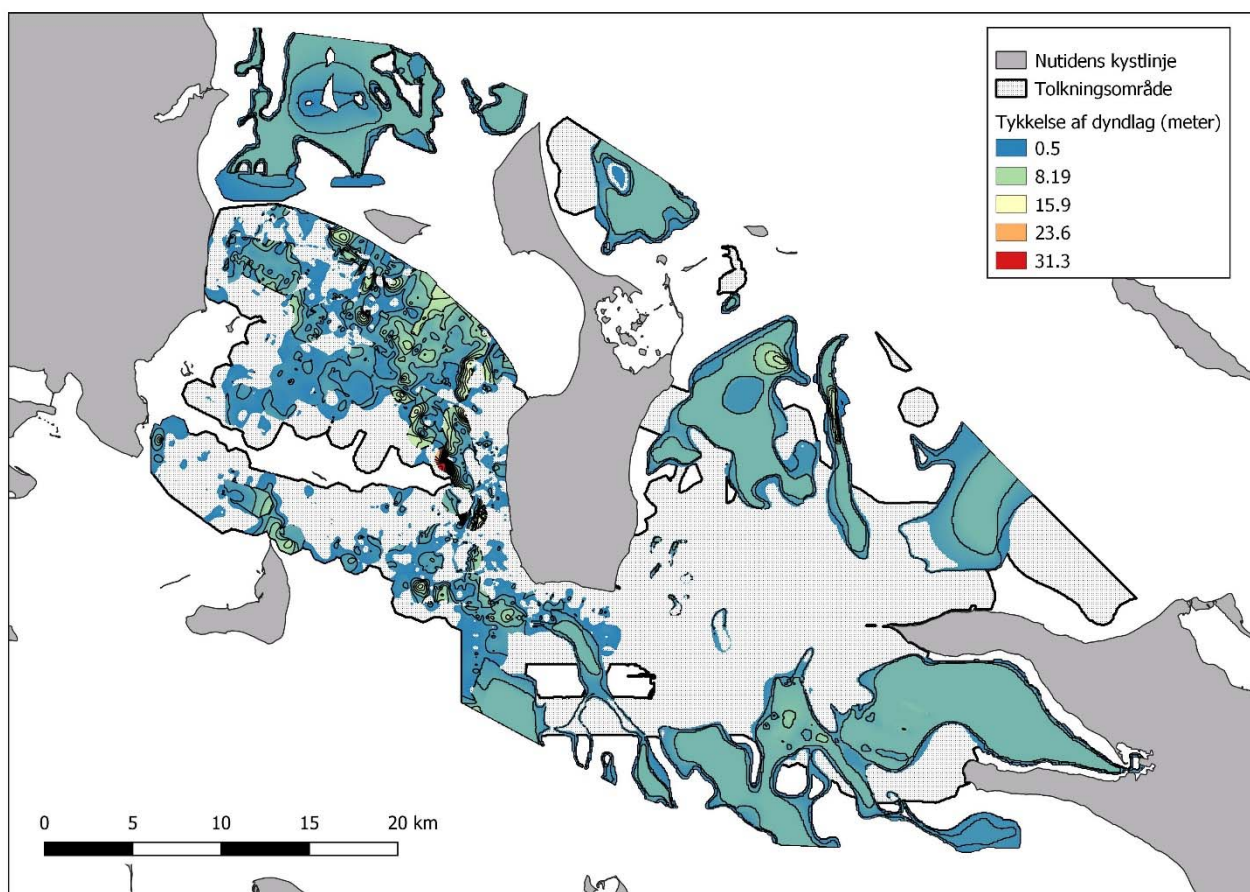
Figur. 14. Dybdeforhold i anlægsområdet.

Udpegning af områder med sedimentakkumulation

Områder med tykt sedimentdække kan på den ene side være ensbetydende med velbevarede bopladser, men kan omvendt også være omkostningstunge at udforske. På baggrund af datamateriale, der er stilet til rådighed af GEUS, er der lavet en kortlægning over de områder, hvor sedimentdækket er så tykt, at eventuelle undersøgelser ikke lader sig udføre alene vha. dykning. Datagrundlaget dækker over en udpegning af sandlag og lag med dynd. Som det ses af de to kortlægninger (Fig. 15 og Fig. 16), forekommer de to bundtyper i forskellige områder. Det afspejler sandsynligvis, at der i flere af lavningerne oprindeligt været søer, moser etc., inden de blev oversvømmet og dækket med dynd. Kortlægningen af dynd/mudder i Figur 16 viser derfor i et vist omfang, hvor der engang befandt sig lavtliggende områder, søer mm.

Figur 15. Kortlægning af områder med sand-dække.

Figur 16. Kortlægning af området med dække af dynd/mudder.

Udpegnig af områder med betydelig erosion/erosionsflader

Som det ses af kystforskydningskurven (Figur. 6) steg havniveauet ca. 15 m i perioden fra 7000 f.Kr til 6000 f.Kr. Siden da har havniveauet ligget indenfor plus/minus 4 m fra det nuværende havspejl. Det betyder, at erosionen nær det nuværende havspejl har haft lang tid til at virke hvilket også ses af de udstrakte erosionsflader, kystklinter mm. Efterhånden som havniveauet steg, kom de lavereliggende områder ned på dybder, hvor der råder betingelser for dyndaflejring.

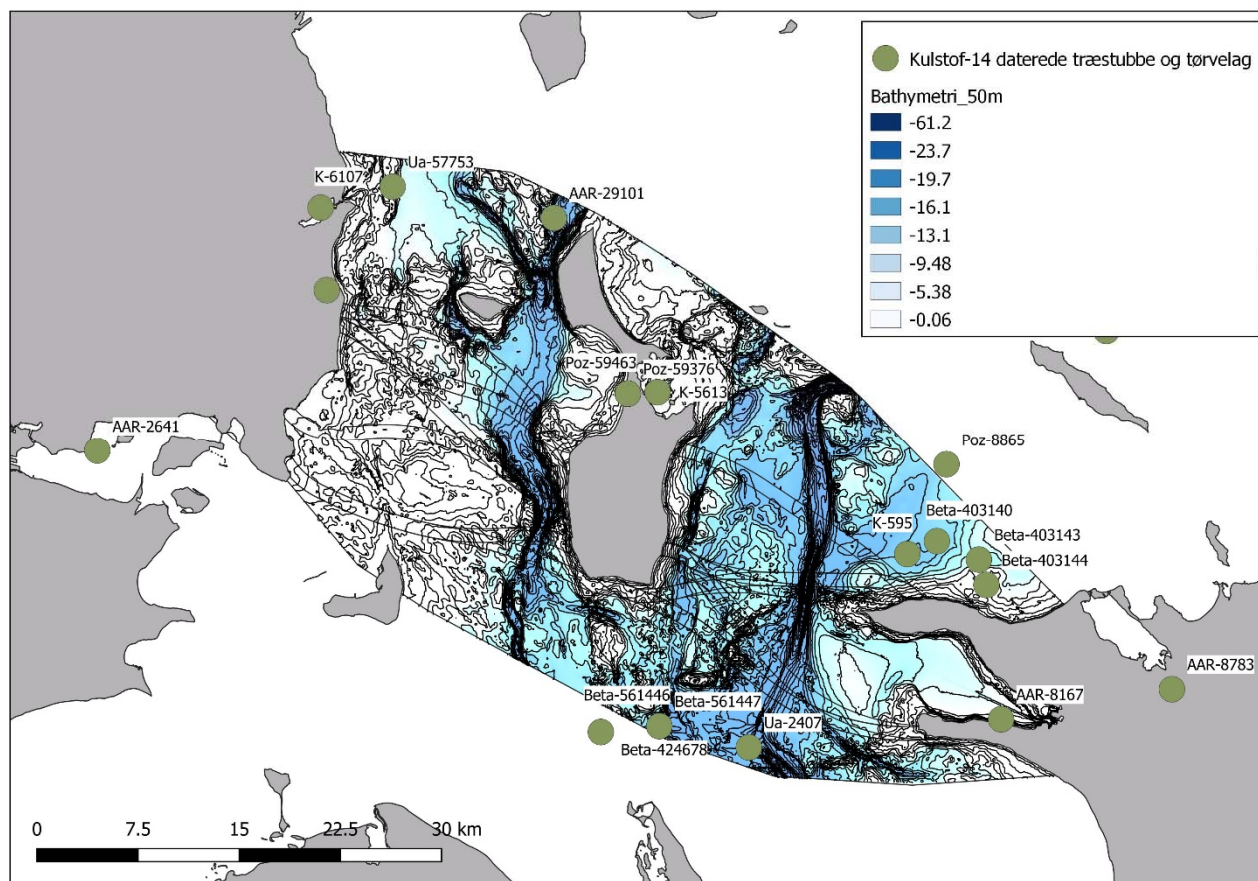
Kortlægning af områder hvor havbunden har været udsat for kraftig erosion er vigtig, idet det er usandsynligt, at der er velbevarede stenalder-levn i disse områder. Det kan f.eks. være erosionsflader med eksponerede forekomster af undergrundsler. Sidescan optagelser af store sten mm. kan ligeledes benyttes til at udpege erosionsflader. De leverede data fra GEUS indeholdt ikke en tolket model af erosionsfladerne, og disse er derfor ikke kortlagt.

Udpegnig af områder med ferskvandsaflejringer/tørvmose

Kortlægningen af ferskvandsaflejringer/tørvmose mm. er interessant af flere grunde. Moserne i andre dele af Danmark har nemlig vist sig at være rige på fund fra Maglemosekulturen. Omvendt ses det ud til, at søerne i løbet af Kongemosekulturen mister deres betydning til fordel for den åbne

kyst. Det er f.eks. blevet dokumenteret, hvorledes de store moser på Sjælland er langt fattigere på fund fra Kongemosekulturen end de er på fund fra Maglemosekulturen. Ligeledes er det muligt at kortlægge de borer, hvori der er påvist tørvelag. Selvom der ingen garanti er for, at tørvelagene indeholder arkæologisk materiale, viser de, at den oprindelige overflade er bevaret.

Figur 17. Kortlægning af borer med tørveforekomster.

Samlet vurdering af projektområdet

Systematiske arkæologiske eftersøgninger efter bosættelsesspor er stort set ikke udført i området, og den konkrete viden om områdets undersøiske stenalderbosættelse er derfor begrænset. Den indskrænker sig i det væsentligste til kystnære, lavvandede områder, som er gennemført uden brug af dykkerudstyr (Kilde havbundsundersøgelser Samsø nordøst s.14).

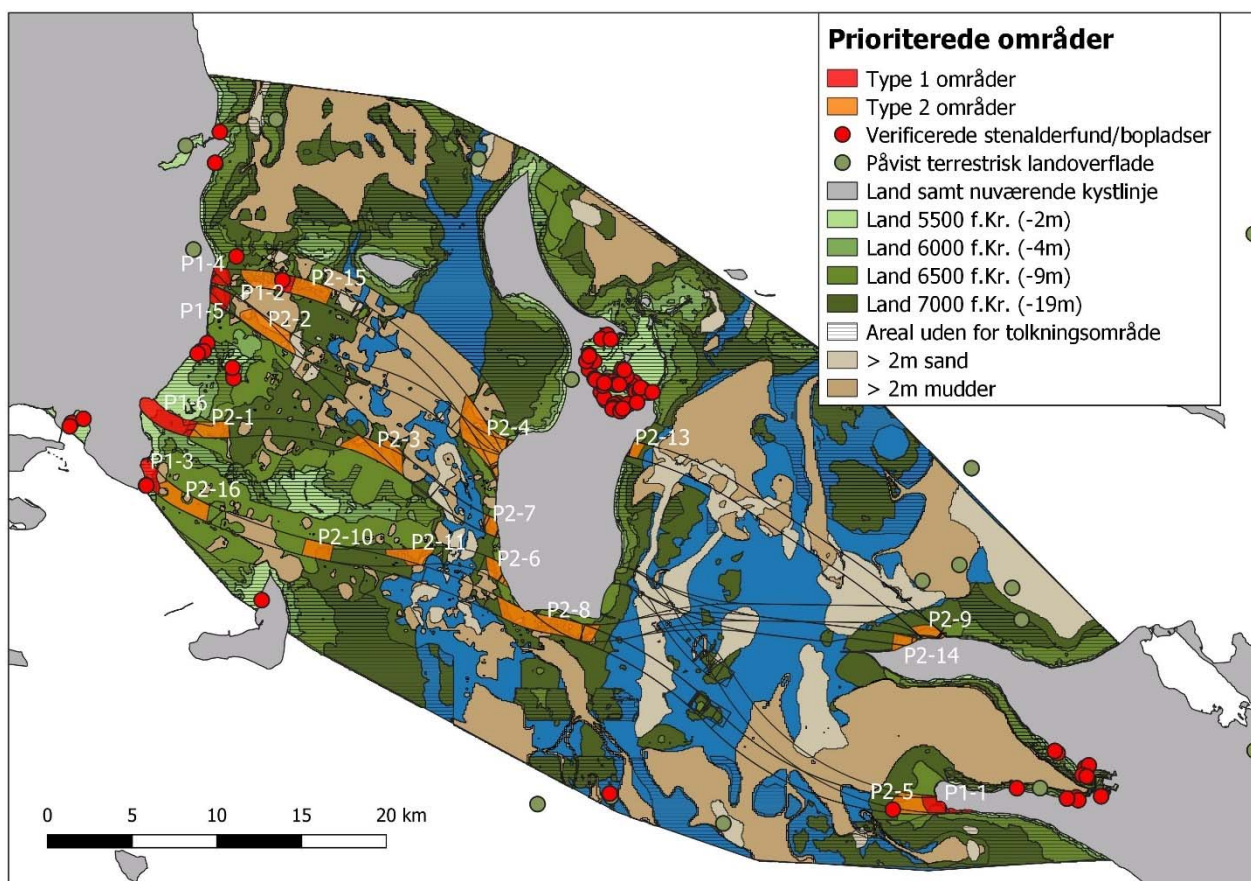
Figur 18 har til sigte at give Sund og Bælt et indblik i, hvor vi vurderer at sandsynligheden er størst for at der befinder sig kulturhistoriske objekter fra ældre stenalder i Samsø-korridoren. Det er vigtigt at pointere, at modellerne som fremlægges i nærværende rapport ikke kan bruges til at afskrive/udelade områder fra arkæologiske undersøgelser på et senere tidspunkt. Formålet er alene at lave en grov og foreløbig udpegning af de områder, som på det nuværende/eksisterende datagrundlag vurderes at have det største stenalderarkæologiske potentiale.

Udpegningen af områderne er baseret på de geologiske observationer, kystforskydningskurven, bundforholdene, sedimentakkumulation/erosion, registreringer af kendte lokaliteter og topografien mm. sammenholdt med vores arkæologiske viden om bosættelsesmønstret i de respektive tidsrum. Nogle af disse parametre er objektive, mens andre i højere grad baseres på vores erfaringer fra andre projekter. Det er vigtigt at pointere, at det ikke nødvendigvis er områderne med den største koncentration af bopladser, som er de mest interessante. Således vil det være en arkæologisk vurdering, hvordan man prioriterer ressourcerne når/hvis der skal laves egentlige arkæologiske undersøgelser. Om det for eksempel vurderes for lønsomt at sætte på de udforskede områder, hvor sandsynligheden for at påvise bopladser er mindst, men hvor det videnskabelige afkast omvendt er størst. Eller om ressourcerne prioriteres bedst i de områder, hvor sandsynligheden for at finde noget er størst.

Udpegede interesseområder

Type 1-områderne i Figur 18 viser arealer, hvor vi forventer den største koncentration af stenalderlokaliteter. En vigtig begrundelse for at områderne er udvalgt er, at der allerede kendes mange stenalderlokaliteter i havet langs den jyske østkyst tæt på Type 1-områderne. De fleste dateres til Kongemose- og Ertebøllekulturen, hvor bopladserne typisk blev anlagt i nærhed af kysterne. Dette viser, at den gamle landoverflade i mange områder er velbevaret, og at den således ikke er dækket af uigennemtrængelige lag af sand og mudder. Det vurderes derfor, at sandsynlighed for at der befinder sig stenalderbopladser i Type 1-områderne er store.

Type 2-områderne vurderes også at rumme et stort arkæologisk potentiale. Men i modsætning til Type 1-områderne er det mere usikkert, hvad der gemmer sig i disse områder. De udvalgte områder var beboelige i Maglemosekulturen, hvor de på forskellige tidspunkter udgjorde kystzonen. Som det er beskrevet tidligere, vides det endnu ikke i hvilket omfang kystområderne blev udnyttet i Maglemosekulturen (9000-6400 f.Kr). Type 2-områderne er således udvalgt som oplagte steder at søge svar på disse vigtige problemstillinger.

Figur 18. Prioriterede interesseområder i projektområdet. Med rød farve ses Type 1-områder som vurderes at rumme de fleste forekomster af stenalderlokaliteter. Med orange farve angives Type 2-områder, som formodes at rumme et stort potentiale i forhold til at undersøge problemstillinger som relaterer sig til Maglemosekulturen.

Kildekritiske forhold

Det har ikke været muligt at identificere de forhistoriske søer, moser, åer mm. på baggrund af dataleverancen fra GEUS. De eneste antydninger af ferskvandsbassiner er de borer, som mere eller mindre tilfældigt har vist sig at indeholde tørvelag eller søsedimenter. Dette betyder, at det ikke har været muligt at identificere vådområder til trods for, at disse til alle tider har tiltrukket mennesker. Det må betegnes som en alvorlig mangel i udpegningen, at søer, åer, floder mm. ikke er kortlagt og det får med rette modellernes fokus på kysterne til at virke ensidig.

Dernæst er det vigtigt at pointere, at kystforskydningskurven kun har kunnet føres tilbage til tiden omkring 7000 f.Kr. Også før dette tidspunkt har der været beboeligt land i projektområdet på endnu lavere terrænkoter. Dele af områderne, der angives som hav i de ældste landskabsmodeller, vil altså have været tørlagte i tiden forud for denne undersøgelses kronologiske ramme. Det har med andre ord ikke været muligt at udpege interesseområder for senpalæolitikum/tidligmesolitikum.

Andre kulturtopografiske nedslag af potentiel maritim betydning

Dette afsnit omhandler særlige, fra faglitteraturen og lokalområderne velkendte, kulturtopografiske forhold, som i perioderne efter stenalderen anses for karakteristiske for området.

I Hads herred (mellem Horsens og Norsminde fjorde) var middelalderens bønder (i hvert fald kongens egne bønder) pligtige at yde kongen færgefart, hvorfor de i hver *havne* har fire mand (Nielsen 1873: 9, 97). Der kan være tale om færdsel over Horsens Fjord og til øerne Endelave, Tunø og Samsø (småøerne var i middelalderen kongens private jagt); muligvis også til Fyn og Sjælland; under alle omstændigheder en indikation på transporthistorisk stor vigtighed, hvilket delvist står i modstrid med det fundbillede, vi ser i dag, hvor hovedvægten af de søfarts-relaterede registreringer i korridoren findes øst for Samsø.

Både på Samsø, Kalundborg/Røsnæs, Gyllingnæs og ved Norsminde har ligget skanser af sømilitær betydning. Fra sidstnævnte kendes en af Englandskrigenes små sejre, hvor skansens lokale besætning i 1808 under ledelse af den lokale kroejer bortjog et engelsk fartøj, som ville kapre et lastet skib i havnen (Boesdal 2018, Madsen 1944: 92-93). Kysing/Norsminde ejedes (ligesom i øvrigt Tunø) fra 1200-tallet af domkapitlet i Århus, og var til tider en ikke uvæsentlig konkurrent til købstaden Århus.

Samsø har med sin centrale beliggenhed i riget gennem hele den kendte historie, og såmænd også i sagnhistorien, haft stor politisk og militær betydning. En tidlig manifestation heraf er Kanhavekanalen fra germansk jernalder, som forbinder den store naturhavn i Stavns Fjord med Mårup Vig. Også stednavne med det maritime forled ”snekke-”, som antages direkte eller indirekte at være relateret til søfart, er særligt talrige på Samsø. På øen findes desuden levn af både skanser og flere borge, hvoraf især Vesborg har en meget direkte maritim betydning, idet den delvist er borteroderet og dele derfor må ligge i havet. Ilsemade helligkilde på øens vestkyst kan have modtaget pilgrimme fra søsiden og således have afsat et marinarkæologisk aftryk.

Røsnæs var kongens ejendom og benyttedes blandt andet til jagt, men vides ikke at have en egentlig havn eller andet maritimt knudepunkt i datiden.

Kalundborg, en af landets overordnede rigsborge, og i århundreder sæde for rigets arkiv, må sammen med Århus og til dels Horsens anses som knudepunkter for den lokale skibstrafik i det her berørte område og dermed potentielt kilder til højere forlistæthed. Desuden var Hærvig, dvs. Kalundborg Havn, ledingshavn, dvs. samlingssted for flåden, i den tidlige middelalder. Eventuelle

arkæologiske spor heraf vil være af overordentlig stor forskningsmæssig betydning, skulle de komme for en dag.

Endelig kan man pege på muligheden af at kortlægge oldtidens magt- og rigdomscentre via landjordsarkæologien for en lignende gennemgang bagud i tid, men det ligger uden for rammerne af nærværende analyse (og vil givetvis implicit blive en del af den tilsvarende analyse for Kattegatforbindelsens landarealer).

Litteratur

- Astrup, P. M. Sea-level change in Mesolithic southern Scandinavia. Long- and short-term effects on society and the environment. *Jutland Archaeological Society Publications* Vol 106, 2018.
- Bennike, O., Jensen, J. B., Lemke, W., Kuijpers, A. & Lomholt, S. 2004: Late- and postglacial history of the Great Belt, Denmark. *Boreas* 33, 18–33.
- Boesdal, N. 2018: Høtyve og hjerteblod. (Norsminde, Sjette Distrikt). *Med høtyv og hjerteblod: historier fra det gamle Danmark* 1. e-bogsudgave. (1. udg. Hadsten 1993).
- Fairbanks, R.G. 1989, A 17,000-year glacio-eustatic sea level record: influence of glacial melting rates on the Younger Dryas event and deep-ocean circulation. *Nature*, vol. 342, pp. 637–642.
- Fischer, A. 1993. *Stenalderbopladser på bunden af Smålandsfarvandet. En teori afprøvet ved dykkerbesigtigelse*. Hørsholm: Skov- og Naturstyrelsen.
- Fischer, A. 1997. People and the sea-settlement and fishing along the Mesolithic coasts. In *The Danish Storebælt since the ice age-man, sea and forest* (L. Pedersen, A. Fischer, and B. Aaby, eds.): 63–77. Oxford: Oxbow.
- Havbundundersøgelser, Råstoffer og fredningsinteresser. Samsø sydøst, Oversigt. Skov- og Naturstyrelsen. 1991.
- Hede, M.U., Sander, L., Clemmensen, L.B., Kroon, A., Pejrup, M. & Nielsen, L. 2015: Changes in Holocene relative sea-level and coastal morphology: A study of a raised beach ridge system on Samsø, southwest Scandinavia. *The Holocene* 25, 1402–1414.
- Lambeck, K., Rouby, H., Purcell, Y.S. & Sambridge, M. 2014: Sea-level and global ice volumes from the Last Glacial Maximum to the Holocene. *Proceedings of the National Academy of the United States of America* (PNAS) 111, 15296–15303.
- Madsen, T. 1944: Da Englænderne var i Norsminde og Saksild 1808. *Aarhus Stifts Aarbøger* XXXVII. Pp. 87–93. Århus.
- Nielsen, O. (udg.) 1873: *Liber Census Daniæ. Kong Valdemars den Andens Jordebog, udgivet og oplyst af O. Nielsen*. København.
- Price, T.D., Ritchie, K., Gron, K.J., Gebauer, A.B. & Nielsen, J. 2018: Asnæs Havnemærk: a late Mesolithic Ertebølle coastal site in western Sjælland, Denmark. *Danish Journal of Archaeology* 7.
- Rasmussen, P., Pantopoulos, G., Jensen, J. B., Olsen, J., Røy, H. & Bennike, O. 2020: Holocene sedimentary and environmental development of Aarhus Bay, Denmark – a multi proxy study. *Boreas* 49, 108–128.
- Reimer, P. et al. 2020: The IntCal20 Northern Hemisphere radiocarbon age calibration curve (0–55 cal kB. *Radiocarbon* 62, doi: 10.1017/RDC.2020.41.
- Sander, L., Fruergaard, M., Koch, J., Johannessen, P.N. & Pejrup, M. 2015: Sedimentary indications and absolute chronology of Holocene relative sea-level changes retrieved from coastal lagoon deposits on Samsø, Denmark. *Boreas* 44, 706–720.
- Skriver, C., P.M. Astrup & P. Borup. 2018. Hjarnø Sund – all year, all inclusive. A submerged Late Mesolithic coastal site with organic remains. *Journal of Danish Archaeology*. pp. 1–23.
- Sørensen, S.A. 1996. Kongemosekulturen i Sydsandinavien. Egnsmuseet Færggården.

Systemnr	Stednr	Loknr	UTM_X	UTM_Y	Stednavn	Anlægstype	Datering	Beskrivelse	Begivenheder_fork	AdmOmrPkt
98304	401411	2	630217,71	6171826,72	Gisseløre	Enkeltfund	Stenalder		Paa Stranden et Par stærkt vandrullede Flintafslag. Fund af strandrullet kerneøkse.	FALSK
99980	401419	3	627877,73	6169077,73	Forskoven	Enkeltfund	Stenalder		Sydkysten. Nedenfor Brinken lille Flintdolk, i Stranden Økseplanke og nogle Flintafslag, stærkt rullede.	FALSK
106335	401276	2	597100,65	6191996,54	Kaashøj	Enkeltfund	Stenalder		Knude.	FALSK
125069	401277	4	579026,69	6207989,31	Kysinggård	Enkeltfund	Stenalder		18 cm lang hjortetaksøkse fundet opskyllet på stranden. Skafthulsgennemboring ved rosenkrans. Stammer fra afkastet kronhjortetak. Anmeldt til Moesgård 16/6 1988.	FALSK
127391	401283	3	574976,79	6188901,49	Gyllingnæs	Enkeltfund	Stenalder		Mellemneolitisk stridsøkse fundet ca. 5 m udenfor kystlinien ved lavvande i september 1988. Efter at øksen er blevet tegnet på Moesgård museum i 1989, er den leveret tilbage til finderen.	FALSK
131477	030105	137	622103,68	6180032,67	Nyby Havn	Enkeltfund	Jernalder		Knoglespydspids af førromersk type fundet ved anlæggelsen af molen i Nyby havn i det opgravede materiale. Knoglespidsens længde: 8,5 cm.	FALSK
137083	401276	4	598506,64	6192301,54	Sælvig bugt	Vrag	Middelalder	ukendt fartøjstype	Fund af større fragment af klinkbygget træskib med tre bevarede spanter.	FALSK
137087	401276	9	599793,62	6195827,52	Sælvig bugt	Vrag	Historisk Tid	ukendt fartøjstype	15 m langt skib observeret på 2 m. dybde.	FALSK
137090	401276	1	595859,66	6190994,54	Ringebjerg sand	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Under sportsdykning fundet vrag af kravelbygget skib af eg.	FALSK
137091	401276	11	596623,62	6195917,51	Samsø vest - Tunø syd	Vrag	Udateret	ukendt fartøjstype	Vrag fundet ved sportsdykning.	FALSK
137097	401264	7	603830,63	6190621,57	Samsø bælt	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Hold i spanter. Opfisket spantstump og to sorte jydepotter.	FALSK
137100	401264	3	602798,66	6187810,59	Ballen	Vragdel	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Under vragregistreringstogt opsamlet 1 forrustet støbejerns lænsepumpe fra forlis 1909 iflg. lokal tradition.	FALSK
137102	401276	3	590784,63	6200497,44	Tunø	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Større kravelbygget træskib med kobberforhudning.	FALSK
137295	401411	11	614180,75	6172252,72	Kattegat S	Anker	Nyere tid		Anker med stok af træ. Sejldugsklædt røring. Ændring af journalnummer.	FALSK
137312	401263	32	611653,65	6187054,61	Kattegat	Anker	Nyere tid		Anker med stok af træ. Ved fundet sad endnu et stykke velbevaret ca. 1 1/2" 3-slået hampereb omviklet med sejldug om ankerarmene. Ændring af journalnummer	FALSK
145543	401277	5	578040,73	6196816,42	Hov II	Enkeltfund	Bronzealder		Meddelse om fund af skathulssøke af bjergart. (D.O.IV nr. 450). Øksen er fundet 400 meter sydvest for HOV havn og 100 meter ud fra kysten. Øksen lå indlejret i marint sand.	FALSK
146114	401416	1	622014,75	6170219,73	Dyrehaven	Enkeltfund	Stenalder		Fund af skiveøkse, formentlig fra kongemosekultur. I nærheden iagttoges en flække og en del flintafslag.	FALSK
148472	401411	10	630482,71	6171874,72	Houget	Enkeltfund	Nyere tid		Kridtpibe fundet ved ålestangning.	FALSK
148473	401411	9	631165,71	6172107,72	Houget	Enkeltfund	Nyere tid		Kanonkugle af jern muligvis fra krigen 1807-1814.	FALSK
148474	401411	8	618963,73	6174075,70	Kalundborg Havn	Enkeltfund	Nyere tid		Granatkugle af jern fundet i havnen, antagelig fra krigen 1807-1814.	SAND
148490	401411	3	630261,71	6172447,72	Houget	Skibsbro	Historisk Tid		I kanten af tagrørsbevoksning og ud på fjoredbunden fandtes en ca. 50 m lang stenbræmme bestående af natursten og mursten.	FALSK
149893	401411	12	630963,71	6170878,73	Kalundborg sydhavn	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype forlist 1785	Vrag markeret i søopmåling 1785.	FALSK
150270	401411	14	618963,73	6174075,70	Kalundborg	Vrag	Nyere tid	skib ENIGHEDEN forlist 1801. Bjerget	Grundstødt ved Callundborg lasten udlosse, stormast med takkelage og andre sejl m. m. Bjerges. Det lykkes herefter at få skibet af grunden og "indboxeret til broen. "Ved grundstødningen blev roret afstødt og man besluttede at kappe stormasten "af frygt...	SAND
150457	401417	2	605153,75	6174018,70	Bolsaks	Vrag	Nyere tid	skonnert DE TO BRØDRE forlist 1852	Strandet ved Bulsaxen (Bolsax), i nærheden af Kalundborg skibet bedømmes som vrag. Inventar, takkelage og ladning bjerges og bortsælges på auktion med vraget.	SAND
151165	401411	15	618963,73	6174075,70	Kalundborg fjord	Enkeltfund	Historisk Tid		Stjertpotte. Fundet før 1959.	SAND
151723	401419	10	619034,76	6169793,73	Storebælt	Dyreben	Stenalder		Kronhjortegevir.	FALSK
151726	401411	16	631298,72	6170543,72	Asnæsværkets havn	Vragdel	Udateret	pagaj	Trægenstand pagajspids?. Trægenstanden er fundet ved uddybning af havnen ved Asnæsværket.	FALSK
151727	401411	17	631328,72	6170578,73	Asnæsværkets havn	Enkeltfund	Stenalder		Bearbejdet hjortetak. Uddybning af havnen til Asnæsværket.	FALSK
151728	401411	18	629858,72	6170518,73	Lerchenborg skole	Enkeltfund	Stenalder		Ved optagning af ruse fandtes en stor flække af mørk farve. Stedet var ud for den hvide skole vest for Lerchenborg på 2-3 m dybde.	FALSK
151759	401419	7	624078,74	6169653,73	Asnæs strand	Enkeltfund	Stenalder		Skraber. Opsamlet på Asnæs strand uden præcis position.	FALSK
151762	401411	20	630598,70	6172403,72	Houget	Enkeltfund	Stenalder		Trekantet pilespids. Fundet ved gravning efter orm i "Hovet".	FALSK
152295	401283	40	574948,79	6188903,49	Gylling næs	Enkeltfund	Stenalder		Lettere vandrullet forarbejde til en T-økse, af hjortetak, yngre EBK. Skafthulsgennemboringen mangler, ellers er den færdigforarbejdet. Fundet var opskyllet på stranden ved Kolse nakke. Bortset fra denne økse er der ikke fundet andet på dette sted. Det ...	FALSK
152297	401277	13	578178,73	6196893,42	Hov havn	Bosættelse, uspec undergruppe	Stenalder		Flintgenstande fundet i strandkanten umiddelbart syd for Hov i sommeren 1963. Olfert Voss har set på genstandene i 1963 og beskriver dem som følgende: 2 skiveøkser, 1 kærneøkse, 1 trindøkse, samt en del flækker fundet i 21963 i strandkanten syd for Hov.	FALSK
152336	401273	19	578998,68	6212593,26	Mariendal	Bosættelse, uspec undergruppe	Stenalder		Flækker opsamlet i strandkanten på marken bagved en kerneøkse med særlig æg-behandling. I9,5 cm.	FALSK
152350	401276	15	589918,63	6202213,42	Tunø	Enkeltfund	Stenalder		Opsamling af flintsager, stærkt vandrullet, opsamlet på Tunøs NØ strand. Flækker, spåner, i alt 8 stk. stærkt vandrullede.	FALSK
152363	401277	10	583001,00	6201071,00	Aschehougs flak	Enkeltfund	Stenalder		Fundet ved dykning på Fultontogtet 1989. Formål: Opsporing af mesolitisk kystbosættelse på grundlag af den topografiske model. Dykkerrekognosceringerne foregik omkring et svagt defineret næs på 10-meterkurven, mellem en bredning mod Sydvest og et ...	FALSK
152574	401411	22	630478,71	6171753,72	Gisseløre	Enkeltfund	Stenalder		Strandrullet flække, formodentlig opskyllet. Gisseløres østkyst.	FALSK
152576	401411	25	630738,71	6172133,72	Houget	Bolværk	Historisk Tid		Bolværk. Ved uddybning af sejltredden ind til naturhavnen Houget, blev der efter sigende påtruffet noget træværk omtrent ud for Hærvigsvej. Der rekonosceres langs med sejltredden på begge sider af denne. På den nordlige kant af sejltredden mod vest på den ...	FALSK
152579	401411	28	630498,71	6172258,71	Houget Kalundborg Fjord	Vragdel	Udateret	åre	Åre fundet i Houget.	FALSK
152703	401410	29	602321,79	6170742,71	Samsø - Fynshoved	Bosættelse, uspec undergruppe	Stenalder		Det undersøgte område er indersiden af en gammel fjordarm. Bunden bestod af blåler dækket af et tyndt slamlag. Fundene optoges SV for skibet, max 25 m fra skibet.	FALSK
153595	401411	29	618963,73	6174075,70	Kalundborg Fjord	Vrag	Nyere tid	dæksbåd MARIE af Svendborg, Danmark forlist 1907	Iskadet i boven. M sank. Kallundborg fjord	SAND
153985	401417	3	605153,75	6174043,69	Bolsaks	Vrag	Nyere tid	skonnert FLORA af Svendborg,Danmark forlist 1898	Grundstødt,blev læk,sank på "Bolsax" 24-12-1898 kom besætningen i land.	SAND
154041	401264	33	603918,63	6191293,57	Besser Forstrand	Vrag	Nyere tid	jagt MARGARETHA af Samsø,Danmark forlist 1898	Strandet,læk,blev vrag på stenene ved Besser Forstrand.	FALSK
154171	401276	6	595368,66	6189093,56	Tanderup Strand	Vrag	Nyere tid	jagt BODIL MARIE af Nakskov, Danmark forlist 1899	Grundstødning og stranding. Tandrup strand.	FALSK
154228	401281	1	593454,73	6181842,61	Samsø	Vrag	Nyere tid	jagt SOPHIE WILHELMINE af Bogense, Danmark forlist 1901	Lækage,forlis. S. V. Blev vrag. S for Samsø.	SAND
154268	401281	2	596818,72	6181293,63	Grydenæs Odde	Vrag	Nyere tid	skonnert OLAF af Frederiksstad, Norge forlist 1901	Lækage, forlist. O blev vrag ca. 200 sl. S. For Koldby Kaas havn.	FALSK
154521	401276	16	593758,64	6195930,50	Tunø	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype ANE CATHRINE AMALIE af Horsens, Danmark ? forlist 1838	Strandet på Thunø. Skibets vrag og inventarium bortsælges tilsyneladende, men evt. Videre skæbne ukendt.	SAND
154522	401281	3	593454,73	6181842,61	Lushagen	Vrag	Nyere tid	dampskib COLUMBUS af Bergen,Norge forlist 1896. Bjerget	Grundstødt på Lushagen, flot d. 23-01-1896 v. Hj. A. Svitzer, efter at det meste af ladningen var kastet overbord.	SAND

154523	401276	19	593758,64	6195930,50	Tunø	Vrag	Nyere tid	jagt ANDREA MARIA af Horsens, Danmark ? forlist 1837	llanddrev/strandet på Thunø. Der foretages bjergning, men ikke nærmere præciseret.	SAND
154530	401276	20	599318,61	6196093,51	Stavns	Vrag	Nyere tid	slup TRINE af Troense, Danmark forlist 1834	Strandet (i nærheden af Stavns). Skipperen "forulykket". Skipperens enke har i sinde at lade sluppen sætte i stand, så den vil kunne sejles tilbage til hjemstedet. Ingen yderligere oplysninger.	FALSK
154909	401411	30	618963,73	6174075,70	Kalundborg	Vrag	Nyere tid	skib JONAS forlist 1782	Strandet sprunget læk i fjorden ved Callundborg (Kalundborg) 11-02-1783 er endnu intet af skib eller takkelage bjerget. Strandingen bedømmes som "total skade".	SAND
163456	401276	23	598618,64	6192193,55	Sælvig Bugt	Møntfund	Nyere tid		Fund af 22 mønter indenfor et begrænset område på 60-80 cm dybde. Mønter afleveret til museet. Fundstedet undersøgt, hvorved fandtes yderligere mønter, heriblandt 15 stk sammenkittet. Desuden fandtes et stk. keramik og et stk. glas, muligvis af en hinke...	FALSK
170037	401411	31	630384,71	6172274,72	Houget	Enkeltfund	Oldtid		Overvågning af uddybningsarbejdet i Houget, som var ledingsflådens samlingssted ved Gisseløre. Ud fra efterretninger om pælefund forventedes fund af evt. vrag og genstande fra vikingetid-tidl. middelalder. Der fandtes kun et afskåret gevir, ribben, knogle...	FALSK
177734	401263	63	616661,63	6189092,61	Samsø Ø - Samsø Bælt	Vrag	Nyere tid	galease WILHELM af Rendsborg, Tyskland forlist 1910	Nedsprængt. I/S ARGUS har 1986/12/18 fundet markeringer på ekkolod på 4 dm på Position. Er muligvis senere dykkerundersøgt Dykkerundersøgt fra I/S LØVENØRN	FALSK
177749	401277	17	584867,66	6205641,36	Hov - Tunø Knob - Svanegrunden	Vrag	Nyere tid	stenfisker CAROLINE forlist 1898	Uskadeliggjort, 6 Fv (på vraget). E.f.s. 1104/98 Jagt sunket 9 ½ Kml NV fra Vager Tunø Knob, i 7 ½ Fv Vand. Mast 4 Fod over Vandet. E.f.s. 719/98 Nedsprængt.	FALSK
178099	401411	33	629788,72	6171585,72	Kalundborg Fjord	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Forgæves eftersøgt 1980/06/17 af I/S ARGUS	FALSK
178166	401276	18	590853,64	6200938,44	Tunø	Vrag	Nyere tid	bark	Positionen og dybderne er usikre. Forlisdato ukendt/ikke registreret.	FALSK
178869	401271	4	597399,59	6208040,40	Issehoved	Enkeltfund	Nyere tid		Vragbog: Cementpulle	FALSK
179223	401264	76	603522,66	6187175,60	Samsø Ø - Samsø Bælt	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Oplysningerne stammer fra Forsvarskommandoen 26/4 1993. Ifølge Søopmålingen bør vraget dukkerundersøges - FA. Dykkerundersøgt fra OH afsøgt med multibeam.	FALSK
179496	401264	79	604848,66	6185808,61	Samsø Ø - Samsø Bælt	Enkeltfund	Nyere tid		Oplysning fra SOK om tabt wire på havbunden ud for Ballen Havn Position er ca.	FALSK
181736	401415	16	614994,69	6179707,67	Røsnæs Rev	Vrag	Nyere tid	motorsejlskib SELVIG	Position på vrag reg. af fisker (uden ref. til EFS). Uvis forlisdato. Position på vrag reg. af fisker (uden kildehenvisning til EFS).	FALSK
181737	401281	14	589851,75	6180970,61	Samsø syd	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Uvis forlisdato. Usikkert vrag, 4sm W f. Vestborg fyr	FALSK
181738	401281	15	597170,72	6181127,63	Samsø syd	Vrag	Nyere tid	dampskib POLLY	Ved Vestborg Flak. NB: Samme position som STJERNEN Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Uvis forlisdato.	FALSK
181739	401276	31	593832,67	6190332,55	Samsø Ø - Samsø Bælt	Luftfartøj	Nyere tid	luftfartøj	Vrag, ituslået, spredt. Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Uvis forlisdato.	FALSK
181764	401264	94	602850,65	6188681,58	Samsø Ø - Samsø Bælt	Vrag	Nyere tid	motorsejlskib NORDSTJERNEN	Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Fartøjsnavn evt: NORDSTJERN. Uvis forlisdato. 1sømil N for Ballen havn. 200m fra land. Reg. af fisker som NORDSTERN.	FALSK
181766	401276	34	594133,66	6190895,54	Samsø Ø - Samsø Bælt	Luftfartøj	Nyere tid	luftfartøj. Bjerget	Mindste dybde er 3.5 m. Reg. på afvigende position af fisker. N 55 51,270, E 10 30,290 (ED 50). Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Uvis forlisdato. Vraget er fjernet. Reg. på afvigende position af fisker. N 55 51,260, E 10 30,30	FALSK
181767	401277	27	589576,67	6194231,49	Hov - Tunø Knob - Svanegrunden	Luftfartøj	Nyere tid	luftfartøj	Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Uvis forlisdato. Vrag forgæves eftersøgt.	FALSK
181772	401277	28	588738,65	6199502,44	Hov - Tunø Knob - Svanegrunden	Luftfartøj	Nyere tid	luftfartøj	Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Uvis forlisdato. Vrag forgæves eftersøgt.	FALSK
181776	401277	29	585192,66	6204998,37	Hov - Tunø Knob - Svanegrunden	Luftfartøj	Nyere tid	luftfartøj	Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Uvis forlisdato. Vrag forgæves eftersøgt. Muligvis en stor sten. Vrag af delvis fjernet maskine. Knust og spredt. Reg. på samme position af fisker.	FALSK
181777	401277	30	585452,65	6207601,35	Hov - Tunø Knob - Svanegrunden	Luftfartøj	Nyere tid	luftfartøj	Kontrakt med vragfiskere. Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Uvis forlisdato.	FALSK
181781	401273	41	583717,65	6211278,30	Århus Bugt	Vrag	Nyere tid	stenfisker L 470	Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Uvis forlisdato. Vraget er nedsprængt. Vrag af stenfisker. Reg. på samme position af fisker. Reg. af fisker på samme position.	FALSK
181806	401273	45	585743,64	6212121,31	Århus Bugt	Luftfartøj	Nyere tid	luftfartøj	Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Uvis forlisdato. Vraget er fjernet.	FALSK
182058	401411	49	612061,70	6178572,67	Storebælt N	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS) Vrag nær position. Reg. på afvigende position af fisker. Konverteret DECCA til N 55 44,461, E 10 47,155 (ED 50).	FALSK
182061	401411	50	612146,72	6176051,69	Storebælt N	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS)	FALSK
182062	401410	64	610996,73	6174794,70	Storebælt N	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS)	FALSK
182063	401410	65	608074,78	6170918,72	Storebælt N	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Reg. af fisker på samme position. Reg. på afvigende position af fisker. Konverteret DECCA. N 55 40,356, E 10 43,178 (ED 50). Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS) Reg. af fisker på samme position. Alternativ position p.g.a..	FALSK
182103	401276	24	591129,63	6200684,44	Tunø	Vrag	Nyere tid	bark TUNØ BARKEN ? af DK	Position på vrag reg. af fisker (uden kildehenvisning til EFS). Reg. af fisker på samme position. Kaldenavn "Amerikaneren". Uvis forlisdato. Reg. på afvigende position af fisker. N 55 56,590, E 10 27,630 (ED 50). Reg. på afvigende position af fisker...	FALSK
182276	401273	46	594622,60	6207677,40	Århus Bugt	Vrag	Nyere tid	fiskekutter	10-tons kutter Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Uvis forlisdato.	FALSK
182546	401263	116	618825,60	6192709,58	Samsø Ø - Samsø Bælt	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype ERNTE	Position på vrag reg. af fisker (uden kildehenvisning til EFS). Position på vrag reg. af fisker (uden ref. til EFS). Uvis forlisdato. Reg. af fisker på samme position. Vraget af ERNTE nær position. Reg. på afvigende position af fisker. Konverteret DECCA...	FALSK
182556	401263	121	619221,64	6185890,63	Samsø Ø - Samsø Bælt	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS) Alternativ position p.g.a. usikkerhed om konvertering GS 1880/ED 50: N 55 48 27, E 10 54 2 Reg. af fisker på samme position.	FALSK
182565	401281	22	594366,73	6181140,63	Samsø syd	Vrag	Nyere tid	motorsejlskib BRITA af Skärhamn ?, Sverige	Hjemsted Skärhamn ? Position og oplysninger reg. af fisker. (Uden ref. til EFS). Uvis forlisdato. Mindste dybde er 20 m. Reg. på samme position af fisker. Reg. af fisker på samme position. Alternativ position p.g.a. usikkerhed om konvertering GS 1880/ED...	FALSK
182568	401263	128	613715,69	6180211,67	Samsø Ø - Samsø Bælt	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS) Reg. på afvigende position af fisker. N 55 45,289, E 10 48,789 (ED 50). Reg. af fisker på samme position.	FALSK
182571	401415	17	614154,70	6178627,68	Røsnæs Rev	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS) Alternativ position p.g.a. usikkerhed om konvertering GS 1880/ED 50: N 55 44 43, E 10 49 17 Reg. af fisker på samme position.	FALSK
182572	401281	25	599371,73	6178208,65	Samsø syd	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS) Mindste dybde er 7.2 m. Reg. på samme position af fisker. Reg. af fisker på samme position. Alternativ position p.g.a. usikkerhed om konvertering GS 1880/ED 50: N 55 44 4, E 10 35 04 ...	FALSK
182577	401411	51	612117,71	6177219,68	Storebælt N	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS) Alternativ position p.g.a. usikkerhed om konvertering GS 1880/ED 50: N 55 43 7, E 10 47 19 Reg. af fisker på samme position.	FALSK
182585	401411	53	611561,74	6174811,69	Storebælt N	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS) Alternativ position p.g.a. usikkerhed om konvertering GS 1880/ED 50: N 55 42 41, E 10 46 6 Reg. af fisker på samme position.	FALSK

182590	401410	67	608269,77	6171925,71	Storebælt N	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS) Reg. af fisker på samme position. Alternativ position p.g.a. usikkerhed om konvertering GS 1880/ED 50: N 55 40 9, E 10 43 39 Reg. af fisker på samme position.	FALSK
182591	401410	68	609530,77	6170973,72	Storebælt N	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS) Reg. af fisker på samme position. Reg. af fisker på samme position. Alternativ position p.g.a. usikkerhed om konvertering GS 1880/ED 50: N 55 40 37, E 10 44 57	FALSK
182592	401410	69	605087,79	6170827,72	Storebælt N	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype	Position på vrag, uvis forlisdato, reg. af fisker. (Uden ref. til EFS) Reg. på afvigende position af fisker. Konverteret DECCA. N 55 40,354, E 10 40,331 (ED 50). Alternativ position p.g.a. usikkerhed om konvertering GS 1880/ED 50: N 55 40 35, E 10 40 33	FALSK
186669	401277	21	586796,65	6202803,40	Tunø Knob	Vrag	Nyere tid	jagt forlist 1892. Bjerget	Dykkerdampskibet "Helsingør" har optaget Ladnigen. Jagt sunken midt imellem Thunø Knob Vager og Thunø NV-Pynt i 12 Fod Vand.	FALSK
186713	401281	32	592988,73	6181036,62	Samsø syd	Vrag	Nyere tid	dæksbåd forlist 1904	Fyrinspect.skib "C.F.. Vrag af en Dæksbaad. S. 84 V. 4 1/3 Kml. afstand fra Vestborg Fyr. Masten revet ud af fartøjet. Der fandtes ikke under 7 Fv ved Lodning paa Stedet. Nærmere Undersøgelse mangler paa Grund af Sø. Fyrinspect.skib "C.F.. Vrag af en Dæk...	FALSK
186721	401411	59	615385,72	6176840,68	Storebælt N	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype forlist 1905	Vrag uskadeliggjort. Dybde over Vrag = 6 1/4 Fv. E.f.s. 45/1906. Fartøj sunket 3 Kml SV for Revsnæs Fyr. E.f.s. 2112/1905.	FALSK
186742	401281	33	599862,74	6177811,66	Samsø syd	Vrag	Nyere tid	ukendt fartøjstype forlist 1908	Vragmast c. 2 Sm SV.t.S. for Lushage. Vraget uskadeliggjort.	FALSK
186785	401264	123	607298,65	6186191,61	Samsø Ø - Samsø Bælt	Vrag	Nyere tid	galease forlist 1918	Galease sunket 2,5 Sømil Ø t. S for Ballen Havn. E.f.s. 444/1918. Uskadeliggjort. E.f.s. 960/1918.	FALSK
187275	401417	10	605549,75	6173954,70	Bolsaks	Vrag	Nyere tid	skonnert forlist 1899	Skonnert sunken ½ Kml V. for Spidstønden paa Bolsax. Mast over Vandet. E.f.s. 451/99. Masterne udtagne. Dybde over Vraget = 6 Fv. E.f.s. 576/99.	FALSK
187302	401411	43	618963,73	6174075,70	Kalundborg Fjord	Vrag	Nyere tid	jagt forlist 1907	Jagt sunket omtrent midt i Kallundborg Fjord, 1 Kml N.f. Vesterskov paa Asnæs. Mast 7 Fod over Vandet. E.f.s. 436/1907. Vrag uskadeliggjort. Mindste Dybde = 6 Fv. Vragtegn i Kort. E.f.s. 476/1907.	FALSK
194161	401411	45	629316,72	6170449,73	Kalundborg Ny Vesthavn	Enkeltfund	Stenalder		I forbindelse med anlæggelse af ny havn foretoges en undersøgelse af havbunden ved recognoscering og sugehuller over et større bredt område (under opdelt i områderne "A-G") langs stranden, på lavt vand og ud til ca. 10 m dybde. Kun ved det afsatte punkt i ...	FALSK
194482	401415	21	615967,69	6179497,67	Røsnæs Puller	Enkeltfund	Nyere tid		Dykkere har opsamlet kanoner og en del kanonkugler. En kugle er via Kalundborg politi afleveret til Kalundborg museum. Diameter 8 cm. Lokaliteten blev registreret 1. gang i 1995 som 341344-6 X, og ved en fejl slettet.	FALSK
196369	401277	37	578352,00	6196882,00	Hou havn	Enkeltfund	Stenalder		I forbindelse med opfyldning af område vest for havnen blev 7 borer foretaget samt dykker rekognoscering i vandet ud for området. der fandtes kun enkelte stk. bearbejdet flint.	FALSK
197576	401410	242	606973,00	6170256,00	Storebælt N	Vrag	Nyere tid	ukendt, træskib	Fund af træskibsvrag; efter anmelders formodning muligvis ORION; fundet på 29-31m dybde. De opgivne koordinater er ikke korrekt noteret, hvorfor der er to mulige positioner: Den her angivne samt 607581 / 6170425.	FALSK
223697	401417	11	604653,75	6173795,56		Bosættelse, uspec undergruppe	Stenalder		Omrullet og stærkt patineret flint, opsamlet af Flemming Sørensen, 30.6.2015 Info afgivet: Dalby Bugt. 55 31 565 10 36 289 3,2 m dybde, sand med spredt ålegræs	FALSK
224870	401273	74	579308,09	6209815,43		Enkeltfund	Stenalder		Recognoscering efter spor af mesolitisk kystbosættelse på grundlag af "fiskepladsmodellen" Fund: 14 flækker 17 Skiver og spån 4 mulige humane afslag 1 hvidbrændt flintstykker	FALSK
224884	401283	63	574967,00	6188915,50		Enkeltfund	Stenalder		I strandvoldene på Gylling næs er der fundet en del grove, stærkt rullede flintaflslag. Ingen nærmere beskrivelser af fundene, og ingen dateringer eller antal er beskrevet. T. Matthiassens skrivelse fra 1948 - der også er vedlagt andre sager fra området ...	FALSK
226212	401277	40	580284,00	6202468,00		Enkeltfund	Stenalder		Bøje kastet på positionen fra 14/7-1989, hvorefter kort ekkolodsbesigtigelse. Der var indtil 10 m dybt mod sydvest og 12, 5 m dybt lige syd for bøjen. opankring ved bøjen. På selve positionen ved skibet, var der mange østers og lidt sten oven på blåler...	FALSK
227321	401277	42	578567,00	6197356,50		Diverse anlæg og genstande, uspec undergruppe	Stenalder		Fund af patineret flintoldsager fra submarin Ertebølleboplads	FALSK
233467	401419	32	628550,20	6168769,00		Diverse anlæg og genstande, uspec undergruppe	Udateret		Finder har observeret træstamme på mellem 5-6 meter i længden og 60 cm i bredden. Stammen ligger under andet og kunne ikke løsnes.	FALSK
234618	401276	39	595598,00	6187872,00		Enkeltfund	Vikingetid		Registrering af tenvægt fra vikingetid fundet i kulturlag i kystskrænt. Tæt på tenvægten fandtes en grube med keramik af bronze-jernalder karakter.	FALSK
238211	401263	205	618240,00	6187908,00		Anker	Historisk Tid		Søværnskommadoen, National beredskab, meddeler at den lettiske enhed, Talivaldis, har fundet et gammelt anker, sandsynligvis et stokanker. De anmoder om tilladelse til at bjærge det og tage det med hjem og udstille det foran deres eskadrebygning, hvilket...	FALSK

Vragguiden

ID		UTM32X	UTM32Y	Navn	Type				Dybde_top	Dybde_bund	Beskrivelse	AdmOmrPkt
1764		603897,84	6180799,22	Ukendt	Bekræftet pos.				21	24		FALSK
1633		607919,74	6169217,41	Trawleren	Bekræftet pos.				0	0	C1992, C3176	FALSK
1656		608152,68	6170993,51	Trævrag	Sikker pos.				0	0	Position 55:40.35 10:43.35, 55.41.10 10:43.35 Kilde: Bjarne Holm, Vamdrup. Trævrag brændt, ikke meget tilbage	FALSK
1640		607518,18	6169931,21	Ukendt	Usikker pos.				0	0		FALSK
1803		612627,45	6185281,23	Ukendt	Usikker pos.				0	0	EFS 1990 pkt 1752, Mindre vrag	FALSK
1733		607613,63	6177783,14	Ubåd	Usikker pos.				0	0		FALSK
1739		610122,10	6178458,29	Ukendt	Usikker pos.				0	0		FALSK
1753		616755,40	6179878,37	Gitte	Usikker pos.				5	0	Dansk. EFS 1986 pkt 991	FALSK

Skov- og Naturstyrelsen

Findid	Identnr	UTM32X	UTM32Y	Objektnv	Fundtyp	Nytype	Datering	Status	Dybde		Fritekst	AdmOmrPkt
SBP-485	7820	600866,19	6178874,43	Rikke	SIKVRAG	UKENDT		Navn?			Mange torsk	FALSK
KS-649	11940	611644,24	6170879,20		SIKVRAG	LANDGANG/F			29		E.f.s. 1366.46, Storebælt Asnæs	FALSK
KS-681	11972	594443,48	6179639,51		SIKVRAG	MOTOR/SEJL			21		E.f.s. 41, motorsejlskib	FALSK
KS-684	11975	628590,42	6183132,25		SIKVRAG	UKENDT					E.f.s. 558.77, v. fra anden position	FALSK
KS-697	11988	580805,55	6187658,58		SIKVRAG	F/FARTØJ			4,5		E.f.s. 1275.82, mindre fartøj	FALSK

- Fund & Fortidsminder
- Skov- & Naturstyrelsen
- Vragguiden

11

Skala 1:200.000

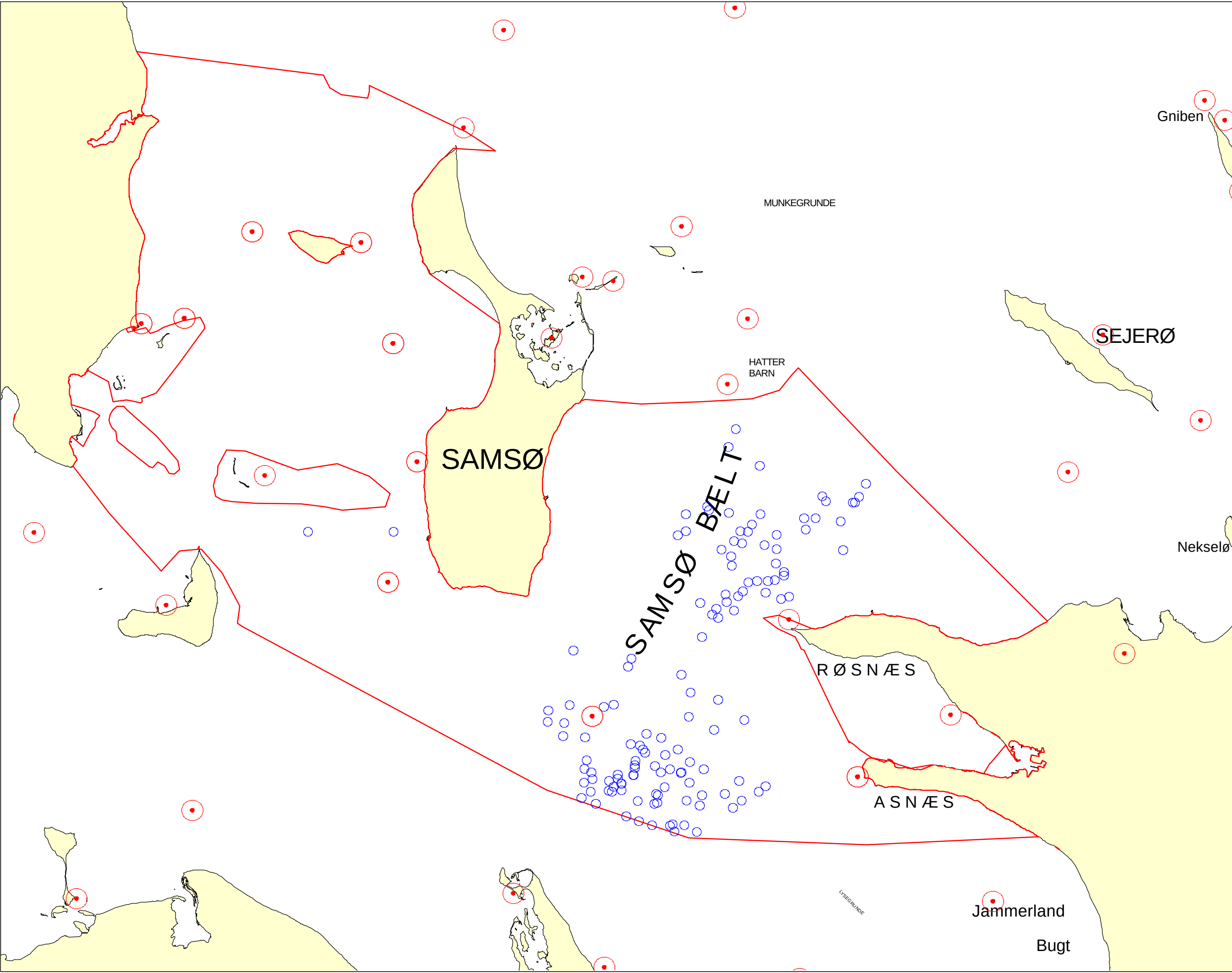
Kattegatforbindelsen

Arkivalsk kontrol

J.nr.	VIR 2925
Initialer	MHT
System	UTM zone 32 Euref89
Dato	08-09-2020

VIKINGESKIBS
MUSEET

Vindeboder 12, DK-4000 Roskilde
www.vikingeskibsmuseet.dk
Tlf: +45 46 300 200

Bilag 4

Gniben

SEJERØ

Nekselø

RØSNÆS

ASNÆS

Jammerland

Bugt

LYSEGRUNDE

MUNKEGRUNDE

HATTER BARN

SAMSØ

Hold/undervandshindringer
(renset for dubletter m.v.)

Skov- & Naturstyrelsen

Adm. områdepunkt

Samsø-løsningen
Bruttoområde

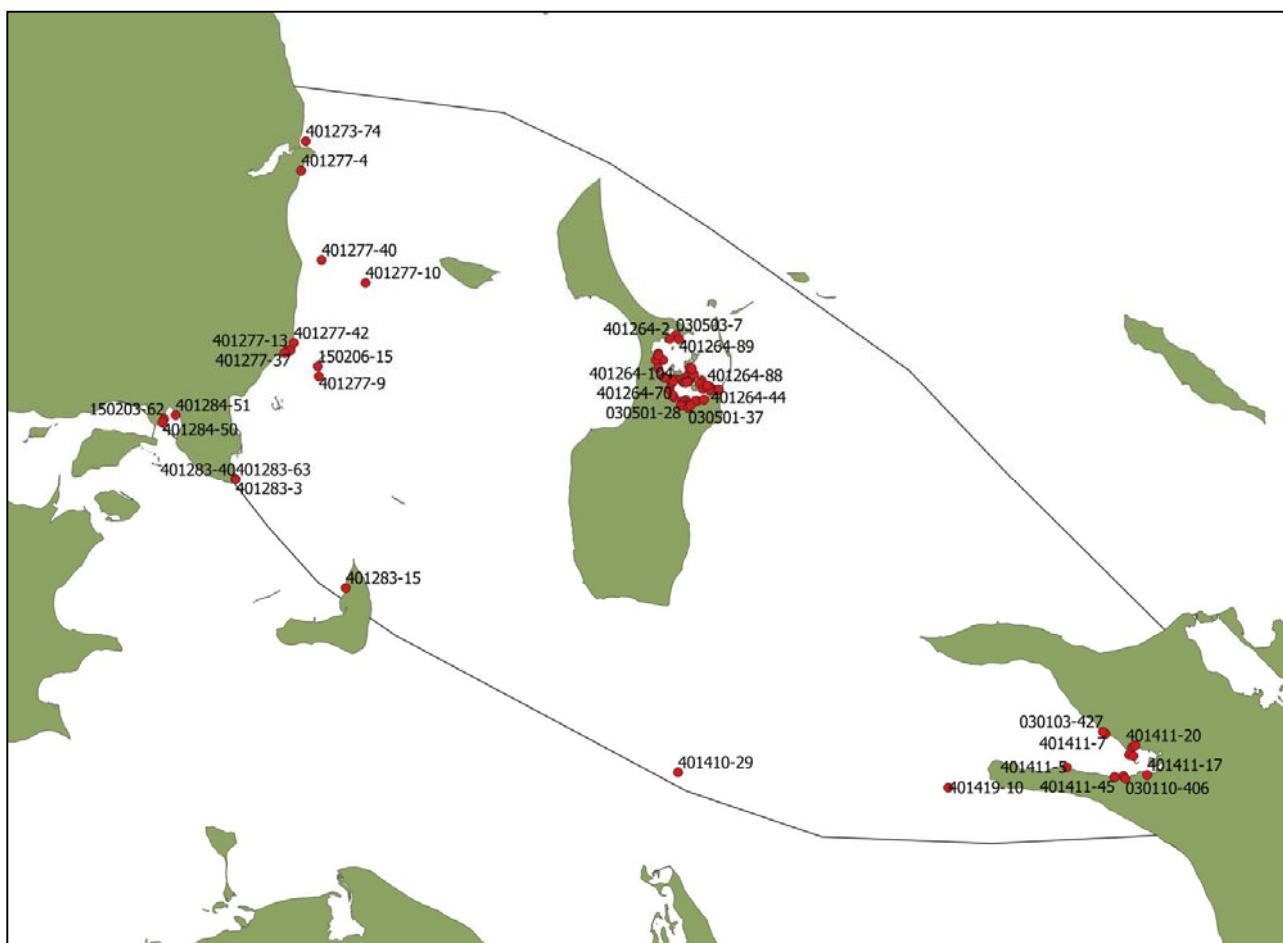
Kattegatforbindelsen	
Arkivalsk kontrol	
J.nr.	VIR 2925
Initialer	MHT
System	UTM zone 32 Euref89
Dato	08-09-2020

**VIKINGESKIBS
MUSEET**

Vindeboder 12, DK-4000 Roskilde
www.vikingskibsmuseet.dk
Tlf: +45 46 300 200

Bilag 5: Registrerede stenalderlokaliteter i projektområdet

I forbindelse med den arkivalske kontrol er centralregistret Fund og Fortidsminder (herefter FF) blevet gennemgået for at udpege de lokaliteter som vurderer at repræsentere oversvømmede stenalderbopladser. Gennemgangen har vist, at der den 24. september 2020 var 82 registreringer af alt fra enkeltfund til deciderede bopladser i og omkring Samsø-korridoren. Den følgende gennemgang har til formål at skitsere, hvad de forskellige registreringer dækker over. Beskrivelserne er delt op i en række overordnede geografiske områder indenfor projektområdet for Samsøkorridoren. Sted- og lokalitetsnumre, som angives i den efterfølgende beskrivelse, fungerer som en reference til såvel centralregistreret som til kortmaterialet, der i Figur 1 viser de kendte submarine stenalderlokaliteter.

Figur 1. Verificerede submarine stenalderlokaliteter i projektområdet som de den 12. oktober 2020 fremgik i det kulturhistoriske centralregister "Fund og Fortidsminder". (Enkelte fejlregistreringer er udtaget inden kortet blev lavet).

Registreringerne i FF er på ingen måde repræsentative. De viser alene, hvor undersøgelser eller tilfældige fund har påvist stenalderbopladser eller andre aktivitetsspor. Dette skyldes, at observationerne er gjort tilfældigt og usystematisk, men også at der ikke har været præcedens for at registrere negativ evidens i databasen. Der har i projektområdet primært været foretaget afsøgninger på helt lav vanddybde (såkaldt gummistøvlearkæologi), mens kun meget få afsøgninger er blevet lavet på større vanddybder. Med vores viden fra undersøgelserne i Aarhus Bugt med flere, er der derfor givet at kortet i Figur 1 ikke er repræsentativt.

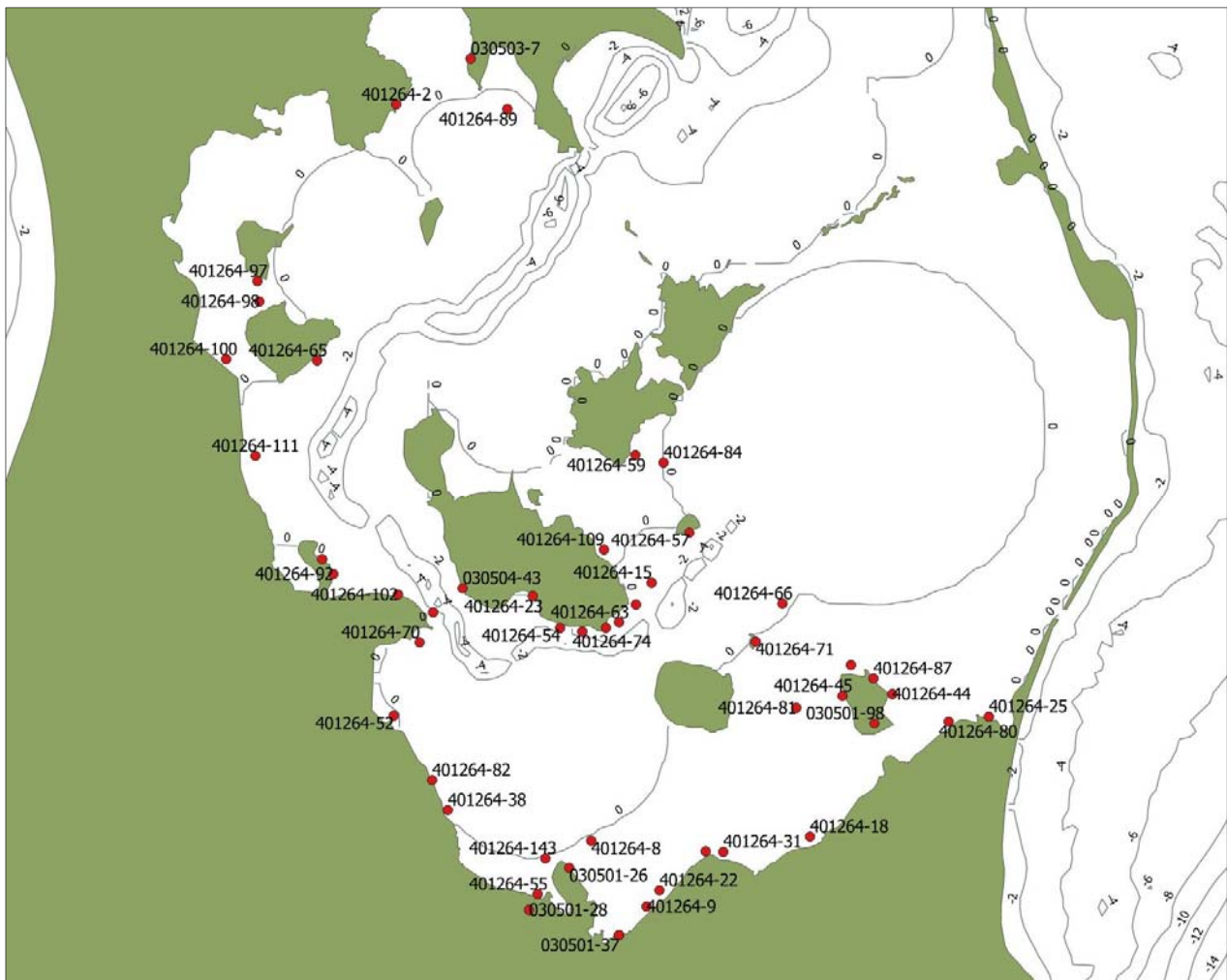
Samsø/Stavns Fjord

Et særligt interessant område er Stavns Fjord, der udover talrige løsfund og bopladser fra stenalderen også rummer anlæg fra jernalderen og vikingetiden. Blandt vidnesbyrdene om fjordens søfartsmæssige og flådestrategiske betydning kan således fremhæves et formodet havneanlæg fra jernalderen ved Stavns. Ikke mindre end 50 ud af 82 submarine stenalderlokaliteter som er registreret i FF i projektområdet befinder sig i Stavns Fjord på Samsø. En gennemgang af registreringerne i Stavns Fjord viser, at der primært er tale om udvaskede stenalderbopladser fra Kongemose- eller Ertebølletiden beliggende på helt lav vanddybde (ca. 0-1,5 m). De fleste registreringer dækker over mindre opsamlinger af flintafslag, flækker, skiveøkser og/eller kerneøkser. Fundmængderne er moderate, og der er ikke tale om kulturlag med bevarede organiske kulturlevn. I betragtning af det store antal registrerede lokaliteter synes der derfor ikke at være gode bevaringsforhold for organisk materiale på de lave havdybder. I den eneste lokalitet, hvor det nævnes, at der kan være gode bevaringsforhold for organisk materiale, står der i FF at: ”I forbindelse med Neptuns undersøgelse af pælespærringen i Stavns Fjord er der opsamlet flere flintafslag, der lå i toppen af et moseagtigt dyndlag med grene og andet organisk materiale”. Den omtalte pælespærring stammer imidlertid fra jernalderen og det er derfor ikke muligt at afgøre, om de moseagtige lag som beskrives, er fra stenalderen.

Det er bemærkelsesværdigt, at der ikke er flere registreringer af fund af ben, tak eller træredskaber som er eroderet ud af såkaldte udsmidslag fra datidens kystbopladser. I Horsens Fjord er det nemlig meget normalt, at bopladserne på lav vanddybde indeholder organisk materiale. For de fleste lokaliteters vedkommende i Stavns Fjord står der i FF blot angivet, at der er opsamlet flintgenstande på lavt vand. Dette skyldes formentlig, at lokaliteterne er placeret i et område med en anden geologi end f.eks. Horsens Fjord, hvor bevaringsforholdene for organisk materiale synes at være bedre. En vigtig årsag til at der trods alt findes mange lokaliteter i Stavns Fjord er formentlig, at bopladserne har været mere beskyttede imod kysterosion end de andre kyststrækninger omkring Samsø, som

ligger mere eksponeret for vind og bølger. Dette eksempel illustrerer, hvor mange parametre der er medbestemmende for, hvordan bopladserne er blevet bevarede og genfundet, og at der kan være store variationer indenfor selv små afstande.

Figur 2. Verificerede submarine stenalderlokaliteter i Stavns Fjord på Samsø som fremgår i det kulturhistoriske centralregister "Fund og Fortidsminder".

Østjylland

I området mellem Norsminde Fjord og Horsens Fjords udmundning er der registreret 14 submarine lokaliteter. Seks af disse ligger ved Hou. Af disse er lokaliteten 401277-1 særligt interessant. Den udgøres af registreringen af betydelige mængder flintoldsager i et område ca. 400 m syd for Hou havn. Ved en dykkerrekognoscering i 1989 fandtes over et område på ca. 90 gange 35 m i alt 266 stykker flint, heraf 42 flækker og 6 økser. En amatørarkæolog har på stedet opsamlet mere end 3000 stykker bearbejdet flint. Moesgaard Museum har tidligere fået indberetninger fra samme område om træstammer, som ligeledes må antages at stamme fra stenalderen.

I 2004 blev der fundet et ravhængesmykke på Hov Røn. Ravsmykket er ca. 5 cm langt og 3 cm bredt og har en dobbeltkonisk gennemboring i den ene ende. Overfladen er blankpoleret. Umiddelbart syd for Hou Røn blev der i 1993 også registreret en boplads med omlejrrede flintgenstande på ca. 2 m dybde. Der fandtes indenfor et 10 m² stort areal vandrullet flint, brændt træ og et fladt træstykke.

I Horsens Fjord er der ved Lerdrup registreret tre lokaliteter. Ved den ene lokalitet (401284-51) er der fundet en "hjerneskal" (kraniefragment) af et menneske (j.nr. FHM 2636). Dette fund skulle være opsamlet ca. 150 meter fra kysten ($\pm$ 50 m.). Kraniefragmentet blev den 17. oktober 1981 indleveret til Moesgård Museum. Der foreligger ingen dokumentation i sagen for, at naturvidenskabelige analyser skulle være foretaget på kraniefragmentet. Foruden kraniefragmentet er der også to andre registreringer i Lerdrup bugt. Den ene (150203-62) dækker over en overfladeopsamling af flintgenstande i strandkanten og på lavt vand i Lerdrup Bugt og det nævnes at der måske er tale om flere pladser. Overfladefundene er gjort fra strandkanten og på lavt vand i bugten fra Alrødæmningen og mod Gyllingnæs. Om den tredje lokalitet (401284-50) står der at der er fundet flinteredskaber på en undersøisk Ertebølleplads. Pladsens beliggenhed er umiddelbart udenfor havstokken på sydøst-siden af Jensnæs, Falling sogn.

Alt i alt vurderes det, at der er stor risiko for at træffe bopladser i området ved Lerdrup Bugt. Ligesom eventuelle bopladser kan vise sig at være meget velbevarede (En antagelse som er begrundet i museets andre undersøgelser i Horsens Fjord samt besigtigelser i området – Skriver et al. 2018). Ved Gyllingnæs er der indenfor et mindre areal registreret flere oldtidslevn. Allerede i 1948 registreredes en del grove og vandrullede flintafslag. I 1988 registreres en mellemneolitisk stridsøkse, som skulle være fundet ca. 5 m udenfor kystlinjen ved lavvande. Og i samme område som de to andre fund er der ligeledes fundet et lettere vandrullet forarbejde til en T-økse af hjortetak fra yngre Ertebøllekultur. Skaftthulsgennemboringen mangler, ellers er den færdigforarbejdet. Den er fundet opskyllet på stranden ved Kolse Nakke. Bortset fra denne økse er der ikke fundet andet på dette sted. Det kan derfor ikke udelukkes, at den er transporteret med havet fra en nærliggende boplads.

Dyngby strand

I 1989 lavede Skov og Naturstyrelsen en dykkereftersøgning efter spor af mesolitisk kystbosættelse på grundlag af den topografiske model. (401277-40). I sagen står der: "Søkortets 10-meter kurve viser, at der på stedet har været et næs, som dannede den sydvestlige afslutning af et strømsted. Efter ekkolodsbesigtigelsen at dømme var næsset veldefineret og så lovende ud med hensyn til stenalderbosættelse. Der var ca. 8 m vanddybde på toppen af næsset, og herfra faldt havbunden

gradvist til ca. 18 m mos øst og sydøst. Bøje kastet på positionen fra 14/7-1989, hvorefter kort ekkolodsbesigtigelse. Der var indtil 10 m dybt mod sydvest og 12, 5 m dybt lige syd for bøjen. opankring ved bøjen. På selve positionen ved skibet, var der mange østers og lidt sten oven på blåler. Derefter blev der afsøgt i en bane 60-70 m mod syd, men ingen fund. Der blev afsøgt 80-90 m mod vest, hvorfra der blev afsøgt videre til positioner hhv. 70-100 m sydvest og 50 m syd for skibet for derefter at returnere til skibet. På skråningen mod syd blev der fundet en flækkeblok og et afslag på stenet, muslingedækket bund. Senere blev der afsøgt 50-60 m mod øst hvor der ikke blev gjort nogen fund. Hvis der er en boplads på stedet, vil den kun være synlig ude på kanterne af næsset, da hele toppen er dækket af muslinger”. Lokaltiteten er typologisk dateret til ældre stenalder.

Figur 3. Verificerede submarine stenalderlokaliteter på Jyllandssiden som fremgår i det kulturhistoriske centralregister "Fund og Fortidsminder".

Norsminde Fjord

Rekognoscering efter spor af mesolitisk kystbosættelse på grundlag af "fiskepladsmodellen" i 1999 (401273-74). Fund: 14 flækker 17 skiver og spån 4 mulige humane afslag, hvidbrændt flintstykker".

Registreringer mellem Samsø og Fyn

I området mellem Samsø og Fyn er der foretaget en rekognoscering (401410-29) af Skov- og Naturstyrelsen i 1987. Det undersøgte område er indersiden af en gammel fjordarm og bunden bestod af blåler dækket af et tyndt slamlag. I publikationen "Havbundsundersøgelser, Samsø sydøst 1991 s. 90" skriver Anders Fischer, at der er fundet spredt bopladsflint på 15-20 m dybde. Fundene optoges SV for skibet, max 25 m fra skibet.

Kalundborg fjord

401419-10 Svært kronhjortegevir hvis nedre sprosser er afhuggede. Kronhjortegeviret er opfisket og registreret i 1933. Det nøjagtige fundsted kendes ikke.

Ved Asnæs Havnemark kendes en Ertebølleboplads (Price et al. 2018). I nærheden er i strandkanten og på lavt vand opsamlet en del flintafslag samt to forarbejder til flintøkser af yngre stenalders type (Havbundsundersøgelser, Samsø sydøst 1991). Registreringen findes ikke i FF og er derfor ikke medtaget på kortet.

På sydsiden af Kalundborg Fjord findes tre registreringer. Ved Lynde Hage (401411-5) er der på ca. 1 m dybde fundet en spidsøkse samt flintspån, som antages at stamme fra Kongemosekulturen eller ældre Ertebøllekultur. Ved Lerchenborg/Asnæs (401411-18) er der fundet en flintflække som skulle være opfisket fra 3-4 m vanddybde. I 1990 foretoges opsamling ved stranden og ved snorkeldykning.

I 1957 fandtes i forbindelse med uddybningen af havnen til Asnæsværket en bearbejdet hjortetak samt et fragment af et muligt åreblad. Fundene (401411-17) vurderes af Anders Fischer at stamme fra en bosættelse på stedet fra ældre stenalder. Senere udførtes i et tilstødende område en marinarkæologisk forundersøgelse af Vikingeskibsmuseet (401411-45) grundet anlæggelsen af den nye Kalundborg Vesthavn. I den forbindelse foretoges en undersøgelse af havbunden ved rekognoscering og sugehuller over et større område (underopdelt i områderne "A-G") langs stranden, på lavt vand og ud til ca. 10 m dybde. Kun ved det afsatte punkt i område "G" og inde på

stranden fandtes human flint, alt omlejret. Blandt flintgenstandene var et forarbejde til en skæv tværpil fra Ertebøllekulturen. I området fandtes træstammer og gytje indeholdende enkelte skarpkantede og upatinerede stykker flint samt trækul og ildskørnet flint. Der har således ligget bopladser i nærheden, sandsynligvis nederoderede og der er mulighed for gode bevaringsforhold.

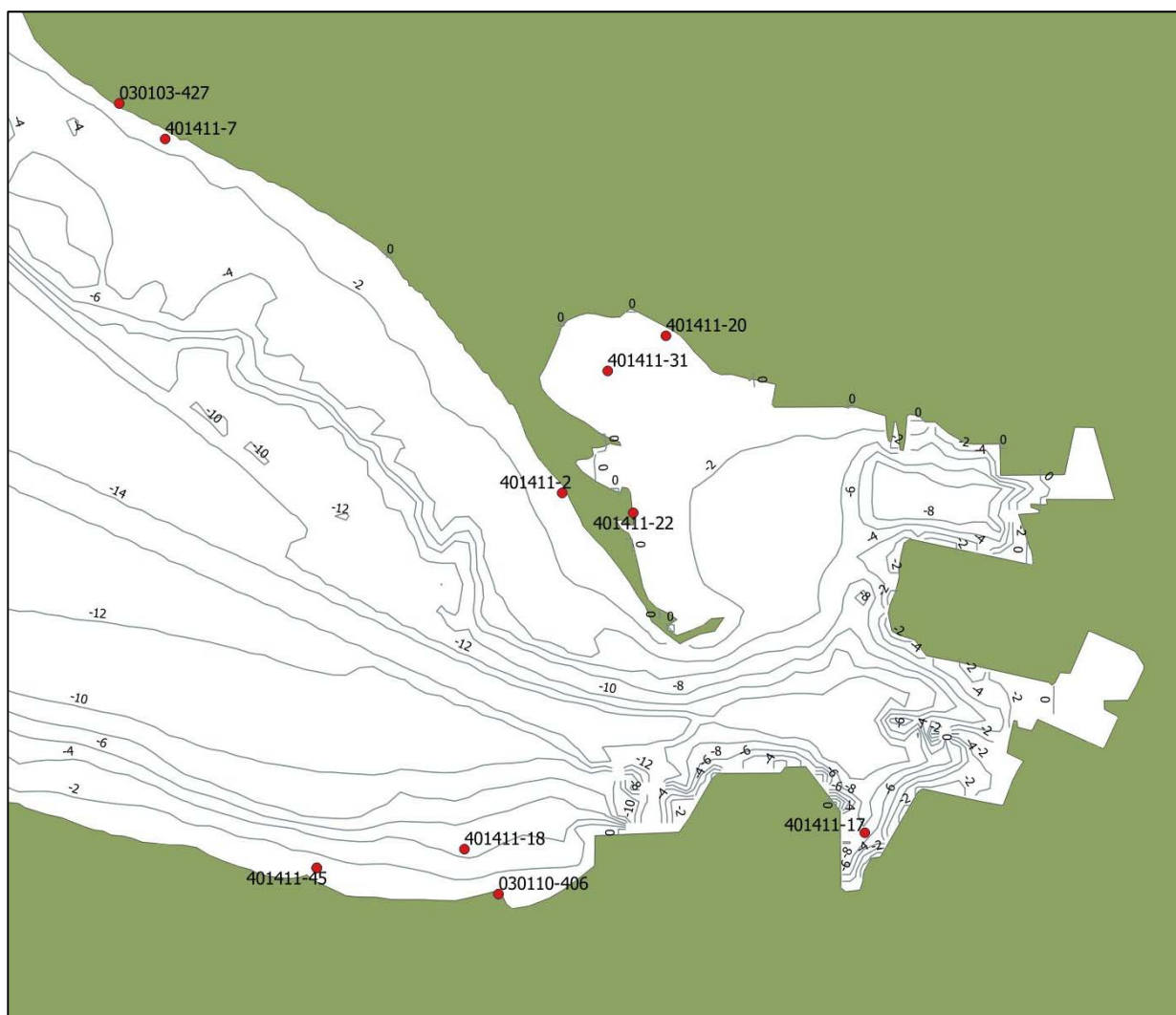
Ved havneuddybning af Kalundborg Havn er der fremkommet 2 hjortetakker, som måske stammer fra bosættelser på stedet i ældre stenalder. Fra havnen foreligger der desuden to fund af kanonkugler (Havbundsundersøgelser, Samsø sydøst 1991).

I området ved Kalundborg Lystbådehavn kendes fire registreringer. En dækker over en trekantet pilespids som er fundet under gravning efter sandorm ved lavvande (401411-20). En anden sag beskriver at der ved lavvande er fundet vandrullet flint i 1952 og 1991(401411-2 + 401411-22). Det er ifølge Anders Fischer (Havbundsundersøgelser, Samsø sydøst 1991 s. 92) sandsynligt, at der har været en naturhavn umiddelbart ud for Kalundborg. I 2001 foretoges derfor en overvågningssag ved Houget, som var ledingsflådens samlingssted ved Gisseløre. Ud fra efterretninger om pælefund forventedes fund af evt. vrag og genstande fra vikingetid til tidlig middelalder. Der fandtes kun et afskåret gevir, ribben, knogledele af dyr og et afslag ved vandsoldning af ca. 2 m³ materiale. Desuden fandtes enkelte tilspidsede stager (med spor af ståløkse); sandsynligvis recente fortøjningspæle til mindre fartøjer; samt en stor mængde nyere tids genstande.

På nordsiden af fjorden er der desuden ved dykkerbesigtigelse fundet et submarint område med bopladsflint, moselag, træstammer og stubbe. Dette område er registreret som (401411-7) og det blev påvist/undersøgt i 1999. Ca. 100-150 m vest for dette område er der opsamlet en rhombisk kærneøkse; sortgrå, kraftigt strandrullet, 10 x 5 x 2 cm. Denne er registreret som (030103-427).

Ved Gisseløre strand er der ligeledes fundet vandrullede flintafslag fra stenalderen mellem strandstenene over et stræk på et par hundrede meter (Havbundsundersøgelser, Samsø sydøst 1991 s. 92) ligeledes er der i forbindelse med dykning ud for kysthospitalet fundet en bearbejdet kronhjortetak.

Figur 4. Verificerede submarine stenalderlokaliteter i Kalundborgområdet, som fremgår i det kulturhistoriske centralregister "Fund og Fortidsminder".

Litteratur

Havbundundersøgelser, Råstoffer og fredningsinteresser. Samsø sydøst, Oversigt. Skov- og Naturstyrelsen. 1991.

Kattegatforbindelsen, Samsø-løsningen

id	Locality	UTMX	UTMY	N lat	E long	Lab. no	Miljø	Dateret materiale	Kote i meter	Age 14C ±	RCorr	farve	farve2	Reference
1-3	Hjortholm, stenalderboplads	602503	6195162	55,891	10,639	K-4610	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	4,3	5370	75	5370_R_Date("1", 5370, 75){z=4.30;color="green"};	green	(Tauber 1987, Rasmussen 1995, Malmros 1995)
2	Hjortholm, stenalderboplads	602503	6195162	55,891	10,639	K-4611	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	4,38	5280	70	5280_R_Date("2", 5280, 70){z=4.38;color="green"};	green	(Tauber 1987, Rasmussen 1995, Malmros 1995)
3	Hjortholm, stenalderboplads	602503	6195162	55,891	10,639	K-4612	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	4,2	5540	70	5540_R_Date("3", 5540, 70){z=4.20;color="green"};	green	(Tauber 1987, Rasmussen 1995, Malmros 1995)
4-9	Gammelholm	601821	6194924	55,889	10,628	K-5600	Naturlig østersbanke	Marin musling, Ostrea edulis	-0,5	5980	100	5980_R_Date("4", 5980, 100){z=-0.50;color="blue"};	blue	(Rasmussen 1991, Rasmussen 1995)
5	Gammelholm	601821	6194924	55,889	10,628	K-5601	Naturlig østersbanke	Marin musling, Ostrea edulis	-0,5	5930	100	5930_R_Date("5", 5930, 100){z=-0.50;color="blue"};	blue	(Rasmussen 1991, Rasmussen 1995)
6	Gammelholm	601821	6194924	55,889	10,628	K-5602	Naturlig østersbanke	Marin musling, Ostrea edulis	-0,5	5910	95	5910_R_Date("6", 5910, 95){z=-0.50;color="blue"};	blue	(Rasmussen 1991, Rasmussen 1995)
7	Gammelholm	601821	6194924	55,889	10,628	K-5603	Naturlig østersbanke	Marin musling, Ostrea edulis	-0,5	5600	95	5600_R_Date("7", 5600, 95){z=-0.50;color="blue"};	blue	(Rasmussen 1991, Rasmussen 1995)
8	Gammelholm	601821	6194924	55,889	10,628	K-3996	Overgang til marin aflejring	Træstamme, Alnus glutinosa	-0,8	6030	100	R_Date("8", 6030, 100){z=-0.80;color="grey"};	grey	(Rasmussen 1995)
9	Gammelholm, Samsø	602261	6195326	55,892518	10,635195	K-5613	Tørv		-1,25	9680	100	9680_R_Date("9", 9680, 100){z=-1.25;color="green"};	green	(Rasmussen 1995)
10	Gammelholm	601821	6194924	55,889	10,628	K-4002	Marint sediment	Marin musling, Ostrea edulis	-0,3	5710	95	5710_R_Date("10", 5710, 95){z=-0.30;color="blue"};	blue	(Rasmussen 1995)
11	Horsens Fjord, brakør	560741	6190946	55,860196	9,970434	AAR-2641	Træstub		-0,95	6225	55	6225_R_Date("11", 6225, 55){z=-0.95;color="green"};	green	(Borup - pers. comm. 2012)
12	Storebælt, boring 84	609027	6168980	55,654422	10,732796	Ua-2407	Tørv	Træ i tørvelaget	-36,2	9610	170	9610_R_Date("12", 9610, 170){z=-36.20;color="green"};	green	(Fischer and Pedersen 1997)
13-17	FD1, Samsø	601708	6199709	55,932	10,628	KIA-46676	Marint sediment	Bulk sediment	-0,44	6015	35	5615_R_Date("13", 5615, 35){z=-0.44;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
14	FD1, Samsø	601708	6199709	55,932	10,628	KIA-46677	Marint sediment	Bulk sediment	-0,85	6385	50	5985_R_Date("14", 5985, 50){z=-0.85;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
15	FD4, Samsø	601708	6199709	55,932	10,628	KIA-46678	Marint sediment	Bulk sediment	-0,56	5085	30	4685_R_Date("15", 4685, 30){z=-0.56;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
16	FD4, Samsø	601708	6199709	55,932	10,628	KIA-46679	Marint sediment	Bulk sediment	-1,54	6410	35	6010_R_Date("16", 6010, 35){z=-1.54;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
17	FD4, Samsø	601708	6199709	55,932	10,628	Poz-59242	Marint sediment	Marin musling, Cerastoderma edule	-2,74	7310	50	6910_R_Date("17", 6910, 50){z=-2.74;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
18-24	KM2, Samsø	597794	6182027	55,774	10,559	Poz-60534	Marint sediment	Bulk sediment	-1,17	4495	30	4095_R_Date("18", 4095, 30){z=-1.17;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
19	KM2, Samsø	597794	6182027	55,774	10,559	Poz-60532	Marint sediment	Bulk sediment	-4,1	7220	40	6820_R_Date("19", 6820, 40){z=-4.10;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
20	KM3, Samsø	597794	6182027	55,774	10,559	Poz-60533	Marint sediment	Bulk sediment	-0,09	4860	35	4460_R_Date("20", 4460, 35){z=-0.09;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
21	KM3, Samsø	597794	6182027	55,774	10,559	Poz-60181	Marint sediment	Marin musling, Littorina littorea	-2,59	6715	35	6315_R_Date("21", 6315, 35){z=-2.59;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
22	KM7, Samsø	597794	6182027	55,774	10,559	Poz-60531	Marint sediment	Bulk sediment	-1,21	4640	35	4240_R_Date("22", 4240, 35){z=-1.21;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
23	KM8, Samsø	597794	6182027	55,774	10,559	Poz-60530	Marint sediment	Bulk sediment	-0,74	5505	35	5105_R_Date("23", 5105, 35){z=-0.74;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
24	KM8, Samsø	597794	6182027	55,774	10,559	Poz-60528	Marint sediment	Bulk sediment	-2,09	5825	35	5425_R_Date("24", 5425, 35){z=-2.09;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
25-33	SM1, Samsø	600062	6195217	55,892	10,6	Poz-52084	Marint sediment	Bulk sediment	-0,43	5915	35	5515_R_Date("25", 5515, 35){z=-0.43;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
26	SM1, Samsø	600062	6195217	55,892	10,6	Poz-52085	Marint sediment	Bulk sediment	-2,76	7270	40	6870_R_Date("26", 6870, 40){z=-2.76;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
27	SM1, Samsø	600062	6195217	55,892	10,6	Poz-59240	Marint sediment	Marin musling, Cerastoderma edule	-3,82	7350	50	6950_R_Date("27", 6950, 50){z=-3.82;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
28	SM3, Samsø	600062	6195217	55,892	10,6	Poz-59461	Marint sediment	Bulk sediment	-2,56	5700	40	5300_R_Date("28", 5300, 40){z=-2.56;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
29	SM3, Samsø	600062	6195217	55,892	10,6	Poz-59241	Marint sediment	Marin musliing, Cerastoderma edule	-5,2	7170	50	6770_R_Date("29", 6770, 50){z=-5.20;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
30	SM3, Samsø	600062	6195217	55,892	10,6	Poz-59376	Tørv	Tørv	-5,35	7440	35	R_Date("30", 7440, 35){z=-5.35;color="green"};	green	(Sander et al. 2015)
31	SM6, Samsø	600062	6195217	55,892	10,6	Poz-59462	Marint sediment	Træ	-3,37	6910	40	R_Date("31", 6910, 40){z=-3.37;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
32	SM7, Samsø	600062	6195217	55,892	10,6	Poz-59377	Marint sediment	Planterester	0,15	5825	35	R_Date("32", 5825, 35){z=0.15;color="blue"};	blue	(Sander et al. 2015)
33	SM8, Samsø	600062	6195217	55,892	10,6	Poz-59463	Tørv?	Træ i tørv	-0,97	6595	35	R_Date("33", 6595, 35){z=-0.97;color="green"};	green	(Sander et al. 2015)
34-41	Smakkerup Huse, stenalderboplads	640385	6173282	55,685	11,233	AAR-3316	Marint udsmidslag	Knogle, ko	-0,1	5040	65	R_Date("34", 5040, 65){z=-0.10;color="blue"};	blue	(Hede 2003)
35	Smakkerup Huse, stenalderboplads	640385	6173282	55,685	11,233	AAR-3317	Marint udsmidslag	Knogle, ko	-0,1	5040	60	R_Date("35", 5040, 60){z=-0.10;color="blue"};	blue	(Hede 2003)
36	Smakkerup Huse, stenalderboplads	640385	6173282	55,685	11,233	AAR-3318	Marint udsmidslag	Knogle, hund	-0,13	5300	65	R_Date("36", 5300, 65){z=-0.20;color="blue"};	blue	(Hede 2003)
37	Smakkerup Huse, stenalderboplads	640385	6173282	55,685	11,233	AAR-3782	Marint udsmidslag	Quercus wood	-0,33	6140	60	R_Date("37", 6140, 60){z=-0.20;color="blue"};	blue	(Hede 2003)
38	Smakkerup Huse, stenalderboplads	640385	6173282	55,685	11,233	AAR-8783	Tørv	Tørv	-0,5	6495	60	R_Date("38", 6495, 60){z=-0.80;color="green"};	green	(Hede 2003)
39	Smakkerup Huse, stenalderboplads	640385	6173282	55,685	11,233	AAR-2574	Marint udsmidslag	Benspids	-0,7	6100	60	R_Date("39", 6100, 60){z=-0.70;color="blue"};	blue	(Hede 2003)
40	Smakkerup Huse, stenalderboplads	640385	6173282	55,685	11,233	AAR-43837	Marint udsmidslag	Træ, Stammebåd	-0,65	6189	49	R_Date("40", 6189, 49){z=-0.65;color="blue"};	blue	(Price & Gebauer 2005)
41	Smakkerup Huse, stenalderboplads	640385	6173282	55,685	11,233	K-6028	Marint udsmidslag	Træ, stage	-1,2	4630	90	R_Date("41", 4630, 90){z=-1.20;color="blue"};	blue	(Rahbek & Rasmussen 1994)
42-46	Sejerø Bugt, 522014-1, boring	640338	6203798	55,959	11,248	AAR-29104	Tørv	Alnus	-19,18	8555	32	R_Date("42", 8555, 32){z=-19.18;color="green"};	green	(Upubliseret - Miljøstyrelsen 17)
43-45	Sejerø Bugt, 281950, boring	635526	6199858	55,925	11,169	Poz-8822	Marint sediment	Marin musliing, Cerastoderma shell	-21,02	8060	50	7660_R_Date("43", 7660, 50){z=-21.02;color="blue"};	blue	(Upubliseret)
44	Sejerø Bugt, 281950, boring	635526	6199858	55,925	11,169	Poz-8937	Søaflejring/søsediment	Alnus	-21,4	8520	50	R_Date("44", 8520, 50){z=-21.40;color="grey"};	grey	(Upubliseret)
45	Sejerø Bugt, 281950, boring	635526	6199858	55,925	11,169	Poz-8861	Søaflejring/søsediment	Alnus	-22,45	8700	50	R_Date("45", 8700, 50){z=-22.45;color="grey"};	grey	(Upubliseret)
46	Sejerø Bugt, 281950, boring	635526	6199858	55,925	11,169	Poz-8862	Tørv	Corylus nut	-22,69	8940	50	R_Date("46", 8940, 50){z=-22.69;color="green"};	green	(Upubliseret)
47-49	Sejerø Bugt, 281960, boring	623679	6189925	55,839	10,975	Poz-8863	Brakvandsaflejring	Land plant remains	-20,35	7710	80	R_Date("47", 7710, 80){z=-20.35;color="lightblue"};	lightblue	(Upubliseret)
48	Sejerø Bugt, 281960, boring	623679	6189925	55,839	10,975	Poz-8926	Brakvandsaflejring	Land plant remains	-21,65	8720	60	R_Date("48", 8720, 60){z=-21.65;color="lightblue"};	lightblue	(Upubliseret)
49	Sejerø Bugt, 281960, boring	623679	6189925	55,839	10,975	Poz-8865	Tørv	Cladium, Scir lacastris fruits	-22,95	8830	50	R_Date("49", 8830, 50){z=-22.95;color="green"};	green	(Upubliseret)
50-51	Øst for Samsø, 281970, boring	617528	6187972	55,823	10,876	Poz-8866	Søaflejring/søsediment	Scirpus lacustris fruits	-28,43	8060	50	R_Date("50", 8060, 50){z=-28.43;color="grey"};	grey	(Upubliseret)
51	Øst for Samsø, 281970, boring	617528	6187972	55,823	10,876	Poz-8867	Søaflejring/søsediment	Phragmites australis remains	-28,75	8520	50	R_Date("51", 8520, 50){z=-28.75;color="green"};	green	(Upubliseret)
52	Vest for Asnæs, 281980, boring	606823	6172108	55,683	10,699	Poz-8928	Brakvandsaflejring	Corylus nut	-29,85	8950	50	R_Date("52", 8950, 50){z=-29.85;color="lightblue"};	lightblue	(Upubliseret)
53-54	Sejerø Bugt 2015, SJR1,+001	623252	6182897	55,776	10,965	Beta-403125	Marint sediment	Marin musling, Corbula+Cerastodrema	-19,5	7010	30	6610_R_Date("53", 6610, 30){z=-19.50;color="blue"};	blue	(Upubliseret - Energinet)
54	Sejerø Bugt 2015, SJR1,+002	623186	6183007	55,777	10,964	Beta-403126	Marint sediment	Marin musling, Corbula+ A. echinata	-22,2	7280	30	6880_R_Date("54", 6880, 30){z=-22.20;color="blue"};	blue	(Upubliseret - Energinet)
55	Sejerø Bugt 2015, SJR1,+003a	622963	6184225	55,788	10,961	Beta-403140	Rødder, in-situ	Phragmites roots	-23,6	8870	40	R_Date("55", 8870, 40){z=-23.60;color="green"};	green	(Upubliseret - Energinet)
56	Sejerø Bugt 2015, SJR2,+001	626594	6180209	55,751	11,017	Beta-403127	Marint sediment	Marin musling, Mytilus+Littorina	-12,2	7320	30	6920_R_Date("56", 6920, 30){z=-12.20;color="blue"};	blue	(Upubliseret - Energinet)
57	Sejerø Bugt 2015, SJR2,+002	626216	6182426	55,771	11,012	Beta-403141	Søaflejring/søsediment	Alnus remains	-14,2	8020	30	R_Date("57", 8020, 30){z=-14.20;color="grey"};	grey	(Upubliseret - Energinet)
58	Sejerø Bugt 2015, SJR2,-002a	626887	6178770	55,738	11,021	Beta-403142	Søaflejring/søsediment	Twigs	-4,1	11210	40	R_Date("58", 11210, 40){z=-4.10;color="grey"};	grey	(Upubliseret - Energinet)
59-60	Sejerø Bugt 2015, SJR2,+003a	626077	6182867	55,775	11,01	Beta-403128	Marint sediment	Marin musling, Mytilus+Corbula	-16,6	7250	30	6850_R_Date("59", 6850, 30){z=-16.60;color="blue"};	blue	(Upubliseret - Energinet)
60	Sejerø Bugt 2015, SJR2,+003a	626077	6182867	55,775	11,01	Beta-403143	Tørv	Twigs	-16,9	8560	30	R_Date("60", 8560, 30){z=-16.90;color="green"};	green	(Upubliseret - Energinet)

Kattegatforbindelsen, Samsø-løsningen

61	Sejersø Bugt 2015, SJR2,+005	626634	6180990	55,758	11,018	Beta-403144	Trærødder / in-situ	Rødder	-13,3	8110	30		R_Date("61", 8110, 30){z=-13.30;color="green"};	green	(Upubliceret - Energinet)
62	Sejersø Bugt 2015, SJR2,+006E	626103	6181977	55,767	11,01	Beta-403129	Marint sediment	Marin musling, Littorina	-13	7670	30	7270	R_Date("62", 7270, 30){z=-13.00;color="blue"};	blue	(Upubliceret - Energinet)
63	222580	610690	6173429	55,694	10,761	AAR-5133	Marint sediment	Marin musling, Tritia reticulata	-37,31	7290	80	6890	R_Date("63", 6890, 80){z=-37.31;color="blue"};	blue	(Bennike et al. 2004)
64-65	TM 034	609290	6169051	55,655	10,737	Poz-5764	Søaflejring/søsediment	Menyanthes+Scirpus lacustris remains	-32,96	9600	60		R_Date("64", 9600, 60){z=-32.96;color="grey"};	grey	(Upubliceret)
65	TM 034	609290	6169051	55,655	10,737	Poz-5765	Søaflejring/søsediment	Betula Albae remains	-33,4	9260	50		R_Date("65", 9260, 50){z=-33.40;color="grey"};	grey	(Upubliceret)
66	Samsø, SSY-1	593919	6175484	55,716	10,495	Beta-424677	Søaflejring/søsediment	Alnus glutinosa remains	-24,2	8240	40		R_Date("66", 8240, 40){z=-24.20;color="grey"};	grey	(Upubliceret)
67	Samsø, SSY-9	598061	6170120	55,667	10,559	Beta-424678	Rødder, in-situ	Træstykker	-21,5	8510	40		R_Date("67", 8510, 40){z=-21.50;color="green"};	green	(Upubliceret)
68	Samsø, SSY-1	593919	6175484	55,716	10,495	Beta-561450	Marint sediment	Marin musling, Cerastoderma lamarcki	-22	7660	30	7260	R_Date("68", 7260, 30){z=-22.00;color="blue"};	blue	(Upubliceret)
69	Samsø, SSY-1	593919	6175484	55,716	10,495	Beta-561451	Brakvandsaflejring	Planterester	-22,4	7960	30		R_Date("69", 7960, 30){z=-22.40;color="lightblue"};	lightblue	(Upubliceret)
70	Samsø, SSY-6	596003	6177868	55,737	10,529	Beta-561452	Søaflejring/søsediment	Alnus glutinosa catkin	-19	7960	30		R_Date("70", 7960, 30){z=-19.00;color="grey"};	grey	(Upubliceret)
71	Samsø, SSY-9	598061	6170120	55,667	10,559	Beta-561453	Marint sediment	Marin musling, Cerastoderma lamarcki	-19	7610	30	7210	R_Date("71", 7210, 30){z=-19.00;color="blue"};	blue	(Upubliceret)
72-73	504023	602393	6170554	55,67	10,628	Beta-561446	Tørv	Phragmites remains	-26,4	8670	30		R_Date("72", 8670, 30){z=-26.40;color="green"};	green	(Upubliceret - Miljøstyrelsen 17)
73	504023	602393	6170554	55,67	10,628	Beta-561447	Tørv	Cladium fruits	-26,83	8520	30		R_Date("73", 8520, 30){z=-26.83;color="green"};	green	(Upubliceret - Miljøstyrelsen 17)
74-90	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10392	Marint sediment	Marin musling, Nassa reticulata	-6,05	2203	49	1803	R_Date("74", 1803, 49){z=-6.05;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
75	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-9688	Marint sediment	Marin musling, Ostrea edulis	-6,09	3201	46	2801	R_Date("75", 2801, 46){z=-6.09;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
76	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10393	Marint sediment	Marin musling, Nassa reticulata	-6,14	2253	41	1853	R_Date("76", 1853, 41){z=-6.14;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
77	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10395	Marint sediment	Marin musling, Scrobicularia plana	-6,55	2682	44	2282	R_Date("77", 2282, 44){z=-6.55;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
78	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10396	Marint sediment	Marin musling, Scrobicularia plana	-7,06	3737	42	3337	R_Date("78", 3337, 42){z=-7.06;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
79	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10394	Marint sediment	Marin musling, Corbula gibba	-7,75	4348	35	3948	R_Date("79", 3948, 35){z=-7.75;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
80	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10397	Marint sediment	Marin musling, Nassa reticulata	-8,58	4529	47	4129	R_Date("80", 4129, 47){z=-8.58;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
81	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10398	Marint sediment	Marin musling, Nassa reticulata	-8,62	4911	44	4511	R_Date("81", 4511, 44){z=-8.62;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
82	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10399	Marint sediment	Marin musling, Scrobicularia plana	-8,74	5220	70	4820	R_Date("82", 4820, 70){z=-8.74;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
83	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10400	Marint sediment	Marin musling, Nassa reticulata	-8,78	5340	50	4940	R_Date("83", 4940, 50){z=-8.79;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
84	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10559	Marint sediment	Marin musling, Corbula gibba	-9,28	5567	40	5167	R_Date("84", 5167, 40){z=-9.28;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
85	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10401	Marint sediment	Marin musling, Nassa reticulata	-9,28	5455	60	5055	R_Date("85", 5055, 60){z=-9.28;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
86	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10402	Marint sediment	Marin musling, Corbula gibba	-9,88	6535	60	6135	R_Date("86", 6135, 60){z=-9.88;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
87	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10403	Marint sediment	Marin musling, Hydrobia ulvae	-10,23	7220	80	6820	R_Date("87", 6820, 80){z=-10.23;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
88	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10560	Marint sediment	Marin musling, Hydrobia ventrosa	-10,65	7550	55	7150	R_Date("88", 7150, 55){z=-10.65;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
89	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-10404	Marint sediment	Marin musling, Cerastoderma edule	-10,65	7650	75	7250	R_Date("89", 7250, 75){z=-10.65;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
90	Horsens Fjord, geologisk boring	561182	6188815	55,841	9,977	AAR-9690	Marint sediment	Marin musling, Cerastoderma sp.	-10,84	8070	65	7670	R_Date("90", 7670, 65){z=-10.84;color="blue"};	blue	(Olsen et al. 2009)
91-127	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-16091	Marint udsmidt	Træ (ask)	-0,7	5764	30	5764	R_Date("91", 5764, 30){z=-0.70;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
92	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-16956	Marint udsmidt	Plantefibre(pil)	-1,19	6027	28	6027	R_Date("92", 6027, 28){z=-1.19;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
93	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-16957	Marint udsmidt	Plantefibre, mælde	-1,49	6206	29	6206	R_Date("93", 6206, 29){z=-1.49;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
94	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-20038	Marint udsmidt	Træ	-1,27	6126	32	6126	R_Date("94", 6126, 32){z=-1.27;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
95	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-20039	Marint udsmidt	Træ	-1,12	6052	33	6052	R_Date("95", 6052, 33){z=-1.12;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
96	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-20040	Marint udsmidt	Træ	-1,27	6114	35	6114	R_Date("96", 6114, 35){z=-1.27;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
97	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-20041	Marint udsmidt	Træ	-1,37	6203	34	6203	R_Date("97", 6203, 34){z=-1.37;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
98	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-20042	Marint udsmidt	Træ	-1,47	6223	34	6223	R_Date("98", 6223, 34){z=-1.47;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
99	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-20043	Marint udsmidt	Trækul, ubestemt	-1,57	6341	37	6341	R_Date("99", 6341, 37){z=-1.57;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
100	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-20044	Marint udsmidt	Nøddekal	-1,62	6550	33	6550	R_Date("100", 6550, 33){z=-1.62;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
101	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-23265	Marint udsmidt	Træ, fiskegærde	-0,94	6079	33	6079	R_Date("101", 6079, 33){z=-0.94;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
102	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-23266	Marint udsmidt	Træ, fiskegærde, hassel	-0,94	6139	27	6139	R_Date("102", 6139, 27){z=-0.94;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
103	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-23267	Marint udsmidt	Træ, fiskegærde, hassel	-0,94	6056	40	6056	R_Date("103", 6056, 40){z=-0.94;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
104	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-23268	Marint udsmidt	Træ, lystersidegren	-1,1	6010	28	6010	R_Date("104", 6010, 28){z=-1.10;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
105	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-23269	Marint udsmidt	Træ, økseuffe	-0,94	6145	27	6145	R_Date("105", 6145, 27){z=-0.94;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
106	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-23272	Marint udsmidt	Træ	-1,3	5983	30	5983	R_Date("106", 5983, 30){z=-1.3;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
107	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-23273	Marint udsmidt	Træ	-1,3	5978	28	5978	R_Date("107", 5978, 28){z=-1.3;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
108	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-23275	Marint udsmidt	Træ, bue, elm	-0,88	5956	28	5956	R_Date("108", 5956, 28){z=-0.88;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
109	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-24745	Marint udsmidt	Træ, elm	-1,1	5973	37	5973	R_Date("109", 5973, 37){z=-1.1;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
110	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-24746	Marint udsmidt	Træ, redskab med ukendt funktion, hassel	-1,1	6121	35	6121	R_Date("110", 6121, 35){z=-1.1;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
111	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-24748	Marint udsmidt	Træ, økseholder	-0,77	5958	25	5958	R_Date("111", 5958, 25){z=-0.77;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
112	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-24749	Marint udsmidt	Træ	-0,77	5917	38	5917	R_Date("112", 5917, 38){z=-0.77;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
113	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-24752	Marint udsmidt	Trækul, hassel	-1,36	6162	34	6162	R_Date("113", 6162, 34){z=-1.36;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
114	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-24753	Marint udsmidt	Trækul, hassel	-0,91	6130	48	6130	R_Date("114", 6130, 48){z=-0.91;color="blue"};	blue	(Astrup et al 2020 submitted)
115	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-24754	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	-0,79	6588	38	6188	R_Date("115", 6188, 38){z=-0.79;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)
116	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-24755	Køkkenmødding	marin musling, Ostrea edulis	-1	6492	48	6092	R_Date("116", 6092, 48){z=-1;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)
117	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-24756	Køkkenmødding	Marin musling, Hjertemusling	-0,91	6515	34	6115	R_Date("117", 6115, 34){z=-0.91;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)
118	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-26591	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	-0,87	6637	35	6237	R_Date("118", 6237, 35){z=-0.87;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)
119	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-26593	Ildsted	Trækul, hassel	-0,93	6390	49	6390	R_Date("119", 6390, 49){z=-0.93;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)
120	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-26592	Ildsted	Marin musling, Cardium	-0,91	6515	27	6115	R_Date("120", 6115, 27){z=-0.91;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)
121	Hjørnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-16958	Køkkenmødding	Trækul, ubestemt	-0,99	6396	27	6396	R_Date("121", 6396, 27){z=-0.99;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)

Kattegatforbindelsen, Samsø-løsningen

122	Hjarnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-16959	Køkkenmødding	Knogle, rådyr	-1,24	6426	28	6426	R_Date("122", 6426, 28){z=-1.24;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)
123	Hjarnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-24750	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	-1	6617	36	6217	R_Date("123", 6217, 36){z=-1;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)
124	Hjarnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	AAR-24751	Køkkenmødding	Marin musling, Hjertemusling	-1	6538	39	6138	R_Date("124", 6138, 39){z=-1;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)
125	Hjarnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	SUERC-85824	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	-1,17	6745	30	6345	R_Date("125", 6345, 30){z=-1.17;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)
126	Hjarnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	SUERC-85825	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	-1,15	6659	30	6259	R_Date("126", 6259, 30){z=-1.15;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)
127	Hjarnø Sund, Stenalderboplads	566538	6186844	55,822579	10,062021	SUERC-85826	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	-1,15	6635	30	6235	R_Date("127", 6235, 30){z=-1.15;color="green"};	green	(Astrup et al 2020 submitted)
128	Dyngby IV,	577752	6202880	55,964959	10,245577	?	Tørv	Tørv	1	5280	55	5280	R_Date("128", 5280, 55){z=1.0;color="green"};	green	(Unpublished excavation report: FHM 4465)
129-131	Dyngby, Stenalderboplads	577443	6203217	55,968035	10,240725	K-6538	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	2,5	5540	70	5540	R_Date("129", 5540, 70){z=2.5;color="green"};	green	(Rasmussen 1997)
130	Dyngby, Stenalderboplads	577443	6203217	55,968035	10,240725	AAR-7648	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	5	6312	49	5912	R_Date("130", 5912, 49){z=5.0;color="green"};	green	(Unpublished excavation report: FHM 4439)
131	Dyngby, Stenalderboplads	577443	6203217	55,968035	10,240725	AAR-7649	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	5	5885	50	5485	R_Date("131", 5485, 50){z=5.0;color="green"};	green	(Unpublished excavation report: FHM 4439)
132-134	Kalundborg innerfjord, stenalderboplads	633282	6170469	55,661745	11,118741	AAR-13748	Marint udsmidslag	Træ, Stammebåd, Tilia	-0,29	6096	31	6096	R_Date("132", 6096, 31){z=-0.29;color="blue"};	blue	(AMS 14C Dating Centre : Aarhus University)
133	Kalundborg innerfjord, stenalderboplads	633282	6170469	55,661745	11,118741	AAR-13749	Marint udsmidslag	Træ, Stammebåd, Tilia	-0,29	6103	35	6103	R_Date("133", 6103, 35){z=-0.29;color="blue"};	blue	(AMS 14C Dating Centre : Aarhus University)
134	Kalundborg innerfjord, stenalderboplads	633282	6170469	55,661745	11,118741	AAR-13855	Marint udsmidslag	Træ, lodretstående stage	-0,67	5982	46	5982	R_Date("134", 5982, 46){z=-0.67;color="blue"};	blue	(AMS 14C Dating Centre : Aarhus University)
135	Kalundborg fjord	627724	6171063	55,668572	11,030727	AAR-8167	Træstub	Træ	-2	6835	55	6835	R_Date("135", 6835, 55){z=-2.0;color="green"};	green	(Fischer 2004)
136-137	Horsens Fjord 2019	557158	6189985	55,852	9,913	Beta-561444		Trærødder, in-situ	-10,2	7690	30		R_Date("136", 7690, 30){z=-10.2;color="green"};	green	(Upubliseret)
137	Horsens Fjord 2019	557158	6189985	55,852	9,913	Beta-561445	Marint sediment	Marin musling, Cerastoderma lamarcki	-9,9	8240	30	7840	R_Date("137", 7840, 30){z=-9.9;color="blue"};	blue	(Upubliseret)
138-147	Norsminde, Stenalderboplads	577294	6208999	56,02	10,24	K-2186	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	3,9	5400	100		R_Date("138", 5400, 100){z=3.90;color="green"};	green	(Andersen 1991)
139	Norsminde, Stenalderboplads	577294	6208999	56,02	10,24	K-2193	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	4,3	5410	100		R_Date("139", 5410, 100){z=4.30;color="green"};	green	(Andersen 1991)
140	Norsminde, Stenalderboplads	577294	6208999	56,02	10,24	K-3142	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	4,75	5380	95		R_Date("140", 5380, 95){z=4.75;color="green"};	green	(Andersen 1991)
141	Norsminde, Stenalderboplads	577294	6208999	56,02	10,24	K-3143	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	5,1	5400	95		R_Date("141", 5400, 95){z=4.75;color="green"};	green	(Andersen 1991)
142	Norsminde, Stenalderboplads	577294	6208999	56,02	10,24	K-3144	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	5,2	5380	95		R_Date("142", 5380, 95){z=4.75;color="green"};	green	(Andersen 1991)
143	Norsminde, Stenalderboplads	577294	6208999	56,02	10,24	K-3145	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	5,4	4830	85		R_Date("143", 4830, 85){z=4.75;color="green"};	green	(Andersen 1991)
144	Norsminde, frederiksdal inddæmning	577294	6208999	56,02	10,24	K-6107	Tørv	Tørv	-2	6130	135		R_Date("144", 6130, 135){z=-2.0;color="green"};	green	(Rahbek & Rasmussen 1994)
145	Norsminde, Stenalderboplads	577294	6208999	56,02	10,24	K-7161	Køkkenmødding	Marin musling, Ostrea edulis	4,28	5640	60		R_Date("145", 5640, 60){z=4.28;color="green"};	green	(Rasmussen 2001)
146	Norsminde, Stenalderboplads	577294	6208999	56,02	10,24	AAR-5365	Køkkenmødding	Trækul	2,36	5010	45		R_Date("146", 5010, 45){z=2.36;color="green"};	green	(Heinemeier and Rud 2000)
147	Norsminde, Stenalderboplads	577294	6208999	56,02	10,24	AAR-5364	Køkkenmødding	Trækul	2,34	5075	45		R_Date("147", 5075, 45){z=2.34;color="green"};	green	(Heinemeier and Rud 2000)
148-150	Handsted Ådal	553068	6193053	55,880037	9,848267	AAR-16012	Havbund	Marin musling	-0,43	5270	29	4870	R_Date("148", 4870, 29){z=-0.43;color="blue"};	blue	(Astrup 2015)
149	Handsted Ådal	553068	6193053	55,880037	9,848267	AAR-16013	Køkkenmødding	Marin musling	-0,02	4950	28	4550	R_Date("149", 4550, 28){z=-0.02;color="green"};	green	(Astrup 2015)
150	Handsted Ådal	553068	6193053	55,880037	9,848267	AAR-16014	Køkkenmødding	marin musling	-0,4	5967	32	5567	R_Date("150", 5567, 32){z=-0.40;color="green"};	green	(Astrup 2015)
151	Storebælt, boring 153	620775	6183280	55,780062	10,925708	K-594	Tørret gytje	Prøven er overlejret af ferskvandsgytje	-25,1	8660	150	8660	R_Date("151", 8660, 150){z=-25.10;color="green"};	green	(Tauber 1967 - Danske kulstof-14 dateringsresultater II; K.S. Petersen et al. 1993)
152	Storebælt, boring 153	620775	6183280	55,780062	10,925708	K-595	Tørv	Gytjeholdig tørv	-25,2	8460	210	8460	R_Date("152", 8460, 210){z=-25.20;color="green"};	green	(Tauber 1967 - Danske kulstof-14 dateringsresultater II; K.S. Petersen et al. 1993)
153	502017-1	582626	6210545	56,033	10,326	Ua-57753	Tørv	Cornus sanguinea	-11,2	7972	37		R_Date("153", 7972, 37){z=-11.20;color="green"};	green	
154-155	502041-1	594583	6208231	56,01	10,517	AAR-29100	Marint sediment	Balanus crenatus	-29,35	7509	33	7109	R_Date("154", 7109, 33){z=-29.35;color="blue"};	blue	
155	502041-1	594583	6208231	56,01	10,517	AAR-29101	Tørv	Populus tremula	-30,45	9333	35		R_Date("155", 9333, 35){z=-30.45;color="green"};	green	
156-165	Storebælt, coring 12519-2	623382	6143733	55,424257	10,949547	KI-738.33	Marine/brackish clay	?	-28,3	8340	190	8140	R_Date("156", 8140, 190){z=-28.30;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
157	Storebælt, coring 12519-2	623382	6143733	55,424257	10,949547	KI-738.27	Marine/brackish clay	?	-28	8360	240	8160	R_Date("157", 8160, 240){z=-28.00;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
158	Storebælt, coring 12519-2	623382	6143733	55,424257	10,949547	KI-738.23	Marine/brackish clay	?	-27,8	8130	210	7930	R_Date("158", 7930, 210){z=-27.80;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
159	Storebælt, coring 12519-2	623382	6143733	55,424257	10,949547	KI-738.22	Marine/brackish clay	?	-27,6	8290	280	8090	R_Date("159", 8090, 280){z=-27.60;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
160	Storebælt, coring 12519-2	623382	6143733	55,424257	10,949547	KI-738.21	Marine/brackish clay	?	-27,5	8180	210	7980	R_Date("160", 7980, 210){z=-27.50;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
161	Storebælt, coring 12519-2	623382	6143733	55,424257	10,949547	KI-738.18	Marine/brackish clay	?	-27,3	8540	230	8340	R_Date("161", 8340, 230){z=-27.30;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
162	Storebælt, coring 12519-2	623382	6143733	55,424257	10,949547	KI-738.14	Marine/brackish clay	?	-26,9	9050	260	8850	R_Date("162", 8850, 260){z=-26.90;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
163	Storebælt, coring 12519-2	623382	6143733	55,424257	10,949547	KI-738.10	Marine/brackish clay	?	-26,5	8840	220	8640	R_Date("163", 8640, 220){z=-26.50;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
164	Storebælt, coring 12519-2	623382	6143733	55,424257	10,949547	KI-738.05	Marine/brackish clay	?	-26	8320	280	8120	R_Date("164", 8120, 280){z=-26.00;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
165	Storebælt, coring 12519-2	623382	6143733	55,424257	10,949547	KI-738.02	Marine/brackish clay	?	-25,7	7530	240	7330	R_Date("165", 7330, 240){z=-25.70;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
166-169	Storebælt, coring 12522-2	620981	6139155	55,383741	10,909653	KI-736.11	Marine/brackish clay	?	-27,6	8650	240	8450	R_Date("166", 8450, 240){z=-27.60;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
167	Storebælt, coring 12522-2	620981	6139155	55,383741	10,909653	KI-736.08	Marine/brackish clay	?	-27,4	8370	220	8170	R_Date("167", 8170, 220){z=-27.40;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
168	Storebælt, coring 12522-2	620981	6139155	55,383741	10,909653	KI-736.05	Marine/brackish clay	?	-27,3	8490	200	8290	R_Date("168", 8290, 200){z=-27.30;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
169	Storebælt, coring 12522-2	620981	6139155	55,383741	10,909653	KI-736.02	Marine/brackish clay	?	-27,1	7520	170	7320	R_Date("169", 7320, 170){z=-27.10;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
170-173	Storebælt, coring 271	620997	6135966	55,3551	10,908517	AAR-2779	Marine/brackish clay	?	-28,9	8250	250	8050	R_Date("170", 8050, 250){z=-28.50;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
171	Storebælt, coring 271	620997	6135966	55,3551	10,908517	K-920	Marine/brackish clay	?	-28,6	7930	120	7730	R_Date("171", 7730, 120){z=-28.60;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
172	Storebælt, coring 271	620997	6135966	55,3551	10,908517	K-921	Marine/brackish clay	?	-27,8	7880	120	7680	R_Date("172", 7680, 120){z=-27.80;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
173	Storebælt, coring 271	620997	6135966	55,3551	10,908517	K-927	Marine/brackish clay	?	-25,6	8240	150	8040	R_Date("173", 8040, 150){z=-25.60;color="purple"};	purple	(Fischer and Pedersen 1997)
174	Storebælt, coring 544020			55,415	109621	AAR-6717	Marin aflejring	Marin Museling, Caerastoderma lamarckii	-26,04	7730	75	7330	R_Date("174", 7330, 75){z=-26.04;color="purple"};	purple	(Bennike et al. 2004. 22)
175	Storebælt, coring 544019	622590	6154984	55,5255	10,942	AAR-7995	Marin aflejring, Mytilus edulis	Marin museling, Mytilus edulis	-20,33	7720	60	7320	R_Date("175", 7320, 60){z=-20.33;color="purple"};	purple	(Bennike et al. 2004. 22)